

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARDA MADDE KULLANIMI İLE
SUÇ TÜRÜ VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER
ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

Nalan PEKER

**DİSİPLİNLERARASI ADLİ TIP ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

DANIŞMAN

Doç. Dr. Şennur TUTAREL KIŞLAK

2008 – ANKARA

Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Disiplinlerarası Adli Tıp Anabilim Dalı
Adli Psikoloji
programı çerçevesinde yürütülmüş olan bu çalışma, aşağıdaki jüri üyeleri tarafından
Yüksek Lisans Tezi olarak **kabul edilmiştir**.

Tez Savunma Tarihi: 19/09/2008

Prof. Dr. Engin TURAN
Ankara Üniversitesi
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Gülsen ERDEN
Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Zehra DÖKMEN
Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Belgin AYVAŞIK
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Şennur TUTAREL KIŞLAK
Ankara Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	ii
İçindekiler	iii
Önsöz	v
Simgeler ve Kısaltmalar	vi
Tablolar	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Önem	2
1.3. Varsayımlar	4
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Tanımlar	5
1.5.1. Madde Kullanımı	5
1.5.2. Alkolizm	6
1.5.3. Antisosyal Kişilik Bozukluğu	6
1.5.4. Psikopati	7
1.6. Konu İle İlgili Kuramsal Açıklamalar ve Araştırmalar	9
1.6.1. Alkol Kullanımına Kuramsal Bakış	9
1.6.2. Alkol Dışındaki Maddelerin Kullanımına Kuramsal Bakış	10
1.6.3. Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi ile Ceza İnfaz Kurumundaki Bireylerin Psikolojik Belirtilerine İlişkin Araştırmalar	11
1.7. Amaç	26
2. GEREÇ VE YÖNTEM	27
2.1. Araştırmanın Modeli	27
2.1.1. Araştırma Grubu	27
2.1.2. Araştırma Grubunun Sosyodemografik Özellikleri	28
2.1.3. İşlem	29
2.1.4. Veri Toplama Araçları	30
2.1.4.1. Kişisel Bilgi Toplama Aracı	30
2.1.4.2. Kısa Semptom Envanteri	30
2.1.4.3. Levenson Psikopati Ölçeği	31
2.2. Verilerin Çözümlemesi	32
3. BULGULAR	33
3.1. Ceza İnfaz Kurumundaki Duruma ve Suça İlişkin Bulgular	33
3.2. Madde Kullanımına İlişkin Bulgular	38
3.3. Diğer Bazı Değişkenlerin Yüzdeleri	40
3.4. Ölçek Toplam Puanlarına Göre Ortalama Farkları	44
3.5. İlgili Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları ve Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları	48
4. TARTIŞMA	54
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	65
ÖZET	70
SUMMARY	71
KAYNAKLAR	72
EKLER	81

Ek 1 – Kişisel Bilgi Toplama Aracı	81
Ek 2 – Kısa Semptom Envanteri	85
Ek 3 – Levenson Psikopati Ölçeği	88
ÖZGEÇMİŞ	90

ÖNSÖZ

Bu araştırmada hükümlü ve tutukluların madde kullanımı ve suç işleme davranışları ile bazı psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Araştırma konusu olarak tutuklu ve hükümlülerin madde kullanımları, psikolojik belirti ve özelliklerini seçmemin nedeni öncelikle kişisel merakım ve görev yapmakta olduğum Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün bu bireylere verecekleri hizmetlerin geliştirilmesine katkıda bulunabilmektir. Yaptığım bu çalışma ile gelecekte ilgili konuda yapılacak yeni çalışmalara ve gerekli müdahale programlarının geliştirilmesine yol gösterebilmiş olmayı umuyorum.

Araştırmanın planlanması ve yürütülmesinde bana her zaman yol gösteren ve benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. şennur TUTAREL KIşLAK ile Sayın Prof. Dr Engin TURAN, Sayın Doç. Dr. Zehra DÖKMEN, Sayın Doç. Dr. Gülsen ERDEN'e, ayrıca psikoloji alanında gelişmeme emek veren ve öğrenimime katkıda bulunan Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi öğretim üyelerine teşekkür ederim.

Bu araştırmanın yapılabilmesine olanak sağlayan, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünde görevli ve personelinin hem kişisel hem de mesleki gelişimlerine çok önem veren Genel Müdürlerine, Daire Başkanlarına, Tetkik Hâkimlerine, ayrıca Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı'nda görevli sevgili çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Bu zorlu süreçte benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, çalışma azmi ile bana örnek olup geribildirimleri ile beni her zaman geliştiren Çocuk Denetimli Serbestlik şube Müdürüm ve can dostum Uzm. Psk. Nilay PEKEL ULUDAğLI'ya sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmanın veri toplama aşamasında ve cezaevinde çalıştığım süre boyunca bana destek olan Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürleri ve cezaevi görevlilerine teşekkür ederim.

Araştırma verilerinin istatistiksel analizinin yapılması aşamasında değerli vaktini ayırıp benimle fikirlerini paylaşan Sayın Doç. Dr. Belgin AYVAşIK ve Sayın Oya CAN MUTAN'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca hayatımın her anında maddi ve manevi desteklerini aldığım beni bu günlere getiren anneme, babama, ablama, enişteme ve hayatımda var oldukları, beni destekledikleri, geliştirdikleri için sevgili manevi kardeşlerim Dilay Deniz ASLAN, Psk. Ayşen LENGERLİ, Psk. Serap BIYIKLI, Uzm. Psk. Çakıl SARAÇ ile Uzm. Psk. Ece VARLIK'a teşekkür ederim.

SİMGELER ve KISALTMALAR

KSE	Kısa Semptom Envanteri
KSE-A	Kısa Semptom Envanteri Anksiyete Alt Ölçeği
KSE-D	Kısa Semptom Envanteri Depresyon Alt Ölçeği
KSE-OB	Kısa Semptom Envanteri Olumsuz Benlik Alt Ölçeği
KSE-S	Kısa Semptom Envanteri Somatizasyon Alt Ölçeği
KSE-H	Kısa Semptom Envanteri Hostilite Alt Ölçeği
LSRP	Levenson Psikopati Ölçeği
AKB	Antisosyal Kişilik Bozukluğu
DSM	Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması El Kitabı
ANOVA	Analysis of Variance (Varyans Analizi)
Ort	Ortalama
SS	Standart Sapma

TABLOLAR

Tablo 2.1.	Cinsiyete Göre Dağılım	28
Tablo 2.2.	Yaşa Göre Dağılım	28
Tablo 2.3.	Eğitim Durumuna Göre Dağılım	28
Tablo 2.4.	Medeni Duruma Göre Dağılım	29
Tablo 2.5.	Meslek Türlerine Göre Dağılım	29
Tablo 3.1.	Ceza İnfaz Kurumunda Bulunma Süresine Göre Dağılım	33
Tablo 3.2.	Hukuki Duruma Göre Dağılım	34
Tablo 3.3.	Suç Türlerine Göre Dağılım	34
Tablo 3.4.	Şiddet İçeren/İçermeyen Şuçta Göre Dağılım	34
Tablo 3.5.	Oda Türlerine Göre Dağılım	35
Tablo 3.6.	Ziyaretçi, Mektup, Telefon Görüşmesi ve Kurumdaki Mali Durumuna İlişkin Bilgiler	35
Tablo 3.7.	Daha Önce Ceza İnfaz Kurumunda Bulunma Süreleri, Suç Türleri ve Hüküm Alma Durumlarına Göre Dağılım	36
Tablo 3.8.	Madde Kullanımına Göre Dağılım	38
Tablo 3.9.	Ceza İnfaz Kurumuna Girmesine Neden Olan Suçu İşlemeden Kısa Süre Önce Madde Kullanımına Göre Dağılım	39
Tablo 3.10.	Maddeyi Elde Etme Amacı ile Suç İşleme Dağılımı	40
Tablo 3.11.	Cinsiyete Göre Ceza İnfaz Kurumuna Girmeden Önce Madde Kullanım Yüzdeleri	40
Tablo 3.12.	Daha Önce Ceza İnfaz Kurumunda Bulunma ve Ceza İnfaz Kurumuna Girmeden Önce Madde Kullanım Yüzdeleri	41
Tablo 3.13.	Ceza İnfaz Kurumuna Girmeden Önce Madde Kullanımı ve Maddeyi Elde Etme Amacı ile Suç İşleme Yüzdeleri	41
Tablo 3.14.	Ceza İnfaz Kurumuna Girmeden Önce Madde Kullanımı ve Ceza İnfaz Kurumuna Girmesine Neden Olan Suçu İşlemeden Kısa Süre Önce Madde Kullanım Dağılımları	42
Tablo 3.15.	Ceza İnfaz Kurumuna Girmesine Neden Olan Suçu İşlemeden Kısa Süre Önce Madde Kullanımı ve Maddeyi Elde Etme Amacı ile Suç İşleme Yüzdeleri	42
Tablo 3.16.	Suç Türü ve Ceza İnfaz Kurumuna Girmeden Önce Madde	

Kullanım Dağılımları	43
Tablo 3.17. Suç Türü ve Ceza İnfaz Kurumuna Girmesine Neden Olan Suçu İşlemeden Kısa Süre Önce Madde Kullanım Dağılımları	43
Tablo 3.18. Grupların Birincil ve İkincil Psikopati Toplam Puanlarının Ortalama (M) ve Standart Sapmaları (SD)	44
Tablo 3.19. Birincil ve İkincil Psikopati Toplam Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	45
Tablo 3.20. Grupların KSE Alt Ölçekleri Toplam Puanlarının Ortalama (M) ve Standart Sapmaları (SD)	46
Tablo 3.21. KSE Alt Ölçekleri Toplam Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	47
Tablo 3.22. ANOVA Bulgularının Özeti	48
Tablo 3.23. İlgili Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları	50
Tablo 3.24. Madde Kullanımına İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Değişim Tablosu	51
Tablo 3.25. Adım 4'te Oluşturulan Model	52
Tablo 3.26. Sınıflandırma Tablosu	53

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları, araştırmayla ilgili tanımlar ile alkol ve alkol dışındaki maddelerin kullanımı üzerine kuramsal bakış açılarına yer verilecek, madde kullanımı ve suç işleme arasındaki ilişkilerin yanı sıra ceza infaz kurumundaki bireylerin psikolojik belirtileri üzerine yapılan araştırmalar da aktarılacaktır.

1.1. Problem

İnsan, doğası gereği başkalarıyla bir arada yaşama ihtiyacı duyar. İnsanın bu ihtiyacı toplumların oluşumunu, yapısını ve işlevlerini şekillendirir. İnsanlar doğdukları andan itibaren birçok faktörden etkilenen toplumsal yapıya ayak uydurmak zorundadırlar. Bir kültürün ya da bir grubun üyesi olarak insan, sosyalizasyon sürecine katılır. Hayat boyu geçtiği yaşantılar, üstlendiği roller, edindiği statü, insanın varlığını anlamlandırır. İnsanı insan yapan bu süreçte, toplumun çoğu tarafından benimsenen davranış örüntüleri öğrenilir.

Gelenekler, görenekler, örf ve adetler ve kültürel normlara uyum sağlayan insanlar; beklenen istenilen davranışlar sergilerler. Toplumsal kurallara, normlara uymayan davranışlar ise sapkın davranışlardır. Suç, sapkın davranışın bir biçimidir, ancak her sapkın davranış suç kapsamına girmez. Suç, toplumdan topluma, toplumun bazı kesimlerinde de zaman içinde değişebilen bir olgudur. İnsanın var olduğu süreçte her zaman aynı türden uyumlu davranışlar sergilemesi beklenemeyeceği için, suç her toplumda her zaman görülebilmektedir.

Suçun her bilim dalına göre farklı tanımları vardır. Kabul görmüş, genel-geçer bir tanımı olmamakla birlikte; bir toplumda “suç tanımı” olabilmesi için bu kavramın çoğunluk tarafından benimsenmiş olması ve yazılı olması gerekir. Çoğunluğun yanlış olarak nitelendirdiği, bireyin topluma uyumu veya uyumsuzluğunda etkili olan suç olgusu, binlerce yıldır incelenmektedir. Suçun nedenlerini anlamaya ve bundan yola çıkarak suçu önlemeye çalışmak, suç bilimcilerin kuram ve araştırmalarının temelini oluşturur.

Hiçbir davranış kesin olarak tek bir faktörle açıklanamayacağı gibi suç da araştırmacılar tarafından tek bir faktörle açıklanamaz. Suçlunun kişilik özellikleri, cinsiyeti, doğduğu-büyüdüğü çevre, eğitimi, aile yapısı, dahil olduğu gruplar, sosyal yaşantıları, alışkanlıkları, hedefleri, izlediği yollar, karşısına çıkan engeller, yaşadığı çatışmalar kısacası tüm yaşam deneyimlerinin toplamı ve varlığı, suç işleme nedenini anlamak için incelenmesi gereken şeylerdir. Suçlu davranışta biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin varlığını yadsınmamaktadır. Bu nedenle bütün bu faktörler bir arada ele alınmalı ve gerekli müdahaleler tüm bu etkenlere yönelik stratejileri içermelidir.

Bu araştırma kapsamında; suç davranışının ortaya çıkışında etkili olabilecek faktörlerden madde kullanımı önemle ele alınmış ve suça ilişkin bazı unsurlar ile madde kullanımına bağlı olarak ceza infaz kurumlarında bulunan kişilerin psikolojik özellikleri ve belirtileri değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak bu araştırmanın sorunsalı, ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların madde kullanımları ile suç işleme davranışı ve bağlantılı olabilecek bazı psikolojik belirtileri arasındaki ilişkileri incelemektir.

1.2. Önem

Tüm dünyada madde kullanımının sıklığı ve yaygınlığı giderek artmaktadır. Bu artışa bağlı olarak son yıllarda madde kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalara büyük önem verilmektedir.

Madde kullanan bireylerin bazı özelliklerine, madde kullanımının nedenlerine ve sonuçlarına yönelik araştırmalar olduğu gibi, madde kullanımı ve suç arasındaki ilişkiyi ortaya koyan araştırmalar da alanyazınında göze çarpmaktadır.

Bağımlılık yapan bazı maddelerin kullanımı, herhangi bir psikolojik bozukluğu olmayan bireyleri bile, madde kullanmadıkları zamana göre daha kolay suça yöneltebilmektedir (Özbek, 1980).

Maddelerin kişiyi suça itmeleri üç yolla gerçekleşmektedir. Bunlar:

1. Alındıkları anda kişinin fizyolojik ve ruhsal dengesini çeşitli derecede bozma yoluyla,

2. Uzun süre ve fazla miktarda alınması sonucu, başta merkezi sinir sistemi olarak, çeşitli organlarda yıkıntı, fiziksel işlevlerde, kişilik yapısında bozulma yapma yoluyla.
3. Yukarıdaki iki etkenin rolüyle kişinin sosyal düzeyini, uyumunu bozma yoluyla (Özbek, 1980).

Belli bir bağımlılık yapıcı maddenin özellikle belli bir suça yönelttiğine dair inandırıcı destekler yoktur. Bazı ayrıcalıklar bir tarafa atılırsa genel olarak madde bağımlılarında görülen suçların çeşitleri, bağımlı olmayanlarınkine benzerdir (Özbek, 1980). Ancak, madde kullanan bireylerin suç işleme nedenleri üçe ayrılabilir:

1. Maddeyi temin edebilmek için suç işleyebilmektedirler. Bu suçlar hırsızlık, gasp veya dolandırıcılık olabilir.
2. Madde kullanımının etkileri nedeniyle suç işleyebilmektedirler. Özellikle merkezi sinir sistemine olan etkilerinden dolayı, bireylerin duygu ve düşüncelerindeki değişikliklere bağlı olarak yaralama, adam öldürme gibi suçlar görülmektedir.
3. Son olarak madde ile doğrudan bağlantılı suçlar işleyebilmektedirler. Maddeyi satmak, madde üretimi veya bulundurmamak gibi suçlar yer almaktadır.

Madde bağımlılarında öncül grubu antisosyal kişilik bozukluğu olan kişiler oluşturmaktadır. Bu grubu sosyal kullanıcılar ile fiziksel ağrıyı dindirme ve uykusuzluk tedavilerinde kullandıkları maddeye alışma nedeniyle kullananlar takip eder (Kuyu, 1998).

Antisosyal kişilik bozukluğu olan kişiler sık sık karakola düşerler, tutuklanırlar. Gördükleri cezalardan, deneyimlerinden ders almazlar. Kavgacılık, sahtecilik, hırsızlık, alkol ve başka psikoaktif maddelere, kumara düşkünlük ile toplum içinde ve aile yaşamında çeşitli sorumsuz davranış örnekleri gösterirler (Öztürk, 2002). Kartallar'a (1996) göre; madde bağımlısı suçluların geniş bir oranı olasılıkla alt kültürel veya dissosyal, nevrotik veya antisosyal suçlular olarak tanımlanabilmektedir.

Gerek uygun kişilik yapısı, gerekse bağımlılık yapıcı maddenin kişide oluşturduğu psikolojik bozukluk kişileri hemen her tür suç türüne yöneltebilmektedir. Madde kullanıcılarının aktif suç işleme dönemleri, özellikle maddenin kötüye kullanımının görüldüğü ancak kişide henüz tam bir yıkım oluşturmadığı ilk dönemlerdir. Başlangıç ve yıkım

arasındaki devrede kişinin işleyebileceği pek çok suç tipi söz konusudur. Genel olarak hırsızlık, gasp, yaralama, adam öldürme, cinsel suçlar diğerlerine göre daha ön plandadır (Kuyu, 1998).

Bu araştırmada madde kullanımına bağlı olarak suç işleyen bireylerin psikolojik belirtilerinin ve bazı suç ve ceza özelliklerinin incelenmesi ilgili alanda yapılacak diğer çalışmalara yol gösterici olmakla birlikte, ceza infaz kurumlarında bulunan benzer hükümlülere götürülecek psiko-sosyal yardımların içeriğinde yapılabilecek değişikliklerin, düzenlemelerin temelini oluşturabileceği düşünülmektedir. Suç işleyen popülasyonla ilgili bulguların ele alındığı araştırmalar temel alınarak; “suç işleyenlerin ve madde kullanımı olan hükümlü ve tutukluların bazı psikolojik özellikler açısından farklılık gösterip göstermedikleri” sorusundan yola çıkılarak yapılan bu araştırma sayesinde ortaya koyulabilecek farklılıklar, bu kişilerin rehabilitasyonu ile ilgili yapılacak çalışmaları ve haklarında alınabilecek bazı kararları etkileyebilecek kadar önem taşımaktadır.

Ülkemizdeki ceza infaz kurumlarından birinde yapılacak olan bu çalışmanın evreni temsil edebileceği düşünülmektedir. Veriler hükümlülerden toplandığı için, söz konusu araştırmanın madde kullanımı, suç ve psikolojik belirtiler ve özellikler arasındaki ilişkiler konusunda belirli tespitlerin yapılmasını sağlayabileceği ve bu konuda yapılacak araştırmalara da temel teşkil edebileceği düşünülmektedir.

1.3. Varsayımlar

Araştırmada hükümlü ve tutukluların madde kullanımları ve suç türü ile, psikolojik belirtileri açısından belirgin ilişkiler olacağı yönündeki varsayımdan yola çıkılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2006 yılında,
2. Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan tutuklu, hükümlü ve hükmen tutuklu,

3. 15-67 yaşlarında olan 225 sayıdaki bireylerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

1.5.1. Madde Kullanımı

DSM IV'te madde kullanımının madde bağımlılığı ve maddenin kötüye kullanımı olarak iki grupta sınıflandırıldığı görülmektedir.

DSM IV'e göre madde bağımlılığının temel ölçütleri şunlardır:

“12 aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman ortaya çıkan, aşağıdakilerden en az üçü (ya da daha fazlası) ile kendini gösteren, belirgin bir bozulmaya ya da sıkıntıya yol açan uygunsuz bir madde kullanımı örüntüsü:

1. Aşağıdakilerden biri ile tanımlandığı üzere tolerans gelişmiş olması:

(a) entoksikasyon ya da istenen etkiyi sağlamak için belirgin olarak artmış miktarlarda madde kullanma gereksinimi.

(b) sürekli olarak aynı miktarda madde kullanılması ile belirgin olarak azalmış etki sağlanması.

2. Aşağıdakilerden biri ile tanımlandığı üzere yoksunluk gelişmiş olması:

(a) söz konusu maddeye özgü yoksunluk sendromu

(b) yoksunluk semptomlarından kurtulmak ya da kaçınmak için aynı madde (ya da yakın benzeri) alınır.

3. Madde çoğu kez tasarlandığından daha yüksek miktarlarda ya da daha uzun bir dönem süresince alınır.

4. Madde kullanımını bırakmak ya da denetim altına almak için sürekli bir istek ya da boşa çıkan çabalar vardır.

5. Maddeyi sağlamak (örneğin çok sayıda doktora gitme ya da uzun süreli araba kullanma), maddeyi kullanmak (örneğin birbiri ardına sigara içmek) ya da maddenin etkilerinden kurtulmak için çok fazla zaman harcama.

6. Madde kullanımı yüzünden önemli toplumsal, mesleki etkinlikler ya da boş zamanları değerlendirme etkinlikleri bırakılır ya da azaltılır.

7. Maddenin neden olmuş ya da alevlendirmiş olabileceği, sürekli olarak var olan ya da yineleyici bir biçimde ortaya çıkan fizik ya da psikolojik bir sorununun olduğunun bilinmesine karşın madde kullanımı sürdürülür (alkol kullanımı ile kötüleştiğini bildiği ülseri olmasına karşın içmeyi sürdürme).”

DSM IV'e göre maddenin kötüye kullanımının temel ölçütleri şunlardır:

“12 aylık bir dönem içinde ortaya çıkan, aşağıdakilerden en az biri (ya da daha fazlası) ile kendini gösteren, belirgin bir bozulmaya ya da sıkıntıya yol açan uygunsuz bir madde kullanımı olması:

1. İşte okulda ya da evde alması beklenen başlıca sorumlulukları alamama ile sonuçlanan yineleyici bir biçimde madde kullanımı (örn. Madde kullanımı ile ilişkili olarak sık sık işe gitmemeler ya da işte başarı gösterememe; madde kullanımı ile ilişkili olarak okula gitmemeler, okulu asmalar ya da okuldan kovulmalar; çocuklar ya da ev halkının ihmal edilmesi)

2. Fiziksel olarak tehlikeli durumlarda yineleyici bir biçimde madde kullanımı(örn. Madde kullanımının yarattığı bozukluklar sırasında araba kullanma ya da bir makineyi işletme)

3. Madde ile ilişkili, yineleyici bir biçimde ortaya çıkan yasal sorunlar (örn: madde ile ilişkili davranım bozukluğuna bağlı tutuklanmalar)

4. Maddenin etkilerinin neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici toplumsal ya da kişilerarası sorunlara karşı sürekli madde kullanımı (örn: entoksikasyonun sonuçları hakkında eşle olan tartışmalar, fiziksel kavgalar) (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000).”

1.5.2. Alkolizm

Alkolizm, bireyin beden ve ruh sağlığını, aile, toplum ve iş uyumunu bozacak derecede sık ve fazla alkol alma; alkol alma isteğini durduramama ile belirli bir bozukluktur. Alkolizmin sıklıkla başka ruhsal bozukluklara eşlik ettiği görülmektedir. Alkolizm tanısı konan kişilerde madde bağımlılığı, depresyon, şizofreni, kişilik bozukluğu ek tanıları çok sık konulmaktadır (Öztürk, 2002).

1.5.3. Antisosyal Kişilik Bozukluğu (AKB)

Öztürk'e (2002) göre; kişilik bozuklukları bireyin toplumsal uyumunda, çalıştığı işte süreklilik sağlayabilmesinde ve ilişkilerini düzenli bir şekilde yürütebilmesinde önemli uyum sorunlarının oldukça değişmeyen bir biçimde uzun süre bulunduğu ve bilinen ruhsal bozuklukların dışında kalan, uzun süreli uyum bozuklukları gösteren bozukluk türüdür.

DSM IV'te (2000) kişilik bozuklukları sınıflandırmasına baktığımızda AKB'nin ölçütleri şunlardır:

“A. Aşağıdakilerden üçünün (ya da daha fazlasının) olması ile belirli, 15 yaşından beri süregelen, başkalarının haklarını saymama, başkalarının haklarına saldırma (tecavüz etme) örüntüsü:

1. Tutuklanması için zemin hazırlayan tekrarlayıcı eylemlerde tekrar tekrar bulunmakla belirli, yasalara uygun toplumsal davranış biçimine ayak uyduramama

2. Sürekli yalan söyleme, takma isim kullanma ya da kişisel çıkarı, zevki için başkalarını atlatma ile belirli dürüst olmayan tutum

3. Dürtüsellik (impulsivite) ya da gelecek için tasarılar yapamama

4. Yineleyen kavga dövüşler ya da saldırılarla belirli olmak üzere sinirlilik ve saldırganlık

5. Kendisinin ya da başkalarının güvenliği konusunda umursamazlık

6. Bir işi sürekli götürememe ya da mali yükümlülüklerini tekrar tekrar yerine getirmeme ile belirli olmak üzere sürekli sorumsuzluk

7. Başkalarına zarar vermiş, kötü davranmış ya da başkasından bir şey çalmış olmasına karşı ilgisiz olma ya da yaptıklarına kendince mantıklı açıklamalar getirme ile belirli olmak üzere vicdan azabı çekmeme.

B. Kişi en az 18 yaşındadır.

C. 15 yaşından önce başlayan davranım bozukluğunun kanıtları vardır.

D. Antisosyal davranış sadece şizofreni veya manik epizodun gidişi sırasında ortaya çıkmamaktadır.”

1.5.4. Psikopati

Psikopati ve antisosyal kişilik bozukluğu bugünkü kullanımında sıklıkla birbirinin yerine geçmektedir. İkisinin de ortak özelliği kuralları çiğnemek gibi antisosyal davranışları içeriyor olmalarıdır. Fakat çoğu araştırmacılar psikopatinin antisosyal kişilik bozukluğundan farklı olduğunu, antisosyal kişilik bozukluğu tanısı için DSM, sadece belli bir davranış örüntüsü değil, bu örüntünün çocuklukta başlamış olmasını da aramaktadır (Davison & Neale, 2004).

Hare ve arkadaşları (1990), psikopati için iki ayrı sınıflandırma yapmışlardır. Birincisi duygusal kopuş, başkalarını kendi çıkarları için sömüren, bencil, acımasız bir kişi; ikincisi ise

dürtüsellik ve sorumsuzluk ile kendini belli eden bir antisosyal yaşam tarzı olarak tanımlanmıştır.

Psikopatinin tanımlanmasında birincil ve ikincil psikopati ayırımı yapılmaktadır (Engeler, 2006). Levenson, Kiehl ve Fitzpatrick'e (1995) göre; birincil psikopatlar katı kalpli, acımasız, manipülatif, ağır bir şekilde bencil ve rutin olarak güvenilmez kişilerdir. İkincil psikopatlar ise; duygusal bir bozukluk etkisi ile yoğun bir dürtüsellik gösterir ve antisosyal eylemlere girişirler, bu nedenle nörotik psikopatlar olarak da tanımlanırlar. Saf olarak bu iki tipten birinin bulunması nadir olsa bile, saf birincil psikopatların duygusal bir rahatsızlığının olduğuna dair bir kanıt yoktur. Sadece birincil psikopatlar gerçek psikopatlar olarak değerlendirilmelidir. Ancak ikincil psikopatlar veya kuvvetli ikincil psikopatik karakteristikleri taşıyanlar, tedavi ile ilgili ortamlarda veya kriminal ortamlarda daha sık görülürler (Akt; Engeler, 2006).

Psikopatik bireyler, anormal duygulanım deneyimleri, vurdumduymazlık ve benliğe hizmet eden tutumlar gibi antisosyal davranışlar gösterirler. Davranışları, maddeye bağlı tutuklanma oranlarının yüksek görüldüğü suça yönelik faaliyetleri içerir. Diğerlerine karşı umarsız tutumları ve empatiden yoksun davranışlarıyla, davranışlarının olumsuz sonuçlarından pişmanlık duymayan kişilerarası etkileşim içindedirler (Millon, 1981). Checkley'e (1976) göre; psikopatik bireyler genellikle empati eksikliği olan, sadakatsiz ve sorumsuz davranışlara sahip olarak tanımlanmaktadır.

Mc Hoskey, Worzel ve Szyarto'ya (1998) göre; AKB tanısal kategorisi geçerliliği şüpheli, daha ziyade suçlular arasında sık görülen, psikopati ile ilişkili, ama ondan farklı bir yapıdır. Psikopati suçluların daha azına uygulanmakta ve antisosyal semptomlarla orta dereceli korelasyon göstermektedir. AKB tanı kategorisi, birincil ve ikincil psikopatik karakteristikleri bu iki grubun davranışlarındaki benzerliğe dayanarak kendi başlığı altında toplanmıştır. Genel olarak AKB-psikopati arasındaki bağlantı düşünülürken bunların yakından ilişkili, ama farklı kavramlar oldukları göz önünde tutulmalıdır (Akt; Engeler, 2006).

1.6. Konu ile İlgili Kuramsal Açıklamalar ve Araştırmalar

1.6.1. Alkol Kullanımına Kuramsal Bakış

Alkolizmde kalıtsal bir etkenin varlığı kabul edilmekle birlikte; alkole 25 yaşından sonra başlayan alkoliklerde daha çok çevresel etkenin, daha erken başlayanlarda ise daha çok kalıtsal etkenin etiyolojide yer aldığı sanılmaktadır (Öztürk, 2002).

Alkolikler, bağımlı, engellenmeye dayanma gücü düşük, zayıf benlikli, atak, oral saplanma özellikleri taşıyan, bencil, aşırı isteyici, antisosyal kişilik özellikleri olan, cinsel kimlik sorunları olan kişiler olarak tanımlanmıştır. Alkoliklerin henüz alkole başlamadan önce ve çocukluklarında hiperaktif, tutarsız, amaç ve değerlere fazla duyarlı olmayan, sosyopatiye eğilimli olduklarına ilişkin bulgular elde edilmiştir. Belli bir kişilik örüntüsünden çok, etnik tutumların ve ailede alkolik bulunuşunun rolü daha önemli bulunmuştur (Anthony, 1999; Öztürk, 2002).

Yine Öztürk'e göre, din ve töreleri ile alkölü onaylamayan toplumlarda alkolizm oranı düşüktür. Sosyo-ekonomik bakımdan üst tabakalarda daha sık görüldüğü kesindir. Refah toplumlarında alkolizm en önde giden sağlık sorunlarından biridir. Alkolün kolay ve ucuz elde edilebilirliği ile fazla alkol tüketimi ve dolayısıyla da aşırı alkol kullanımının arasında yakından ilişki vardır.

Suçun ortaya çıkışında alkol kullanımını yeterli bir koşul olarak görmek mümkün değildir. Hangi faktörlerin alkol kullanımı ve suç davranışları arasındaki ilişkiyi etkilediğine de bakmak gerekmektedir. Literatürde kişilerarası ve durumsal etkilerden bahsedilmektedir (Pernanen, Cousineau, Brochu ve Sun, 2002).

Alkol kullanımını ortaya çıkaran beklenen davranışlara ilişkin olarak; sosyal yapılanma ve düşük sosyal kontrolden kaynaklanan kültürel davranışlardan bahsedilmektedir (Stevenson, Lind ve Weatherburn, 1999). Bu faktörler kişilik özellikleri ile birleştiği zaman, örneğin antisosyal kişilik bozukluğu şiddet davranışı riskini artırmaktadır (Moeller, Dougherty, Lane, Steinberg ve Cherek, 1998).

1.6.2. Alkol Dışındaki Maddelerin Kullanımına Kuramsal Bakış

Bağımlılık yapan maddelerin aşırı kullanımında genetik etkenlerin yeri olabileceğine ilişkin veriler giderek artmaktadır. Madde kullanımında genetik geçişin, ya doğrudan doğruya bir yatkınlık sağlayan gen yerleşimleri ile ya da patolojik bir kişilik yatkınlığının varlığında (antisosyal kişilik bozukluğu gibi) olduğu düşünülmektedir (Öztürk, 2002).

Psikoaktif madde kullanan kişilerin incelenmesinde çok değişik kişilik türleri bilinmekle birlikte, bunların çoğunda aşırı güvensizlik, bağımlılık, benlik (ego) zayıflığı, engellenmeye dayanma eşiğinde düşüklük, bunaltı, panik, çökkünlük ve ağır yılgınlık durumlarının sık yaşanması, güvensizlik, güçsüzlük ve başarısızlığı kapatabilmek için otoriteye karşı gelme, yasaları ve kuralları çiğneme eğilimi, hazcılığa (hedonizm) eğilim gibi özellikler bulunmaktadır. Ayrıca toplumsal çevrenin, arkadaş gruplarının, maddenin kolay elde edilebildiği bir ortamın, madde kullanımının prestij, güç ve üstünlük sağladığı toplulukların madde bağımlılığında rolü büyüktür (Öztürk, 2002).

Madde kullanımı söz konusu olduğunda aile, akran grupları, iş hayatı, komşuluk ilişkileri, bireylerin madde kullanımına neden olan bazı etkenleri içermektedir. Bu etkenler ise; sosyal bağlanma ve kontrol etme, davranışsal seçimler veya ulaşılabilirliğe neden olan madde kullanımı ile ilgili aktiviteler, model olma ve normlar, yaşam stresleri ve başa çıkma becerilerini barındırmaktadır (Miller & Carroll, 2006). Sosyal bağlamlar, bireyleri baskın olanlarınkine benzer bireysel niteliklerin üzerinde durmaya veya onların benzer davranışlarını sürdürmeye eğilimli olmaya itmektedir (Miller & Carroll, 2006).

Ebeveynlerden kaynaklanan problemler, bağlanma ve kontrol eksikliğine yol açmakta, bağlanma sürecini bozan sosyal stresörler bireylerin madde kullanma olasılığını artırmaktadır. Eğer ebeveynler ve diğer aile üyelerinde madde kullanımı varsa veya onlar tarafından onay görüyorlarsa, gençlerde veya yetişkinlerde madde kullanımı davranışları ile suçlu davranışlar görülmektedir. Ebeveynlerin madde kullanımı davranışları, ebeveyn ihmali ve çatışma, fiziksel ve cinsel istismar gibi çocukluk stresörleri ile ilişkilidir ki bu bireylerin çocuklarının da madde kullanma olasılığı yüksek olmaktadır. Rol değişikliğine uyum sağlayamama, özellikle erken yaşlarda evlenme, ardından bir ebeveyn olma ve kendilerinden beklenen

ebeveynlik rollerini yerine getirip sosyalleşme sürecinde başarısızlıklar, bireyleri madde kullanımına itmektedir (Miller & Carroll, 2006).

Sosyal öğrenme ve model alma, özellikle madde kullanımı olan arkadaş ve akranlara maruz kalma, akranlardan onay alma ve akranların teklifleri, gençlerin madde kullanımına başlama ve bu davranışı sürdürmeleriyle ilişkilidir. Diğerlerinin kuralları, değerleri ve davranışları ile karşılıklı destek görmeleri madde kullanım riskini artırmaktadır. Okullar sosyal izleme ve kontrol mekanizmalarıdır. Disiplinin olmaması ve madde kullanım davranışına katılımın önlemediği durumlarda, okullarda başlayan bu davranış günlük yaşama da aktarılmaktadır (Miller & Carroll, 2006).

Aile bağları zayıf olan ve ebeveynlerle çatışma yaşayan bireyler okul dönemlerinde, yarı zamanlı iş yaşamlarında madde kullanımı teklifi ile karşılaştıklarında akranların etkisi altında kalıp madde kullanımına başlamaktadırlar. Yetişkinlikte ise bireyler düzenli iş yaşamı sayesinde denetim ve sosyal kontrolün varlığı söz konusu olduğunda madde kullanımına karşı korunaklı olmaktadır. Buna karşın işsiz olma veya alt kademelerde işe sahip olma izlemeden yoksun olmaya bağlı olarak madde kullanım riskini artırır. İş yerinde sosyal kontrol ve izleme eksikliği söz konusu ise, bunun yanı sıra işverenin madde kullanımına karşı olumlu tutumu olması veya madde kullanması bireyin stres altındayken madde kullanımına başlaması ile ilişkilidir. Komşulukta ise madde kullanımına karşı olumlu normlar ve model olma, sosyal kontrol eksikliği ve stresörlerin varlığı madde kullanım sıklığı ile ilişkilidir (Miller & Carroll, 2006).

1.6.3. Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi ile Ceza İnfaz Kurumundaki Bireylerin Psikolojik Belirtilerine İlişkin Araştırmalar

Yurtdışında ve yurt içinde yapılan bazı araştırmalarda ruhsal bozukluklar ile suç arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmektedir. Ayrıca adli vakalar üzerinde yapılan diğer bazı araştırmalarla madde kullanımı ile suç ilişkisini gösteren bulgular da elde edilmiştir. Bunun yanı sıra suç işleyen, ceza infaz kurumunda bulunan bireylerin psikolojik belirtilerini inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır.

Philips (2000), söz konusu alandaki literatür tarama çalışmasında; adli psikiyatrik vakalarda alkol ve madde kullanımıyla görülen ruhsal bozukluklar, tanı koymadaki zorluklar, maddenin etkisinin değerlendirilmesi, adam öldürme ve madde kullanımı konularını içeren çalışmaları gözden geçirmiştir. Sonuç olarak; literatürde madde kullanımı ve şiddet ile ilgili pek çok araştırmanın bulunmasına rağmen, psikiyatrik bozukluklar, şiddet ve madde kullanımı arasındaki ilişkiyi gösteren çok az sayıda araştırma olduğunu belirtmiştir.

Alkol ve maddenin suç davranışını tetiklemekteki etkisinin incelendiği bir çalışmada, adli psikiyatrik değerlendirme biriminde bulunan 133 hükümlü, yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmada alkol ve şiddet arasında güçlü pozitif yönde bir ilişki bulunmasına rağmen, suç davranışını tetiklemede diğer maddelerin etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alkol ile birlikte benzodiazepin alımı söz konusu ise; suç davranışını tetiklemede en yüksek oranın ortaya çıktığı görülmüştür (Grann, Hallquist, Langström ve Möller, 2006).

Alkol insanları suça karıştırmada önemli bir etkidir. Normal popülasyondaki bireylerle karşılaştırılan, özellikle 16-24 yaşları arasındaki hükümlülerin diğerlerine oranla daha ağır içici oldukları bulunmuştur. İngiltere’de yapılan araştırmalarda erkek hükümlülerin %60’ı, kadın hükümlülerin %40’ı, normal popülasyonda ise erkeklerin %30’u, kadınların %10’u tehlikeli içiciler olarak tespit edilmiştir (Singleton, Farrell ve Meltzer, 1999).

Alkol kullanımının bazı suç türlerinde en önemli faktör olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Örneğin; alkollü araç kullanımından dolayı ölümle sonuçlanan kazalar, cinsel suçlar ve şiddet suçları gibi ciddi suçlar da alkolün etkisi bulunmaktadır. Tabi ki diğer suçlarda da alkolün etkisi önemlidir; fakat önemli olan suç zamanı ile alkol kullanımı arasındaki ilişkiyi ayırt edebilmektir (Day, Howalls, Heseltine ve Casey, 2003).

Mason ve Windle’ye (2002) göre; alkol kullanımı ve suç davranışlarının yeniden ortaya çıkışı çok fazla yoruma açıktır. Örneğin; madde kullanımı suç davranışı riskini artırabilir, veya suç davranışı madde kullanımına yol açabilir. (Örneğin diğer hükümlülerle sosyalizasyon yoluyla). Alkol kullanımı ve suç arasında ortaya çıkan karşılıklı bir nedensel ilişkiden de söz edilebilir veya her ikisi de ortak nedeni paylaşabilir. (Örneğin sosyal sapma).

Bazı araştırmacılar nevrotizizm/olumsuz duygulanım ve alkolizm arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ve alkolikler arasında depresyon ve anksiyetenin yüksek oranda olduğunu bulmuşlardır (Gratzer ve ark., 2004; Hasin ve Nunes, 1997; Weitzman, 2004). Buna ek olarak alkol kullanım bozukluğu olan bireylerin alkol kullanmayanlara oranla olumsuz duygulanım ve nevrotizizm puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Martin, Lynch, Pollock ve Clark, 2000; McGue, Slutske ve Iacono, 1999; Swendsen, Conway, Rounsaville ve Merikangas, 2002). Ayrıca dürtüsellik ve engel koyamama davranışı alkolizmle ilişkili bulunmuştur (Baker ve Yardley, 2002; Bennett, Mc Crady, Johnson ve Pandiana., 1999; Mc Gue, Slutske, Taylor ve Iacono, 1997; Trull, Waudby ve Sher, 2004).

Alkol kullanım bozukluğu olan bireylerde antisosyal kişilik bozukluğu ve sınır kişilik bozukluğu gibi kişilik bozuklukları -ki bunlar dürtüsel olarak tanımlanmaktadır- yüksek oranda görülmektedir (Bucholz, Hesselbrock, Heath, Kramer ve Schuckit, 2000; Kanzler ve Rosenthal, 2003; Rohde, Levinson, Kahler, Seely ve Brown, 2001; Trull, Sher, Minsk-Brown, Durbin ve Burr, 2000; Trull, Waudby ve Sher, 2004).

Parker ve Rehman'un (1995) görüşlerine göre; alkol kullanımı şiddet davranışına engel konmasını engellemektedir. Bireyler içinde buldukları sosyal durum gereği şiddet davranışını içselleştirmektedirler ve bu buldukları sosyal ortamda kabul edilebilir bir norm ise, alkolle birlikte kişilerarası anlaşmazlıkları şiddetle çözmektedirler.

Koyuncu (2001) tarafından yapılan araştırmada alkol dışı madde kullanan kişilerden oluşan grup, herhangi bir yasa dışı madde kullanımı olmayan, kötüye kullanım ve bağımlılık derecesinde alkol kullanımı olmayan gruplarla karşılaştırılmıştır. Madde bağımlılarının %34'ü bir kez, %15'i birden fazla, madde temin edebilmek için hırsızlık, ahlâka aykırı davranışta bulunmak zorunda kaldığı, %62'sinin yasalarla sorunu olduğu saptanmıştır. Bunların %16'sının madde kullanımı ile ilgili olarak cezaevine girdikleri saptanmıştır. Aynı araştırmada madde bağımlısı olan grupta, psikiyatrik tedavi görenlerin sıklığının kontrol grubuna göre anlamlı derecede fazla olduğu bulunmuştur.

Ankara Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü'nce yapılan bir ankette, toplam 1000 mükerrer suçludan 597'sinin çeşitli içki kullandığı, 403 kişinin hiç içki kullanmadığı saptanmıştır. İlk sırayı alkolün aldığı tabloda 43 suçlunun esrar, 27 suçlunun da eroin kullandığı belirlenmiştir. Öte yandan suç işlerken sarhoş olma hâli 315 suçluyla ilk sırayı almaktadır (Akt; Yavuzer, 1986).

Alkol ve işledikleri suçlar arasında ilişki olan hükümlüler ve alkolle bağlantılı suçlara bağlı tutuklamalar yüksek oranda görülmektedir (Mc Murrin ve Hollin, 1989). Doğası gereği alkol ve suç arasında bir ilişki olduğu bilinmektedir. Alkol direk olarak suçlara neden olabilmektedir ki bu bilişsel bozulmalar nedeniyle olmaktadır. Kişilik ve sosyal dezavantajlar gibi üçüncü bir faktörün varlığı nedeniyle dolaylı olarak etkili olmaktadır. Ayrıca suçun kendisi –hırsızlık gibi- alkol tüketimine yol açabilmektedir (Walfish ve Blount, 1989).

Goldstein (1985), madde kullanımı ve kaçakçılığı konusunun şiddetle bağlantısını üç farklı tipoloji geliştirerek açıklamıştır. “Psikofarmakolojik şiddet” maddenin kendi doğasından gelen özelliklerden ötürü oluşan şiddettir. Bu şiddet kurban, faili veya her ikisi tarafından madde temini ile ilişkilidir. “Ekonomik nedenli şiddet” madde kullanımının yüksek maliyeti ile ilişkilidir. Bu şiddet türü doğrudan psikolojik etkilerden değil ihtiyaçlar ve maddeyi temin etme arzusundan doğmaktadır. Temelinde fiziksel ve psikolojik bağımlılık bulunmaktadır. “Sistemik şiddet” ise; maddenin dağıtım ve kullanımı sistemi içinde etkileşimden doğan geleneksel saldırganlıktır. Sadece kullanıcı olanlardan daha çok dağıtıcıların bu tür şiddete katılım risklerinin olduğuna işaret etmektedir (Goldstein, Brownstein, Ryan ve Belluci, 1989). Şiddet davranışında sosyal çevrenin farmakolojik faktörlere oranla çok daha güçlü katkıda bulunduğu ile ilgili bulgular mevcuttur. (Parker ve Auerhahn, 1998).

Jeffrey Fagan, psikoaktif madde, şiddet ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi kapsayan kuramı formüle etmiştir (Fagan, 1990; Fagan, Weis ve Cheng, 1990). Fagan (1990), yaptığı araştırma sonucunda; alkol, madde ve şiddet arasındaki ilişkinin, biyolojik, psikolojik ve psikiyatrik, sosyal ve kültürel yaklaşımların birlikteliği sonucunda ortaya çıkarılabileceğini belirtmiştir. Bu çoklu yaklaşım sonucunda, ilgili maddelerin kullanılmasının bilişsel yetiler ve işlevler üzerinde belirgin etki bıraktığı, bu etki gereği pek çok değişkenin bundan etkilendiği

ve sonuç olarak bazı davranış şekillerinin yerleştiğine işaret edilmektedir. Ayrıca, çoklu yaklaşım sosyal etkileşimin de önemine vurgu yapmaktadır.

Şiddet ve kokain kullanımı arasında ilişki olduğuna işaret eden çalışmalar da bulunmaktadır fakat araştırmacılar bu bulguları farmakolojik temellerden ziyade sosyal yönleriyle bağlantı kurarak incelemişlerdir. Amfetaminler, eroin ve ketamin kullanımı ile şiddet arasındaki ilişkinin varlığına işaret eden bulgular ise bulunmamaktadır (Parker ve Auerhann, 1998).

Bir grup psikiyatri hastasıyla yapılan çalışmada, birincil tanısı alkol veya madde kötüye kullanım olanlar diğer tanıları alanlara göre yüksek tutuklanma oranı göstermişlerdir. Alkol ve madde kötüye kullanım tanısı, suç tutuklanmaları geçmişiyle pozitif yönde ilişkili bulunmuş ve alkol ve madde kötüye kullanımının gençlerde suç davranışı için önemli bir katalizör olabileceği belirtilmiştir (Holcomb ve Ahr, 1988).

Yavuz, A. E. (2003) tarafından 71 ceza infaz kurumunda bulunan, suça sürüklenen çocukla yapılan çalışmada sosyo-demografik özellikler, kriminolojik öykü ve madde kullanımı ile ilgili soruların yer aldığı anket formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocuklardaki tekrarlayan suç davranışı madde kullanımı ve eğitim durumu ile ilişkili bulunmuştur. Çocukların %40.8'inin ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullandıkları tespit edilmiştir. Madde kullanan çocukların %34.5'inin ise madde nedeniyle kavga, kaza, kendine zarar verme, polisle başının derde girmesi gibi sorunlarla karşılaştığını, %31'i ise başkalarının eşyalarını çaldığını bildirmiştir.

Yavuz, Y. (2003) tarafından toplam 17 ceza infaz kurumunda bulunan 67'si uyuşturucu madde ile ilgili suçlardan hüküm almış 783 adet hükümlü üzerinde araştırma yürütülmüştür. Madde suçları işleyen hükümlülerin % 20.9'unun bu suçları işlerken alkol etkisi altında, %33.3'ünün ise madde etkisi altında olduğu belirlenmiştir. Madde etkisi altında olanlardan %18.2'sinin eroin, %4.5'inin morfin ve kodein, %72.7'sinin esrar, %4.5'inin de kokain maddesi kullandığı belirtilmiştir. Madde ile ilgili suç işlemeyenlerin %10.2'sinin madde etkisi altında suç işledikleri tespit edilmiştir. Madde ile ilgili suç işleyen grubun %62.7'si uyuşturucu satmak suçunu, %26.9'unun ise uyuşturucu madde kullanmak suçunu işlediği

tespit edilmiştir. Madde kullanan grup içinde bu maddeleri ceza infaz kurumuna girmeden önce kullananların oranı %79.1'dir. Psikolojik sorunlar nedeniyle ilaç reçetesi alan hükümlü oranı %7.5, bunlardan en az bir gece boyunca ruh sağlığı hastanesi ya da tedavi programında bulunanların oranı ise %1.5'tir. Bir uzmandan danışmanlık ya da terapi alan madde ile ilgili suç işleyen hükümlü oranı %4.5'tir ve bunun haricinde başka tür bir ruh sağlığı hizmeti alanların oranı da %23.9'dur.

Özmenler'in (1995), antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almış bireylerle yaptığı çalışmada; antisosyal grupların kontrol grubuna göre daha fazla miktarda sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullandıkları, alkol miktarı ve uyuşturucu cinsleri açısından da ağır suç grubu ile hafif suç grubu arasında anlamlı fark olduğunu tespit etmiştir. Alışkanlık yapan maddelere başlama yaşının suç grubunda diğer gruplara göre anlamlı derecede erken olduğu bulunmuştur.

Coşkun-Gülkan (1994), Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma ve Tedavi Merkezi'ne tedavi amacıyla başvuran ICD-10 tanı kriterlerine göre opioid (eroin) bağımlılığı tanısı almış 45 hasta ile Adli psikiyatri biriminden 5 hasta üzerinde araştırma yapmıştır. Hastaların MMPI (Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri) sonuçlarına göre; hastaların %70'i bir kişilik bozukluğu tanısı almış, %26'sı normal sınırlar içinde, %4'ü de psikoz olarak değerlendirilmiştir. Kişilik bozuklukları kendi içinde değerlendirildiğinde %57.14 oranında paranoid kişilik, %17.14 siklotimik (affektif) kişilik, %8.57 oranında antisosyal kişilik, %8.57 oranında şizoid kişilik, %5.71 oranında borderline kişilik, %2.85 oranında histrionik kişilik saptanmıştır. Sabıka kayıtlarına bakıldığında ise; %74'ünün daha önce suç işledikleri görülmüştür. Bunlardan %36'sının madde kullanma ve bulundurma suçu, %28'inin saldırı, darp ve yaralama suçu, %22'sinin cinayet suçu, %16'sının siyasi suç, %14'ünün madde kaçakçılığı suçu, %12'sinin hırsızlık suçu ve %6'sının gasp suçu işlediği tespit edilmiştir.

Kaplan ve Sadock' a (1989) göre de; Amerika Birleşik Devletlerinde kanunsuz opioid kullanımı ve suç arasında ilişki vardır. Kanundışı opioid kullanan kişiler, kullanmayanlara oranla daha sık suç işlemektedirler. Eroin bağımlılarının % 50'den fazlası, ilk defa eroin kullanmadan önce tutuklanmıştır. Bağımlılığın başlamasından sonra görülen suç davranışının, suçlu yaşam biçiminin sadece devamı olduğu öne sürülebilir, fakat araştırmalar suç

davranışında opioid bağımlılığı başladıktan sonra bir artışın olduğuna işaret etmektedir. Maddeyle bağlantılı olmayan tutuklanma oranları, bağımlılık başladıktan sonra %150-300 oranında artmakta ve özellikle maddeyi temin edebilmek için işledikleri mala karşı işlenen suçlarda da artış görülmektedir.

Howard ve Jenson (1999) tarafından yapılan araştırmada, uçucu madde kullananlar uçucu madde kullanmayanlarla karşılaştırıldıklarında, daha az aile desteği gördükleri ve aileleri içinde daha az bağımlılık olduğu, kendilerine daha az değer verdikleri, intiharı daha çok düşündükleri veya intihara teşebbüs ettikleri, çevrelerinde faaliyet halinde olan daha çok çete olduğu, arkadaşlarının veya anne-babalarının daha çok madde kullandığı, yasadışı faaliyetlere daha çok eğilimleri olduğu, uyuşturucu maddeyle bağlantılı olarak daha çok suç işledikleri ve daha çok uyuşturucu madde kullandıkları bulunmuştur.

Özdemir (2001), İstanbul bölgesinde yaşayan ve 50 uçucu madde kullanan ve 50 kullanmayan birey üzerinde yaptığı araştırmada, kullanan ve kullanmayan bireylerin suç davranışları arasında anlamlı farklılıklar bulmuştur. Madde kullananlar başkalarına, kendilerine ve eşyaya yönelik daha fazla şiddet göstermekte ve suç işlemektedirler. Maddenin etkisi altında başkalarına yönelik şiddet oranı %28.6 iken, madde etkisi olmadığı zamanlarda %55.1 olarak bildirilmiştir. Kendine ve eşyaya yönelik şiddet davranışı uygulamada, madde etkisi altında ve madde etkisi yokken anlamlı bir fark bulunmamıştır. Madde kullanan grup madde etkisi altında değilken de saldırgan ve kavgacı bir kimlik göstermiş, kendilerine ve eşyalara zarar verdikleri görülmüştür. Madde etkisi altında başkalarına yönelik fiziksel şiddet azalmakta, kendilerine ve eşyaya yönelik şiddet uygulamalarında fark görülmemiştir. Madde kullanan grup %88 küçük hırsızlık, %66'sı hırsızlık, %32'si diğer suçları işlemektedir. Madde kullanamayan grupta %40 trafik suçu, %26 küçük hırsızlık suçları işledikleri görülmüştür. İki grup arasındaki fark anlamlı olmakla birlikte madde kullanan grup yüksek oranda suç işlemektedir. % 24'ü işledikleri suçlar nedeniyle tutuklanmışlardır. Cornell Index uygulaması sonuçlarına göre; madde kullanımı olan grubun çok yüksek değerlerde psikopatolojik bulguları olduğu görülmektedir.

Ruhsal rahatsızlıkların sıklığı, ceza infaz sistemi içinde genel popülasyonda yer alandan daha yüksek oranda bulunmuştur (Brinded, Simpson, Laidlaw, Fairley ve Malcolm, 2001; Fazel ve Danesh, 2002; Diamond, Wang, Holzer, Thomas ve des Anges Crusier, 2001;

O'Brien, Mortimer, Singleton ve Meltzer, 2003). Ceza adalet sisteminde ruhsal rahatsızlığı olan hükümlülerin oranı %16 yerel hapisanelerde ve %7 oranında eyalet hapisanelerinde olduğu tespit edilmiştir (Sacks, 2004).

Ceza infaz kurumu nüfusunun ne kadarının psikiyatrik hastalığı olduğu yöntemsel farklılıklar nedeniyle tartışılmaktadır. Ancak kadın-erkek oranlarının 1/10 olduğu belirtilmektedir. Dünyada ortalama nüfusun % 0.1'i ceza infaz kurumlarında bulunmaktadır (Soysal, 2005). Türkiye'de de 31 Nisan 2008 tarihi itibariyle 387 ceza infaz kurumunda 40.499 tutuklu, 17.216 hükmen tutuklu ve 37.836 hükümlü olmak üzere toplam 95.551 kişi bulunmaktadır (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2008).

Eper (1967), 67 hasta üzerinde yaptığı incelemesinde %52'sinin çeşitli suçlardan ceza infaz kurumuna girdiğini tespit etmiştir. Suç türlerine göre dağılımları %14 ile uyuşturucu madde kullanma, %14 hırsızlık ve %14 yaralama olarak belirtilmiştir. Madde kullananlarda suç işleme eğilimi fazla olmakla birlikte suç türlerinde ilk sırayı yaralamanın ve hırsızlığın yer aldığı görülmektedir.

Kalinch, Embert ve Senese (1990), cezaevinde bulunan hükümlülerin %90'ının ruhsal bozukluğa sahip olduklarını yani ruhsal bozukluğa sahip kişilerin daha çok suç işlediğini belirtmişlerdir. Ayrıca ruhsal bozukluğu olan kişilerin arasında madde kullanım davranışının artışı ile birlikte suç işlemenin arttığı vurgulanmıştır.

Ceza infaz kurumlarında değişik ülkelerde yapılan araştırmalarda, en sık görülen ruhsal rahatsızlık kişilik bozukluklarıdır. Bunların başında da antisosyal kişilik bozukluğu gelmektedir. Kişilik bozuklukları oranı %35-78 arasında bildirilmektedir. İkinci en yüksek oran ise alkol ve madde kullanım bozuklukları olup yüzdesi 16-73 arasında bildirilmektedir. Tutuklu ve hükümlülerin % 1-3'ünün de zihinsel engelli olduğu belirtilmiştir (Soysal, 2005).

Madde ve alkol kullanımının yol açtığı yoksunluk sendromları nedeniyle bireyler ceza infaz kurum yaşamlarının ilk günlerinde klinik tedaviye ihtiyaç duyabilirler. Ağır davranış bozukluğu gösteren kişilik bozukluğu ve nevrozlar en azından tanının kesinleşmesi, psikotik ve duygudurum bozuklukları ile ayırıcı tanının yapılabilmesi için bir süre klinik bakım altına

alınabilmektedir. Psikotikler ceza infaz kurumu halkının %2 ila 5'ini oluşturmaktadırlar ve uzun süre psikiyatri kliniklerinde zaman geçirirler. Duygudurum bozukluklarının oranı da %1 ile 6 arasındadır ve sıkça yatarak tedavileri gerekmektedir (Soysal, 2005).

Ceza infaz kurumlarında gelişen ve farklı özellikler taşıyan psikotikler; hasımları tarafından izlendiklerini, ceza infaz kurumunda öldürüleceklerini veya tecavüze uğrayacakları şeklinde heyecanlarına sahiptirler ve saldırgan davranırlar veya intihara kalkışırlar. Paranoid tip şizofreni belirtileriyle örtüşmesine karşın yer değişikliği ve tedaviye olumlu cevap verme ile ceza infaz kurumunda bulunmadan kaynaklı bu farklı bozukluk olduğu anlaşılmaktadır (Soysal, 2005).

Dietz (1992), ruhsal bozukluğu olan suçlularda psikiyatrik belirti ile suç işleme davranışı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında ruhsal bozukluk ve suç ile ilişkili beş tip belirlemiştir. Bu tipler; sıklıkla varsanı ve sanrıları olan ve psikotik semptomları nedeniyle suç işleyenler, takıntısız arzuları nedeniyle suç işleyenler, kişilik bozukluğu nedeniyle suçta karışanlar, suçtan bağımsız olarak rastlantısal ruhsal bozukluk gösterenler ve ruhsal bozukluk oluşan ya da yalandan hasta olma savıyla ruhsal bozukluğu taklit eden suçlular olarak belirtilmiştir.

Hükümlülerin arasında alkol kullanımı yaygınlığı yüksek orandadır. Alkol tüketimi arttıkça şiddet suçlarında da artış gözlenmektedir (Fergusson, Lynskey ve Horwood, 1996; Nortström, 1998).

Pek çok hükümlünün suç davranışı sırasında alkolün etkisi altında olduğu görülmektedir. Pernanen ve arkadaşları (2002) Kanada Federal Hapishanelerinde mahkumların %38'inin ciddi şiddet suçlarını alkolün etkisi altında işlediklerini rapor etmişlerdir.

Genel popülasyonla karşılaştırıldığı zaman madde kullanımı ve diğer ruhsal bozuklukları olan kadın ve erkeklerde yeniden ortaya çıkışı hapishanelerde yüksektir (Rock, 2001; Munetz, Grande ve Chambers, 2001). Yapılan çok az sayıdaki araştırma kadın mahkumlar arasında ceza adalet sisteminin içerisine girdikten sonra madde kullanımına bağlı

suç işleyenlerde ruhsal problemlerin yeniden ortaya çıktığı saptanmıştır (Hills, 2003; Peters ve Osher, 2003). Hapishanelerdeki kadınlarda yapılan çalışmalarda madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı, duygudurum bozuklukları, borderline kişilik ve antisosyal kişilik gibi ruhsal bozukluklar yüksek oranda bulunmuştur (Jordan, Schlenger, Fairbank ve Caddell, 1996; Maden, Swinton ve Gunn, 1994).

Amerika Birleşik Devletlerinde, 2002 yılında 18 yaş ve üstü 13.7 milyon yetişkin hükümlü olduğu belirtilmiştir. Bu hükümlülerin % 22'si alkol ve madde ile ilişkili olarak mahkum olmuşlardır (Federal Bureau of Investigation, 2003). Hükümlülerden madde kullanım testleri tutuklandıkları sırada pozitif çıkanların oranı ise yaklaşık % 60'tur (National Institute of Justice, 2000). Bu madde kullanımı ve ceza adalet sistemine katılım arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır (Mateyoke-Scrivner, Webster, Hiller, Staton ve Leukefeld, 2003) ve ruhsal bozukluklar arasında madde kullanımı olan tutuklanma ve şiddet ile ayrıca ilişkilidir (Borum, Swanson, Swartz ve Hiday, 1997; Steadman ve ark., 1998; Swartz ve ark., 1999). Ceza adalet sistemine katılan bireyler arasında yeniden ortaya çıkan ciddi madde kullanım bozukluğu ve ruhsal bozukluklara yüksek oranlarda rastlamak şaşırtıcı değildir (Abram ve Teplin, 1991; Abram, Teplin ve Mc Clelland, 2003).

Robertson, Dell, James ve Grounds (1994) tarafından Brixton Cezaevinde bulunan hükümlülerden tedavi merkezlerine yönlendirilen ve beş aydan fazla bir süredir cezaevinde bulunanların tümünün değerlendirildiği çalışmada, suçlularda psikiyatrik belirtilerin yüksek olduğu saptanmıştır.

Roman ve Gerbing (1989), adli hastanede yatan 340 erkek hükümlüyü DSM III ölçütleriyle değerlendirdikleri araştırmalarında hükümlülerin çoğunun psikotik olduğunu bulmuşlardır. Bunların %59'u paranoid şizofren, %16'sı bipolar bozukluk, %7'si ayrışmamış şizofren tanısı almışlardır. Araştırmaya alınan hükümlülerin %70'i DSM III ölçütlerine göre antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almışlardır. Hükümlülerde madde kullanımı da yaygın bulunmuştur. Hükümlülerin %82'sinin daha önceden psikiyatrik sorunlar nedeniyle tedavi altına alındığını ve %68'inin en az bir kere tutuklandığını belirterek ruhsal bozukluk gösterenler arasında tutuklanma oranının yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Anderson ve Holcomb (1983) tarafından adam öldürme suçu işleyen 110 erkeğin değerlendirildiği araştırmada işlenen suçların %82'sinin alkol alındıktan sonra işlendiğini ve suç işleyenlerde şizofreni belirtilerinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Gordon (1983) şizofreni ile suç arasındaki ilişki üzerine, birçok tutuklunun ruhsal bir bozukluğa sahip olmadığını ancak, tutuklularda görülen ruhsal bozukluklara yüzde olarak bakıldığında ilk sırayı psikozun, ikinci sırayı da alkolizmin adını bildirmektedir. Gordon'a göre, tutuklular arasında depresif semptomlar da yaygındır. Lucas ve Newmark (1993) da hükümlülerin depresyon puanlarının yüksek olduğunu, buradan da hükümlülerin daha depresif oldukları sonucuna ulaşabileceğini belirtmişlerdir.

69 kadın ve erkek hükümlünün ruhsal rahatsızlıklarının incelenmesi amacıyla dokuz aylık değerlendirme için tedavi merkezine yönlendirildiği araştırmada bireylerin %56.3'üne minor, %36'sına temel ruhsal bozukluk tanısı konulduğu bulunmuştur. Ayrıca hükümlülerin üçte birinin daha önceden bir sabıkası olduğu ve yaklaşık yarısının geçmişte psikiyatrik tedavi gördüğü belirlenmiştir. Psikotik gruptaki hastaların tümünün belirtilerin aktif olduğu dönemlerde suç işlediği, özellikle aktif belirtileri olan şizofren hastaların daha fazla şiddet suçu işlediği bulunmuştur. Örneğin adam öldüren on hükümlüden dokuzunun şizofren tanısı almıştır (Fido, Razik, Mirza ve El Islam, 1992)

Lindovist ve Allebeck (1990) tarafından yapılan çalışmada suç işleyen 790 şizofren psikiyatrik rahatsızlığı olmayan diğer bir grupla karşılaştırılmıştır. Suç işleme oranı, erkek şizofrenlerde ve normal erkeklerle aynı olmasına rağmen; şizofren kadınlardaki suç işleme oranının normal kadınlardan iki katı fazla olduğunu göstermektedir. Ayrıca, şizofrenlerin şiddet suçlarını normal gruptan dört kat fazla işlediği bulunmuştur.

Şizofreni ve suç konusunda yapılan diğer bir araştırmada duygulanım bozuklukları ve şizofreninin, ruhsal bozukluk gösteren suçlular grubu içinde nispeten az tanımlandığını belirtilmiştir. Araştırmada şizofreniyle karşılaştırıldığında duygulanım bozukluklarının suçlular arasında daha az yaygın olduğu tespit edilmiştir. Adam öldürme, öldürmeye teşebbüs, tecavüz ve aile içi şiddet gibi birçok şiddet suçunun duygulanım bozukluğu olan kişiler

tarafından işlendiği bulunmuş özellikle bu kişilerin belirtilerin aktif olduğu dönemde suçları işlediği bulunmuştur (Kunjukrishan ve Varan, 1992).

Martell ve Dietz'in (1992), metroda suç işleyen kişileri değerlendirdikleri çalışmalarında suç işleyenlerin %95'inin psikotik olduğu, büyük bir çoğunluğunun psikiyatrik tedavi aldığı, çeşitli suçlardan tutuklanma ve şiddet suçları işleme oranlarının yüksek olduğunu bulunmuştur.

Adli psikiyatrik hastanede tedavi altında olan genç ve yaşlı suçluların saldırgan davranış geçmişlerinin nöropsikolojik ve klinik değişkenlerle ilişkisinin araştırıldığı çalışmada; gençlerde davranım bozukluğu ve öğrenme güçlüğü, yaşlılarda ise psikoz oranının yüksek olduğunu bulunmuştur. Ayrıca araştırma bulgularına göre; yaş, klinik ve nöropsikolojik değişkenlerin saldırgan davranışları yordamada önemli olduğu belirtilmiştir (Nestor, 1992).

Mendelson'un (1992) yaptığı çalışmada adli psikiyatrik hastanede bulunan 306 kişi ile yürütülen çalışmada; değerlendirme kayıtlarını incelemiş ve bu kişilerin %41'inin kişilik bozukluğu tanısı aldığı tespit edilmiştir. Yine Mendelson (1993) tarafından yapılan diğer bir çalışmada hükümlülerin %20'sinin nevrotik bozukluk ya da kişilik bozuklukları gibi tanılar aldığı ve hükümlülerde görülen bu oranın normal popülasyona oranla yaklaşık yedi kat daha fazla olduğu bulunmuştur.

Harris, Rice ve Quinsey (1994) adli psikiyatri kurumlarında tedavi altına alınmış 653 hükümlüyü Psikopati Ölçeği ile değerlendirdikleri çalışmalarında; çocukluk döneminde uyum bozukluklarının psikopatiye neden olduğunu ve bireylerin yeniden suç işleme olasılıklarında psikopatinin önemli bir etken olduğunu öne sürmüşlerdir.

Kişilik bozuklukları boyutlarının genel suç davranışı ve belirgin suç öyküsü değişkenleri ile ilişkisini analiz etmek amacıyla Almanya'da 105 hükümlü ve 80 hükümlü olmayan bireyler üzerinde yapılandırılmış görüşme formları ve kişilik testleri ile araştırma yapılmıştır. Araştırmada hem hükümlü hem de hükümlü olmayan gruplarda kişilik bozukluğu faktörleri 3 boyutta tanımlanmıştır. Faktör I, duygusal dengesizlik, histrionik, paranoid ve

psikopati yapısına benzer içeriktedir. Faktör II, şizoid kişilik özellikleri taşımaktadır. Faktör III, aşırı olumsuz yüklemeler, anksiyete ve bağımlı kişilik bozukluğunu içermektedir. Bu üç kişilik bozukluğu boyutları ile ilişkilerine bakıldığında kriminal öykülerin değişkenleri iki grup açısından farklılık göstermektedir. Hükümlüler Faktör I'den yüksek puanlar almıştır ve yüksek saldırganlık, şiddet ve dürtüsel davranışlar gözlenmiştir. Adli vakaların %60.6'sı yaralama, % 45.2'si hırsızlık, %32.7'si gasp, %28.8'i cinsel suç, %17.3'ü cinayet suçları işlemişlerdir. Sadece %9'u kadındır ve bunlar ciddi şiddet suçları işlemişlerdir (Ullrich ve Marneros, 2004).

Yeni Zelanda'da bulunan bir ceza infaz kurumunda 50 hükümlü kadın, 50 tutuklu erkek ve 125 hükümlü erkek olmak üzere 225 mahkum kişilik bozuklukları açısından değerlendirilmeye alınmıştır. Yapılan araştırma sonucunda; hükümlü erkeklerin % 71'i antisosyal kişilik bozukluğu kriterlerini, tutuklu erkeklerin de %71'i antisosyal kişilik bozukluğu kriterlerini ve kadın hükümlülerin % 39'u da antisosyal kişilik bozukluğu kriterlerini karşılamıştır. Hükümlü kadınların % 5' i, hükümlü erkeklerin %12'si ve tutuklu erkeklerin %11'i obsesif kompulsif kişilik bozukluğu özelliklerini taşımaktadır (Brinded, Mulder, Stevens, Fairley ve Malcolm, 1999).

Lynam ve Gudonis (2005), psikopatiyi kişilik bozukluğunun bir şekli olarak tanımlamaktadırlar. Davranışsal olarak, psikopat suç aktivitelerinde dürtüsel risk alanıdır. Kişisel olarak psikopat gösterişli, egosentrik, manipülatif, güçlü ve soğuk kalpli olarak tanımlanmıştır. Duygusal olarak psikopat sığ duygular gösteren, yakın ilişkilerden kaçınan, empati ve kaygı yoksunu ve pişmanlık duymayandır.

Kosson, Smith ve Newman (1990), 485 hükümlü ile yaptıkları araştırmada psikopati ve suçluluk arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Psikopatik hükümlülerin diğer hükümlülerden şiddet içeren veya içermeyen çeşitli suç türlerini daha fazla işlediklerini bulmuşlardır. Psikopatik bireylerin ayrıca diğer yüksek risk alma davranışlarına katıldıkları görülmektedir. Çeşitli araştırmalarda alkol ve madde kullanımı psikopatik hükümlülerde yüksek oranlarda bulunmuştur (Lynam ve Gudonis, 2005). Örneğin; Rutherford, Alterman, Cacciola ve Mc Kay (1997), araştırmalarında 251 metadon tedavisi altındaki erkek hükümlülerde psikopati ile madde kullanım bozukluğu arasında .35 lik bir ilişki bulmuştur.

Psikopatinin, antisosyal kişilik bozukluğu, davranım bozukluğu ve madde kullanım bozukluklarını içeren dışsal (externalizing) bozukluklarla pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. İlişkili olmadığı veya negatif yönde ilişkili olduğu kabul edilen içsel (internalizing) bozukluklar ise, tek-kutuplu duygudurum ve anksiyete bozukluklarıdır (Krueger, Caspi, Moffit ve Silva, 1998).

Demirsoy'un (1996), bir Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezine başvuran yatarak tedavi görmekte olan eroin bağımlısı 50 hastayı, suç işlemiş ve suç işlememiş olmak üzere iki grupta inceleyerek yaptığı araştırma sonuçlarına göre; suç işleyen gruptaki hastaların %92.86'sının hapis cezası almalarını gerektirecek suç işledikleri, %82.14'ünün ise madde kullanmaya başladıktan sonra suç işlediği ve suç işlendiği anda %67.86'sının madde etkisi altında oldukları bulunmuştur. SCL-90-R testi sonuçlarına bakıldığında ise Genel Belirti Düzeyi (GSI) puanları her iki grupta da psikopatoloji değeri olan 1.0'ın üzerinde bulunmuştur. İki grubun GSI'leri kıyaslandığında aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Dikkati çeken diğer özellik ise, suç işleyen grupta saldırganlığın ve düşmanca duyguların anlamlı ölçüde yüksek oluşudur. Suç grubundaki deneklerin işledikleri suç türleri incelendiğinde bunların çoğunlukla madde temin etmeye yönelik olmaktan ziyade şiddet içeren suçlar olduğu görülmüştür.

Devon ve Cornwall adli psikiyatri biriminde madde kullanım geçmişi olan 33 kişi üzerinde yapılan araştırmada kişilerde madde kullanımı öyküsü %54.5 oranında bulunmuştur. Ayrıca adli birime girmeden önce madde kullanımının % 48.5 oranında olduğu belirtilmiştir. Madde kullanımı olan bireylerin %45'inin şizofreni tanısı, ikinci olarak da duygudurum bozuklukları tanısı aldıkları tespit edilmiştir (Smith, Frazer, Boer ve Donavon, 1994).

Chick, Loy ve White (1984) tarafından madde kullanımı olan 193 erkek hükümlü üzerinde yürütülen çalışmada, hükümlüler; şiddet gösterip göstermediklerine göre sınıflandırılarak MMPI ölçeği ile değerlendirilmişlerdir. Araştırmada MMPI' in madde bağımlılığı olanı olmayandan veya bağımlılığı olan bireyleri alkol, afyon, amfetamin gibi kullandıkları maddenin tipine göre ayırt edebileceği görülmüştür.

Halbom, Adams, Pander ve Anderson (1984) tarafından mahkeme öncesi değerlendirmeye gönderilen ve adam öldürmeyle suçlanan 96 kişi üzerinde yürütülen çalışmada MMPI ölçeğinin şiddet kullanan ve kullanmayan bireyleri ayırt etmede kullanılabileceği tespit edilmiştir.

Ross, Hart ve Webster (1998), 82 erkek ve 49 kadın psikiyatrik hastanın saldırganlıkları üzerine yaptıkları araştırmada cinsiyet farkına rastlamamışlardır. Fakat Vogel ve Ruitter (2005), şiddet öyküleri benzer 42 kadın adli psikiyatrik hastayı 42 erkek adli psikiyatrik hastayla psikopati ölçekleri kullanarak karşılaştırmışlar ve benzer nitelikteki bu iki grupta, bazı belirgin farklılıklar gözlemişlerdir. Kadın hastalar borderline kişilik bozukluğu tanısını daha sık karşılamaktadırlar. Narsistik kişilik bozukluğu ve antisosyal kişilik bozukluğu özellikleri ise daha az bulunmuştur. Bununla birlikte; kadınlar erkeklere oranla ilk suç işleme yaşı ve olumsuz tutumlardan daha az, dürtüsellikten ise daha yüksek ortalama puana sahip çıkmışlardır.

Demir'in (1996), yaptığı araştırmada, hükümlülerin psikiyatrik belirtilerini tespit etmek amacıyla 255 hükümlüye Genel Sağlık Anketi (GSA) uygulanmıştır. Araştırmada yalnızca alınan ceza süresinin GSA üzerinde anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur. Bu etkinin hangi gruptan kaynaklandığına bakıldığında, 0-12 ay ceza alan gruba, 26-38 ay ceza alan grubun anlamlı şekilde birbirinden farklı olduğu bulunmuştur. 0-12 ay ceza alan grubun GSA puanları düşerken, 26-38 ay ceza alan grubun GSA puanlarında herhangi bir değişme görülmemiştir. Aynı araştırmada 122 hükümlü üzerinde 6 ay sonra yapılan izleme çalışması sonucunda, Ceza infaz kurumundaki ziyaretçi durumunun GSA üzerinde anlamlı etkisinin olduğu görülmüştür. Grupların GSA puan ortalamalarına bakıldığında, ziyaretçisi gelen grubun GSA ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarında daha büyük bir azalmanın olduğu görülmektedir.

Erkan (1976), Ankara Yarıaçık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlülerin suç işleme nedenleri konusunda yaptığı çalışmasında, ceza infaz kurumu girişi sonrasında hükümlülerin ruhsal durumlarında oluşan değişikliklerin gözlemlendiğini aktarmıştır. Hükümlülerin kendi değerlendirmelerine göre; ceza infaz kurumuna girdikten sonra %20'si üzüntü, %17'si pişmanlık, %12'si sinirlilik ve %9'u uykusuzluk gibi değişiklikler

belirtmişlerdir. Hükümlülerin %92'sinde ceza infaz kurumuna girdikten sonra ortaya çıkan ve en az üç ay süren ruhsal belirtilerin tanımlandığı bildirilmektedir.

Yaş, ırk, kültür ve sosyoekonomik statü ne olursa olsun cinsiyet şiddetin en önemli yordayıcısıdır. Şiddet suçlarında erkekler kadınlara oranla çok daha fazla tutuklanmaktadır (Archer ve Mc Daniel, 1995; Monahan ve ark., 2001). Fakat psikiyatrik hastalar içinde şiddetle ilgili olarak, erkek ve kadın hastalar arasında belirgin farklar yoktur (Lidz, Mulvey ve Gardner, 1993; Mc Niel ve Binder, 1990; Newhill, Mulvey ve Lidz, 1995; Tardiff, Marzuk, Leon, Portera ve Wiener, 1997).

Özetle; suç işleme nedenlerinin araştırıldığı ya da madde kullanımı olan bireylerin suç geçmişlerinin incelendiği araştırmalara bakıldığında, madde kullanımının suça karışmada önemli bir faktör olduğu, şiddet suçlarında madde kullanımının etkili olduğu, ayrıca ceza infaz kurumunda bulunan kişilerin çoğunda psikopatolojik bulguların tespit edildiği ve madde kullanımının bu bireylerde yüksek oranda görüldüğü tespit edilmiştir.

1.7. Amaç

Araştırmanın genel amacı, hükümlü ve tutukluların suç davranışları, madde kullanıp kullanmamaları, ceza durumları ile psikopati ve diğer bazı psikolojik belirtileri arasındaki olası ilişkileri araştırmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Madde kullanımı ve suç türüne göre farklılaşan hükümlü ve tutuklu gruplar arasında; birincil ve ikincil psikopati toplam puanları açısından bir farklılık var mıdır?
2. Madde kullanımı ve suç türüne göre farklılaşan hükümlü ve tutuklu gruplar arasında; Kısa Semptom Envanteri (KSE) alt ölçeklerinden alınan toplam puanlar açısından bir farklılık var mıdır?
3. Demografik değişkenler, suç ile ilgili değişkenler ve ilgili ölçeklerin toplam puanları madde kullanıp kullanmama durumunu yordamakta mıdır?

2. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırma konusuna ilişkin olarak araştırma grubu, veri toplama araçları, izlenen işlem yolu ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların madde kullanımı, suç işleme davranışı ile bazı psikolojik belirtileri ve özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen betimsel bir çalışmadır.

2.1.1. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlü ve tutuklular oluşturmaktadır. Araştırma 179 erkek, 47 kadın olmak üzere toplam 226 tutuklu, hükmen tutuklu ve hükümlü ile yürütülmüştür.

Katılımcılar ceza infaz kurumunda farklı konumda ve durumda bulunan kişilerden, yani tutuklu, hükmen tutuklu ve hükümlülerden oluşmaktadır.

Ceza infaz kurumundaki kişiler haklarında verilmiş veya verilecek olan kararlara göre üçe ayrılmaktadır. *Tutuklular*, suçlu oldukları düşünülerek tutuklanmış fakat suçlu olup olmadığı kesinlik kazanmamış ve bu durumun açığa kavuşması için yargılamaları devam eden kişiler; *hükmen tutuklular* yargılamaları sona ermiş fakat haklarında verilen cezanın kesinleşmesi beklenen kişiler; *hükümlüler* ise suçlu bulunan ve cezaları kesinleştirilmiş olan kişilerdir (Demir, 1998).

D Tipi ceza infaz kurumları hükümlü ve tutukluların tek ve üç kişilik odalarda kaldıkları, suç türlerinin çeşitli olduğu kurumlardır. Bu nedenle araştırma, hem şiddet içeren hem de içermeyen suç işleyen bireylerin bulunduğu bu ceza infaz kurumunda yürütülmüştür.

2.1.2. Araştırma Grubunun Sosyodemografik Özellikleri

Tablo 2.1. Cinsiyete göre dağılım

Değişken		n	%
Cinsiyet	Erkek	178	79.1
	Kadın	47	20.9

Tablo 2.1’de görüldüğü gibi araştırma grubunu oluşturan 225 hükümlü ve tutuklunun % 79.1’i erkeklerden %20.9’u kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 2.2. Yaşa göre dağılım

Değişken		n	%
Yaş*	15 – 25	54	24.0
	26 – 35	95	42.2
	36 – 45	52	23.1
	46 – 55	18	8.0
	56 – 67	6	2.7

*Araştırmanın yapıldığı zamana göre yaş dağılımını göstermektedir.

Araştırma grubunun yaş dağılımı 15-67 arasında değişmektedir. Tablo 2.2.’de görüldüğü gibi çoğunluğun 26-35 yaşlarındaki bireylerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2.3. Eğitim durumuna göre dağılım

Değişken		n	%
Eğitim Durumu	Okur yazar değil	8	3.6
	Okur yazar	12	5.3
	İlkokul mezunu	103	45.8
	Ortaokul mezunu	57	25.3
	Lise mezunu	38	16.9
	Üniversite mezunu	7	3.1

Eğitim durumuna göre araştırma grubu incelendiğinde %45.8'inin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Okur yazar olmayan, okur yazar ve niversite mezunu hükümlü ve tutuklu sayısının az olduğu görülmektedir.

Tablo 2.4. Medeni duruma göre dağılım

Değişken		n	%
Medeni Durum	Bekar	110	48.9
	Evli	101	44.9
	Ayrı yaşıyor veya Boşanmış	14	6.2

Araştırma grubunun %48.9'u bekar, %44.9'u evlidir.

Tablo 2.5. Meslek türlerine göre dağılım

Değişken		n	%
Meslek	Mesleği yok	39	17.3
	Serbest meslek	96	42.7
	İşçi	87	38.7
	Memur	1	.4
	Emekli	2	.9

Araştırma grubunun meslek türlerine göre dağılımını incelendiğinde ilk sırayı %42.7 ile serbest meslek, ikinci sırayı %38.7 ile işçi, üçüncü sırayı ise %17.3 ile mesleği olmayanların aldığı görülmektedir.

2.1.3. İşlem

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Yetişkin İyileştirme Őubesinden Sorumlu Tetkik Hakimliğinden araştırma yapılmasına ilişkin Resmi izin 15/01/2007 tarihinde alınmış, 05-17/02/2007 tarihleri uygulama tarihi olarak belirlenmiştir.

Uygulama için belirlenen tarihler arasında araştırmanın yapılacağına ilişkin açıklama ceza infaz kurumuna resmi yazıyla gönderilmiştir. Uygulama öncesinde tutuklu ve hükümlülere “Ankara Üniversitesi’nde okuyan bir öğrencinin yüksek lisans tez çalışması kapsamında ceza infaz kurumlarında bulunan kişilerin psikolojik gereksinimlerini saptamak, izlemek ve çözümler getirmek amacıyla yapıldığı ve herhangi bir teşhis veya tanı koyulma amacı taşımadığı” bilgisi verilmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin kendileri tarafından bilgi toplama aracı ve ölçeklerin doldurulması temin edilmiş, yardım isteyenlerin ölçekleri araştırmacı tarafından doldurulmuştur.

Uygulamalar araştırmacı tarafından psiko-sosyal servis çalışanları gözetiminde bireysel olarak veya gruplar halinde yapılmıştır. Tüm uygulamaların tek bir oturumda bitirilmesine dikkat edilmiştir.

Araştırmada uygulamaların değerlendirilmesi araştırmacı tarafından yapılmıştır.

2.1.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada tutuklu ve hükümlülerin çeşitli özellikleri hakkında bilgi toplayabilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Toplama Aracı, psikolojik belirtilerin saptanabilmesi için Kısa Semptom Envanteri (KSE) ve psikopatinin tespiti için de Levenson Psikopati Ölçeği (LSRP) kullanılmıştır.

2.1.4.1. Kişisel Bilgi Toplama Aracı

Araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi toplama aracında hükümlü ve tutukluların sosyodemografik özellikleri, suç ve madde kullanım öyküleri ve diğer bazı özellikleri hakkında bilgi toplamak için çoktan seçmeli sorular yer almıştır.

2.1.4.2. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Derogatis tarafından 1992 yılında Brief Symptom Inventory adıyla geliştirilen ve 1994 yılında Şahin ve Durak (1994) tarafından Türk toplumuna uyarlanarak geçerlik ve güvenirliği

yapılmış bir ölçektir. Kısa Semptom Envanteri çeşitli psikolojik belirtileri taramak amacıyla ergen ve yetişkinlere uygulanabilen bir kendini değerlendirme ölçeğidir.

Normal örneklemelerde olduğu gibi, çeşitli psikiyatrik ve medikal hastalarda da ortaya çıkabilecek bazı psikolojik semptomları yakalamak amacıyla geliştirilmiş çok boyutlu bir semptom tarama ölçeği olan KSE, SCL-90 olarak bilinen 90 maddelik Semptom Belirleme Listesinin kısaltılmış bir formudur. Tıpkı SCL-90'da olduğu gibi 9 alt ölçek ve 3 global indeksten oluşmaktadır. (Batıgün, Şahin ve Uğurtaş, 2002).

53 maddeden oluşan Likert tipi bir ölçektir. Maddeler “hiç” ve “çok fazla” ifadelerine karşılık gelen 0-4 değerleri arasında derecelendirilmiştir. Ölçeğin orijinalinde yer alan alt ölçekler, “somatizasyon”, “obsesif-kompulsif bozukluk”, “kişilerarası duyarlılık”, “depresyon”, “anksiyete”, “hostilite”, “fobik anksiyete”, “paranoid düşünceler” ve “psikotizm”dir. Global indeksler ise “rahatsızlık ciddiyeti indeksi” ve “belirti toplam indeksi”, “semptom rahatsızlık indeksi” olarak adlandırılmaktadır. Ölçeklerden alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin semptomlarının sıklığını gösterir. Araştırmacılar yaptıkları çalışma sonucunda ölçeğin depresyon (14 madde), anksiyete (17 madde), olumsuz benlik (9 madde), somatizasyon (7 madde) ve hostilite (4 madde) olmak üzere 5 faktörden oluştuğunu saptamışlardır (Batıgün, Şahin ve Uğurtaş, 2002).

2.1.4.3. Levenson Psikopati Ölçeği (LSRP)

26 maddeden oluşan LSRP birincil ve ikincil psikopatiyi ölçmektedir ve Likert tipi bir ölçektir. Maddeler “kesinlikle katılmıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadelerine karşılık gelen 1-4 değerleri arasında derecelendirilmiştir.

Ölçeğin Türkçe versiyonunun güvenilirlik ve geçerliği çalışılmıştır. Birincil psikopatinin çok iyi bir iç tutarlığı vardır (.82). İkincil psikopatinin alfa değeri .63'tür. Psikopati, antisosyal, paranoid, narsistik, borderline ve histironik kişilik bozuklukları veya semptomları ile ilişkilidir (Engeler & Yargıç, 2006).

Birincil psikopati; acımasız-duygusuz, manipülatif, yoğun bir şekilde bencil ve daimi olarak güvenilir olma eğilimine işaret ederken, ikincil psikopati veya nörotik psikopati

şiddetli impulsiviteye işaret etmektedir. İkincil psikopatlar duygusal bir bozukluğun etkisi altında antisosyal davranışlara girişirler. Madde bağımlılıkları olup, klinik popülasyonlarda yaygın olmaları muhtemeldir (Engeler & Yargıç, 2006).

Engeler ve Yargıç (2006)' ın tutuklu popülasyonda Kişilik Teşhis Envanterinin madde alkol kullanımı ve psikopatiyle ilişkisini incelemek ve geçerliliğini göstermek için yaptıkları çalışmada kişilik bozukluğu alt ölçeklerinin birbirleriyle korelasyonlarının çoğunun pozitif yönde ve anlamlı olduğu bulunmuştur.

2.2. Verilerin Çözümlemesi

Madde kullanımı ve suç türü değişkenlerine göre ayrılan grupların, LSRP ve KSE alt ölçekleri toplam puan ortalamaları arasındaki farklılığın önemli olup olmadığını göstermek için Two Way Analysis of Variance ANOVA (Çift Yönlü Varyans Analizi) yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerin yani demografik değişkenler, suç ile ilgili değişkenler ve ilgili ölçeklerin toplam puanlarının, bağımlı değişken olarak ele alınan madde kullanımını yordayıp yordamadığını bulabilmek için ise lojistik regresyon analizi yapılmıştır.

Ortalamalar arasındaki farkların önem kontrolü için anlamlılık düzeyi olarak .05 benimsenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada incelenen değişkenlerle ilgili olarak toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılacak analizlerden önce, araştırmaya katılan 226 katılımcıya ilişkin veriler kontrol edilmiştir. Bu aşamadan sonra, sürekli değişkenler için z değerleri hesaplanmış ve ± 3.29 aralığının dışında kalan, araştırma grubundan 1 kişi çıkarılmıştır. Değişkenlerin normal dağılım gösterdikleri gözlenmiş ve analizlere 225 katılımcı ile başlanmıştır.

3.1. Ceza İnfaz Kurumundaki Duruma ve Suça İlişkin Bulgular

Tablo 3.1. Ceza infaz kurumunda bulunma süresine göre dağılım

Değişken	n	%
Ne kadar süredir ceza infaz kurumunda bulunduğu	0– 6 ay	24.4
	6 ay– 1 yıl	12.4
	1– 3 yıl	30.7
	3– 5 yıl	21.3
	5– 20 yıl üstü	11.1

Araştırma grubunun ne kadar süredir ceza infaz kurumunda bulunduğu incelendiğinde %30.7'sinin 1 ila 3 yıldır ceza infaz kurumunda bulunduğu, %24.4'ünün 0-6 aydır, %21.3'ünün ise 3 ila 5 yıldır bulunduğu görölmektedir.

Tablo 3.2. Hukuki duruma göre dağılım

Değişken		n	%
Hukuki Durum	Tutuklu	65	28.9
	Hükmen tutuklu	95	42.2
	Hükümlü	65	28.9

Araştırma grubu %42.2 hükmen tutuklu, %28.9 tutuklu ve %28.9 oranında hükümlülerden oluşmaktadır.

Tablo 3.3. Suç türlerine göre dağılım

Değişken		n	%
Suç Türü	Mal varlığına karşı suç	50	22.2
	Hayata karşı suç	103	45.8
	Vücut dokunulmazlığına karşı suç	30	13.3
	Cinsel dokunulmazlığa karşı suç	2	.9
	Hürriyete karşı suç	6	2.7
	Kamunun sağlığına karşı suç	10	4.4
	Bilişim alanında suç	2	.9
	Diğer	22	9.8

Araştırma grubunda en fazla işlenen suçun %45.8 ile hayata karşı suç olduğu görülmektedir.

Tablo 3.4. Şiddet içeren/içermeyen suça göre dağılım

Değişken		n	%
Suç türü	Şiddet içeren suç	135	60.0
	Şiddet içermeyen suç	90	40.0

Suç türlerini iki gruba ayırarak incelediğimizde şiddet içeren suçların (hayata karşı suç, vücut dokunulmazlığına karşı suç ve cinsel dokunulmazlığa karşı suç) %60.0 oranında, şiddet içermeyen suçların (diğerleri) ise %40.0 oranında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3.5. Oda türlerine göre dağılım

Değişken		n	%
Oda türü	Tek kişilik	75	33.3
	Dört kişilik	150	66.7

Araştırma grubunun %66.7'si dört kişilik odalarda, %33.3'ü de tek kişilik odalarda kalmaktadır.

Tablo 3.6. Ziyaretçi, mektup, telefon görüşmesi ve kurumdaki mali duruma ilişkin yüzdeler

Değişken	Evet	Hayır
Ziyaretçi Durumu	n 180 % 80.0	n 45 % 20.0
Mektup	n 152 % 67.6	n 73 % 32.4
Telefon Görüşmesi	n 144 % 64.0	n 81 % 36.0
Hesabına Para Yatırılması	n 185 % 82.2	n 40 % 17.8

Araştırma grubundaki bireylerin % 20'sinin ziyaretçisinin olmadığı, % 32.4'ünün mektubunun gelmediği, % 36'sının telefon görüşmesi yapmadığı ve %17.8'inin ise hesabına para yatmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.7. Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma süreleri, suç türleri ve hüküm alma durumlarına göre dağılım

Değişken		Süresi	n	%	Suç türü	n	%	Hüküm aldı mı	n	%
Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma	Evet	0- 6 ay	38	16.9	Şiddet içeren suç	39	17.3	Evet	68	30.2
		6ay-1 yıl	16	7.1						
		1- 3 yıl	11	4.9						
		3- 5 yıl	12	5.3						
	5- 20 yıl üstü	22	9.8	Şiddet içermeyen suç	60	26.7	Hayır	31	13.8	
	Toplam	99	44.0	Toplam	99	44.0	Toplam	99	44.0	
	Hayır		126	56.0		126	56.0		126	56.0

Araştırma grubunun %26.7'sinin daha önce şiddet içermeyen suç işlediği, %17.3'ünün şiddet içeren suç işlediği ve %56'sının daha önce suç işlemediği görülmektedir.

Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma süresi incelendiğinde ise daha önce 0-6 ay arasında ceza infaz kurumunda bulunma süresinin %16.9 oranla en fazla olduğu görülmektedir. Daha önce suç işleyenlerden bu suç nedeniyle hüküm alanların oranı %68'dir.

3.2. Madde Kullanımına İlişkin Bulgular

Tablo 3.8. Madde kullanımına göre dağılım

Değişken		Madde türü	n	%	Ne kadar süre kullandı	n	%
Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanıyor muydu	Evet	Alkol	55	24.4	0- 6 ay	5	2.2
					6 ay- 1 yıl	5	2.2
					1- 3 yıl	16	7.1
		Alkol dışındaki maddeler	57	25.4	3- 5 yıl	26	11.6
					5- 10 yıl	34	15.1
					10- 20 yıl	19	8.4
					20 yıl üstü	7	3.1
	Toplam	112	49.8	Toplam	112	49.8	
Hayır		113	50.2		113	50.2	

Tablo 3.8.'e bakıldığında; araştırma grubunun ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımına ilişkin elde edilen bilgilere göre; %50.2'sinin herhangi bir madde kullanmadığı, %24.4'ünün alkol, %25.4'ünün alkol dışındaki maddeleri kullandığı görülmektedir. Ayrıca 5 ila 10 yıl arasında madde kullananların oranının ise %15.1 ile en yüksek oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 3.9. Ceza infaz kurumuna girmesine neden olan suç işlemeyen kısa süre önce madde kullanımına göre dağılım

Değişken		Madde türü	n	%	Suç sırasında maddenin etkisi altında olma	Etki altında olunan madde	n	%
Suçtan kısa süre önce madde kullanımı	Evet	Alkol	42	18.7	Evet	Alkol	31	13.8
		Alkol dışındaki maddeler	42	18.7		Alkol dışındaki maddeler	29	12.9
					Hayır	Etki yok	24	10.7
		Toplam	84	37.3	Toplam		84	37.3
	Hayır		141	62.7			141	62.7

Araştırma grubunun işledikleri suçlardan kısa süre önce madde kullanıp kullanmadıkları incelendiğinde, %62.7'sinin suç işlemeyen önce madde kullanmadıkları, fakat %18.7'sinin alkol ve %8.7'sinin alkol dışındaki maddeleri kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca suç işlemeyen sırada maddenin etkisi altında olduğunu düşünenler %26.6 oranındadır.

Tablo 3.10. Maddeyi elde etme amacıyla suç işleme dağılımı

Değişken		n	%
Suçu işlerken maddeyi elde etme amacı var mı	Evet	20	8.9
	Hayır	205	91.1

Araştırma grubunda suçu işlerken maddeyi elde etme amacı ise %8.9'unda görülmektedir.

3.3. Diğer Bazı Değişkenlerin Yüzdeleri

Tablo 3.11. Cinsiyete göre ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanım yüzdeleri

		Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı		Toplam
Cinsiyet		Evet	Hayır	
Erkek		n 99 % 44.0	n 79 % 35.1	n 178 % 79.1
	Kadın	n 13 % 5.8	n 34 % 15.1	n 47 % 20.9
Toplam		n 112 % 49.8	n 113 % 50.2	n 225 % 100

Ceza infaz kurumundaki hükümlü ve tutuklulardan %44 erkek, %5.8 kadın olmak üzere toplam % 49.8'inin ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullandığı görülmüştür.

Tablo 3.12. Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma ve ceza infaz kurumuna girmeden önceki madde kullanım yüzdeleri

		Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı		Toplam
Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma	Evet	Evet	Hayır	
			n 69 % 30.7	n 30 % 13.3
	Hayır	n 43 % 19.1	n 83 % 36.9	n 126 % 56.0
Toplam		n 112 % 49.8	n 113 % 50.2	n 225 % 100

Araştırma grubunun %30.7'sinin daha önce ceza infaz kurumunda bulunduğu ve ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullandıkları görülmektedir. Daha önce ceza infaz kurumunda bulunmayan ve madde kullanmayanların oranı ise %36.9'dur.

Tablo 3.13. Ceza infaz kurumuna girmeden önceki madde kullanımı ve maddeyi elde etme amacıyla suç işleme yüzdeleri

		Suçu işlerken maddeyi elde etme amacı		Toplam
Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı	Evet	Evet	Hayır	
			n 19 % 8.4	n 93 % 41.3
	Hayır	n 1 % .4	n 112 % 49.8	n 113 % 50.2
Toplam		n 20 % 8.9	n 205 % 91.1	n 225 % 100

Suç işlerken madde elde etme amacı olan ve daha önce madde kullanan kişiler %8.4 oranındadır.

Tablo 3.14. Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı ve ceza infaz kurumuna girmesine neden olan suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanım dağılımları

		Suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanımı		Toplam
Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı	Evet	Evet	Hayır	
			n 83 % 36.9	n 29 % 12.9
	Hayır	n 1 % .4	n 112 % 49.8	n 113 % 50.2
Toplam		n 84 % 37.3	n 141 % 62.7	n 225 % 100

Araştırma grubunu oluşturan 225 kişiden 83'ü ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanmakla birlikte işledikleri suçtan kısa süre önce de madde kullanmıştır. Buna göre araştırma grubunun %36.9'unun maddenin etkisi altında suç işleyen madde kullanımı olan bireyler olduğu söylenebilir.

Tablo 3.15. Ceza infaz kurumuna girmesine neden olan suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanımı ve maddeyi elde etme amacı ile suçu işleme yüzdeleri

		Suçu işlerken maddeyi elde etme amacı		Toplam
Suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanımı	Evet	Evet	Hayır	
			n 18 % 8.0	n 66 % 29.3
	Hayır	n 2 % .9	n 139 % 61.8	n 141 % 62.7
Toplam		n 20 % 8.9	n 205 % 91.1	n 225 % 100

Suç işlemeden kısa süre önce madde kullanan ve bu suçu madde elde etmek için işleyen kişiler araştırma grubunun %8.0'ini oluşturmaktadır.

Tablo 3.16. Suç türü ve ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanım dağılımları

		Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı		Toplam
Suç türü	Şiddet içermeyen suç	Evet	Hayır	
		n 47 % 20.9	n 43 % 19.1	n 90 % 40.0
	Şiddet içeren suç	n 65 % 28.9	n 70 % 31.1	n 135 % 60.0
Toplam		n 112 % 49.8	n 113 % 50.2	n 225 % 100

Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanan bireylerin işledikleri suç türlerine bakıldığında %60'ının şiddet içeren suç işledikleri görülmektedir. Ayrıca şiddet içeren suç işleyenlerin %48.1'inin ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.17. Suç türü ve ceza infaz kurumuna girmesine neden olan suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanım dağılımları

		Suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanımı		Toplam
Suç türü	Şiddet içermeyen suç	Evet	Hayır	
		n 39 % 17.3	n 51 % 22.7	n 90 % 40.0
	Şiddet içeren suç	n 45 % 20.0	n 90 % 39.9	n 135 % 60.0
Toplam		n 84 % 37.3	n 141 % 62.7	n 225 % 100

Araştırma grubunda ceza infaz kurumuna girmelerine neden olan suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanan 84 kişinin %53'ünün şiddet içeren suç işlediği görülmektedir. Ayrıca şiddet suçu işleyenler arasında ceza infaz kurumuna girmelerine neden olan suçu işlemeden kısa süre önce madde kullananların oranı ise %33.3'tür.

3.4. Ölçek Toplam Puanlarına Göre Ortalama Farkları

Amaç 1: Madde kullanımı ve suç türüne göre farklılaşan hükümlü ve tutuklu gruplar arasında; birincil ve ikincil psikopati toplam puanları açısından bir farklılık var mıdır?

Araştırmada madde kullanımı ve suç türü açısından farklılaşan grupların birincil ve ikincil psikopati ölçek puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.18’de verilmiştir. Madde kullanımı (kullanan-kullanmayan) ve suç türüne (şiddet içeren-şiddet içermeyen) göre ayrılan gruplar arasında birincil ve ikincil psikopati puanları açısından bir farkın olup olmadığına ilişkin yapılan çift yönlü ANOVA sonuçları ise Tablo 3.19’da verilmiştir.

Tablo 3.18. Grupların Birincil ve İkincil Psikopati Toplam Puanlarının Ortalama (Ort) ve Standart Sapmaları (SS)*

		Madde Kullanımı (n= 225)		Suç Türü (n= 225)	
		Kullanan (n= 112)	Kullanmayan (n= 113)	Şiddet İçeren Suç İşleyen (n= 135)	Şiddet İçermeyen Suç İşleyen (n= 90)
Birincil Psikopati	Ort	2.06	1.90	2.00	1.96
	SS	0.50	0.82	0.48	0.83
İkincil Psikopati	Ort	2.56	2.38	2.42	2.52
	SS	0.42	0.42	0.41	0.43

* Tabloda gösterilen ortalama ve standart sapmalar, grup ortalamalarının ilgili alt ölçeğin/boyutun madde sayısına bölünerek elde edilmiştir.

ANOVA sonuçlarına göre; birincil psikopati açısından madde kullanımı temel etkisi anlamlı bir farka yol açarken, $F(1,221)= 6.64$, $p< .05$, $\eta^2= .029$; suç türü temel etkisi $F(1,221)= .49$, $p= .483$, $\eta^2= .002$ ile madde kullanımı ve suç türü ortak etkisinin anlamlı bir farka yol açmadıkları belirlenmiştir, $F(2,221)= .099$, $p= .319$, $\eta^2= .004$. Diğer bir deyişle; madde kullanımı olan bireylerin kullanmayanlara göre daha fazla birincil psikopati (ortalamalar sırasıyla 2.06 ve 1.90) özellikleri taşıdıkları görülmektedir.

Tablo 3.19. Birincil ve İkincil Psikopati Toplam Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	η^2
Birincil Psikopati	Madde Kullanımı (A)	386.21	1	386.21	6.64*	.029
	Suç Türü (B)	28.71	1	28.71	0.49	.002
	A X B	116.02	2	58.01	0.99	.004
İkincil Psikopati	Madde Kullanımı (A)	177.15	1	177.15	9.89*	.043
	Suç Türü (B)	75.64	1	75.64	4.22*	.019
	A X B	16.32	2	8.16	.45	.002

*p<.05

İkincil psikopati açısından madde kullanımı temel etkisi $F(1,221)= 9.89$, $p < .05$, $\eta^2 = .043$ ve suç türü temel etkisinin $F(1,221)= 4.22$, $p < .05$, $\eta^2 = .019$ anlamlı bir farka yol açtıkları, ancak madde kullanımı ve suç türü ortak etkisinin anlamlı bir farka yol açmadıkları ortaya konmuştur, $F(2,221)= .45$, $p = .501$, $\eta^2 = .002$. Diğer bir deyişle; madde kullanımı olan bireylerin kullanmayanlara göre daha fazla ikincil psikopati (ortalamalar sırasıyla 2.56 ve 2.38) özellikleri taşıdıkları görülmektedir. Ayrıca şiddet içermeyen suç işleyenlerin şiddet suçu işleyenlere göre sadece daha fazla ikincil psikopati (ortalamalar sırasıyla .043 ve .041) özelliği taşıdığı bulunmuştur.

Amaç 2: Madde kullanımı ve suç türüne göre farklılaşan hükümlü ve tutuklu gruplar arasında; Kısa Semptom Envanteri (KSE) alt ölçeklerinden alınan toplam puanlar açısından bir farklılık var mıdır?

Araştırmada madde kullanımı (kullanan-kullanmayan) ve suç türü (şiddet içeren-şiddet içermeyen) açısından farklılaşan grupların KSE alt ölçekleri toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.20’de verilmiştir. Madde kullanımı ve suç türüne göre ayrılan gruplar arasında KSE alt ölçekleri toplam puanları açısından bir farklılığın olup olmadığına ilişkin yapılan çift yönlü ANOVA sonuçları ise Tablo 3.21’de verilmiştir.

Tablo 3.20. Grupların KSE Alt Ölçekleri Toplam Puanlarının Ortalama (Ort) ve Standart Sapmaları (SS)*

		Madde Kullanımı (n= 225)		Suç Türü (n= 225)	
		Kullanan (n= 112)	Kullanmayan (n= 113)	Şiddet İçeren Suç İşleyen (n= 135)	Şiddet İçermeyen Suç İşleyen (n= 90)
A	Ort	0.95	0.75	0.83	0.87
	SS	0.58	0.31	0.59	0.30
D	Ort	1.54	1.36	1.45	1.45
	SS	0.74	0.79	0.76	0.76
H	Ort	2.93	2.16	2.48	2.60
	SS	1.49	1.34	1.56	1.27
OB	Ort	1.81	1.34	1.54	1.60
	SS	1.01	0.88	0.95	0.94
S	Ort	1.56	1.43	1.38	1.61
	SS	1.08	1.10	1.02	1.16

* Tabloda gösterilen ortalama ve standart sapmalar, grup ortalamalarının ilgili alt ölçeğin/boyutun madde sayısına bölünerek elde edilmiştir.

ANOVA sonuçlarına göre; KSE-A açısından madde kullanımı temel etkisi anlamlı bir farka yol açarken, $F(1,221)= 6.44$, $p < .05$, $\eta^2 = .028$; suç türü temel etkisi $F(1,221)= .39$, $p = .531$, $\eta^2 = .002$ ile madde kullanımı ve suç türü ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur, $F(2,221)= .26$, $p = .611$, $\eta^2 = .001$. Diğer bir deyişle; madde kullanımı olan bireylerin kullanmayanlara göre daha fazla anksiyete (ortalamalar sırasıyla 0.95 ve 0.75) semptomlarına sahip oldukları görülmektedir.

KSE-D açısından madde kullanımı $F(1,221)= 3.28$, $p = .071$, $\eta^2 = .015$ ve suç türü $F(1,221)= .01$, $p = .906$, $\eta^2 = .001$ temel etkileri ile madde kullanımı ve suç türü $F(2,221)= .437$, $p = .437$, $\eta^2 = .003$ ortak etkilerinin hiçbirinin anlamlı olmadığı bulunmuştur.

KSE-H açısından madde kullanımı temel etkisi anlamlı bir farka yol açarken, $F(1,221)= 16.60$, $p < .05$, $\eta^2 = .070$; suç türü temel etkisi $F(1,221)= .70$, $p = .402$, $\eta^2 = .003$ ile madde kullanımı ve suç türü ortak etkisinin anlamlı bir farka yol açmadıkları belirlenmiştir, $F(2,221)= 2.45$, $p = .119$, $\eta^2 = .011$. Diğer bir deyişle; madde kullanımı olan bireylerin

kullanmayanlara göre daha fazla hostilite (ortalamalar sırasıyla 2.93 ve 2.16) semptomlarına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 3.21. KSE Alt Ölçekleri Toplam Puanlarına ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	η^2
KSE-A	Madde Kullanımı (A)	673.56	1	673.56	6.44*	.028
	Suç Türü (B)	41.48	1	41.48	0.39	.002
	A X B	54.10	2	27.05	0.26	.001
KSE-D	Madde Kullanımı (A)	383.86	1	383.86	3.28	.015
	Suç Türü (B)	1.633	1	1.633	0.01	.000
	A X B	141.68	2	70.84	0.61	.003
KSE-H	Madde Kullanımı (A)	521.20	1	521.20	16.60*	.070
	Suç Türü (B)	22.10	1	22.10	0.70	.003
	A X B	154.06	2	77.03	2.45	.011
KSE-OB	Madde Kullanımı (A)	1004.60	1	1004.60	13.78*	.059
	Suç Türü (B)	34.15	1	34.15	0.47	.002
	A X B	100.16	2	50.08	0.69	.003
KSE-S	Madde Kullanımı (A)	52.93	1	52.93	0.87	.004
	Suç Türü (B)	175.30	1	175.30	2.88	.013
	A X B	7.24	2	3.62	0.06	.000

*p<.05

KSE-OB açısından madde kullanımı temel etkisi anlamlı bir farka yol açarken, $F(1,221)= 13.78$, $p < .05$, $\eta^2 = .059$; suç türü temel etkisi $F(1,221)= .47$, $p = .494$, $\eta^2 = .002$ ile madde kullanımı ve suç türü ortak etkisinin anlamlı bir farka yol açmadıkları belirlenmiştir, $F(2,221)= .69$, $p = .408$, $\eta^2 = .003$. Diğer bir deyişle; madde kullanımı olan bireylerin

kullanmayanlara göre daha fazla olumsuz benlik (ortalamalar sırasıyla 1.81 ve 1.34) semptomlarına sahip oldukları görülmektedir.

KSE-S açısından madde kullanımı $F(1,221) = .87$, $p = .352$, $\eta^2 = .004$ ve suç türü $F(1,221) = 2.88$, $p = .091$, $\eta^2 = .013$ temel etkileri ile madde kullanımı ve suç türü $F(2,221) = .059$, $p = .808$, $\eta^2 = .000$ ortak etkilerinin hiçbirinin anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Tablo 3.22. ANOVA Bulgularının Özeti

	Madde Kullanımı Temel Etkisi	Suç Türü Temel Etkisi	Madde Kullanımı ve Suç Türü Ortak Etkisi
Birincil Psikopati	.011	–	–
İkincil Psikopati	.002	.041	–
KSE-A	.012	–	–
KSE-D	–	–	–
KSE-H	.000	–	–
KSE-OB	.000	–	–
KSE-S	–	–	–

– : Anlamlı değil

3.5. İlgili Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları ve Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

Amaç 3: Demografik değişkenler, suç ile ilgili değişkenler ve ölçeklerin toplam puanları madde kullanıp kullanmama durumunu yordamakta mıdır?

Araştırmada cinsiyet, yaş, suç türü, daha önce ceza infaz kurumunda bulunma, madde kullanımı, suçtan kısa süre önce madde kullanımı ve psikolojik belirtiler arasındaki Pearson korelasyon katsayılarına da bakılmıştır, korelasyon analizine ilişkin veriler Tablo 3.23' te verilmiştir.

Sonuçlara göre; yaş ile sadece hostilite arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r_{pb} = -.17$).

Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma ile suç türü ($r = .16$), madde kullanımı ($r = .35$), suçtan kısa süre önce madde kullanımı ($r = .37$), anksiyete ($r_{pb} = .16$), olumsuz benlik ($r_{pb} = .14$) ve hostilite ($r_{pb} = .19$) arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur.

Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı ile cinsiyet ($r = -.23$), daha önce ceza infaz kurumunda bulunma ($r = .35$), suçtan kısa süre önce madde kullanımı ($r = .76$), anksiyete ($r_{pb} = .16$), olumsuz benlik ($r_{pb} = .23$), hostilite ($r_{pb} = .25$), birincil psikopati ($r_{rpb} = .16$) ve ikincil psikopati ($r_{rpb} = .21$) arasında ilişki olduğu bulunmuştur.

Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı ile olduğu gibi suçtan kısa süre önce madde kullanımı ile anksiyete ($r_{pb} = .21$), olumsuz benlik ($r_{pb} = .21$), hostilite ($r_{pb} = .22$) ve ikincil psikopati ($r_{pb} = .20$) arasında ilişki bulunmuş ayrıca; depresyon ile de ilişkili olduğu bulunmuştur ($r_{pb} = .18$).

Psikolojik belirtilere ilişkin ölçekler arasındaki korelasyona bakıldığında birincil psikopati ile hostilite ($r = .19$) ve olumsuz benlik ($r = .20$) ilişkili bulunurken; ikincil psikopati ile kısa semptom envanterinin tüm alt ölçekleri arasında ilişki olduğu bulunmuştur [A ile ($r = .50$), D ile ($r = .41$), OB ile ($r = .45$), S ile ($r = .42$), H ile ($r = .53$)].

Tablo 3.23. İlgili değişkenler arası korelasyon katsayıları

(n=225)	Cinsiyet	Yaş	Suç türü	Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma	Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı	Suçtan kısa süre önce madde kullanımı	KSE-A	KSE-D	KSE-OB	KSE-S	KSE-H	Birincil psikopati	İkincil psikopati
Cinsiyet	1												
Yaş	-.010	1											
Suç türü	.089	-.110	1										
Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma	-.257**	.019	.163**	1									
Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı	-.227**	-.062	.031	.353**	1								
Suçtan kısa süre önce madde kullanımı	-.216**	-.060	.094	.371**	.757**	1							
KSE-A	-.049	-.075	-.036	.158*	.164*	.211**	1						
KSE-D	.023	-.067	-.004	.061	.113	.178**	.772**	1					
KSE-OB	-.037	-.103	-.037	.138*	.235**	.206**	.750**	.686**	1				
KSE-S	-.017	.091	-.111	.046	.063	.064	.675**	.677**	.585**	1			
KSE-H	-.124	-.166*	-.046	.187**	.247**	.225**	.692**	.563**	.641**	.515**	1		
Birincil psikopati	-.075	-.052	.052	.110	.162*	.127	.099	.040	.204**	.042	.190**	1	
İkincil psikopati	-.109	-.094	-.127	.038	.213**	.196**	.503**	.411**	.446**	.423**	.532**	.195**	1

* p<.05, ** p<.01

İlgili değişkenlerin madde kullanımını yordayıp yordamadığını bulmak için lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Lojistik regresyon analizine ilişkin bulgular Tablo 3.24, 3.25 ve 3.26’da verilmiştir. Analizde, madde kullanımı ile arasında korelasyon olan tüm değişkenler bağımsız değişken, madde kullanımı bağımlı değişken olarak seçilmiştir. Madde kullanımını bağımsız değişkenlerden en iyi yordayanların oluşturduğu modeli bulabilmek için analizin ilk aşamasında; değişken seçimi tekniği olan için adımsal yöntem¹ kullanılmış ve adımsal yöntemde geriye doğru eleme (Backward-LR) tekniği seçilmiştir.

Kullanılan bu yöntemde; birinci adımda tüm bağımsız değişkenler modele alınmış, değişkenler ardıl olarak modelden çıkartılmıştır. Her adımda modele etkisi en az olan değişken modelden dışlanarak en uygun model bulunmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.24. Madde Kullanımına İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Değişim

	Bağımsız Değişkenler	Model Olabilirlik Oranı	Olabilirlik Oran Değerindeki Değişim	sd	Değişimin Anlamlılık Düzeyi
Adım 1	Cinsiyet	-132.514	3.943	1	.047
	Daha Önce Ceza İnfaz Kurumunda Bulunma	-140.196	19.305	1	.000
	KSE-A	-131.678	2.269	1	.132
	KSE-OB	-132.265	3.444	1	.063
	KSE-H	-131.072	1.058	1	.304
	Birincil Psikopati	-131.082	1.079	1	.219
	İkincil Psikopati	-131.947	2.809	1	.094

¹ Adımsal yöntemin kullanılmasının amacı; mümkün olan en az sayıda değişkenle en uygun modeli oluşturabilmektir.

Tablo 3.24'e bakıldığında ilk olarak bağımsız değişkenlerin tümünün modelde olduğu görülmektedir.

Yapılan elemanın ardından son adımda modelde kalan değişkenler için modelin uyum iyiliği (overall success rate) Hosmer ve Lemeshow testi ve sınıflandırma tablosu (classification table) ile test edilmiştir.

Hosmer ve Lemeshow testi sonucunda; cinsiyet, daha önce ceza infaz kurumunda bulunma, olumsuz benlik ve ikincil psikopatiden oluşan modelin (Tablo 3.25) anlamlı olduğu bulunmuştur [$X^2(8, 225) = 16.577, p = .035$].

Tablo 3.25 Adım 4'te Oluşturulan Model

	Bağımsız Değişkenler	B	Wald test (z-ratio)	p	OR	%95 CI*
Adım 4	Cinsiyet (1)**	.803	4.178	.041	2.232	1.034– 4.818
	Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma (1)***	1.335	18.858	.000	3.779	2.080– 6.938
	KSE-OB	.036	3.479	.062	1.037	.998– 1.077
	İkincil psikopati	.073	3.478	.062	1.075	.996– 1.161
	Sabit	-2.213	5.403	.000	.109	

*CI: Güven aralığı: Aynı araştırmanın 100 kere tekrarlanması durumunda 95'inde gözlenen risk oranları bu değerler arasında olacak demektir.

** Cinsiyet (1): Erkekleri temsil etmektedir.

*** Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma (1): Daha önce ceza infaz kurumunda bulunanları temsil etmektedir.

Analizdeki son adımda değişkenlerden cinsiyet, daha önce ceza infaz kurumunda bulunma, olumsuz benlik ve ikincil psikopatinin kaldığı Tablo 3.25'te görülmektedir.

Bu dört değişikenden oluşan modelin anlamlı çıkmasının ardından, sınıflandırma tablosundan elde edilen değere göre; bu modelde doğru sınıflandırma oranının %68.4 olduğu görölmektedir (Bknz. Tablo 3.26).

Tablo 3.26. Sınıflandırma Tablosu

Gözlenen		Yordanan		
		Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı		Yüzde
		Hayır	Evet	
Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı	Hayır	79	34	69.9
	Evet	37	75	67.0
Toplam Yüzde				68.4

Sonuç olarak; elde edilen bağımsız değişkenlerin anlamlılık düzeyi, Wald değeri ve odds ratio deęeri² yorumlanmıştır.

Bulgulara göre; “Hükümlü ve tutukluların madde kullanımını; cinsiyet, daha önce ceza infaz kurumunda bulunma, birincil psikopati ve ikincil psikopati toplam puanları ile anksiyete, olumsuz benlik ve hostilite toplam puanları yordamakta mıdır?” şeklinde ifade edilebilecek problem, “cinsiyet” ve “daha önce ceza infaz kurumunda bulunma” değişkenleri açısından desteklenmiştir.

Tablo 3.30’da görüldüğü gibi, madde kullanım riskini erkek olmak 2.232 kat ($z=4.178$, $p<.05$) arttırmaktadır. Daha önce ceza infaz kurumunda olmak ise madde kullanım riskini 3.799 kat arttırmaktadır ($z=18.858$, $p<.05$).

² OR: Odds Ratio (Risk Oranı): Katsayının anlamlı olması koşuluyla 1’den büyük OR değeri, ilgili değişkenin bağımlı değişkeni yordamada önemli bir değişken olduğunu, 1’den küçük olan OR değeri ise o değişkenin bağımlı değişkenin değişimine önemli bir katkısı olmadığını gösterir. (Oğuzlar, 2005).

4. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular alanyazını doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırmanın sosyodemografik bulgularına bakıldığında; araştırmaya katılan ceza infaz kurumunda bulunan 225 kişinin % 79.1'ini erkeklerin, %20.9'unu kadınların oluşturduğu ve bu bireylerin 26-35 yaşlarında olduğu yani çoğunluğu erkek ve genç yetişkin nüfusun oluşturduğu görülmektedir. Archer ve Mc Daniel (1995) ile Monahan ve arkadaşlarına (2001) göre yaş, ırk, kültür ve sosyoekonomik statü ne olursa olsun cinsiyet şiddetin en önemli yordayıcısıdır. Şiddet suçlarında erkekler kadınlara oranla çok daha fazla tutuklanmaktadırlar. Bu araştırma örnekleminin %79'unun erkeklerden oluşması da söz konusu görüşleri desteklemektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin %28.9'u tutuklu, %42.2'si hükmen tutuklu ve %28.9'u hükümlülerden oluşmaktadır. Araştırma grubunun bu özelliğine göre hakkında karar verilmesini bekleyen kişilerin daha fazla olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan tutuklu ve hükümlülerin %45.8'inin ilkokul mezunu olduğu ve okur yazar olmayan, okur yazar ve üniversite mezunu hükümlü ve tutuklu sayısının ise az olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde ilköğretimin zorunlu hale gelmesinden dolayı ceza infaz kurumundaki bireylerin en fazla ilkokula kadar okudukları görülmektedir. Ekonomik ve sosyal nedenlerle öğrenime devam edememe ve erken yaşta çalışma hayatına atılma ve çevre etkileri sonucunda suç davranışının öğrenildiği ve pekiştirildiği de düşünülebilir.

Araştırma grubunun %48.9'u bekar, %44.9'u evlidir. Neredeyse yarı yarıya olan bu oran suç işleyen bireylerin medeni durumlarının belirgin bir özellikte olmadığını göstermektedir. Bu durumda yalnız olmanın suçlu davranışı pekiştirdiği veya evli olmanın suçu engellediği gibi bir görüş ileri sürülemez.

Meslek türlerine göre bakıldığında araştırma grubunda ilk sırayı %42.7 ile serbest meslek, ikinci sırayı %38.7 ile işçi, üçüncü sırayı ise %17.3 ile mesleği olmayanların aldığı görülmektedir. İşsiz olmak, mesleği olmamak veya kendi işini yapmak suçlu davranışın ortaya çıkışında önemli görünmektedir. Miller ve Carroll'ın (2006) görüşlerine göre; yetişkinlikte bireyler, düzenli iş yaşamı sayesinde ve denetim ile sosyal kontrolün varlığı söz konusu olduğunda madde kullanımına karşı korunaklı olmaktadır. Buna karşın işsiz olma veya alt kademelerde işe sahip olma, çevre tarafından izlenmeden yoksun olmaya bağlı olarak madde kullanım riskini artırır. İş yerinde sosyal kontrol ve izleme eksikliği söz konusu ise, yanı sıra işverenin madde kullanımına karşı olumlu tutumu varsa ya da madde kullanıyorsa bireyin stres altındayken madde kullanımına başlaması söz konusu olmaktadır.

Araştırma grubunun ceza infaz kurumunda ne kadar zamandır bulduklarına bakıldığında; %30.7'sinin 1 ila 3 yıldır ceza infaz kurumunda bulunduğu, %24.4'ünün 0-6 aydır, %21.3'ünün ise 3 ila 5 yıldır bulunduğu görülmektedir. Araştırmanın yapıldığı süreçte tutuklu ve hükümlülerin %66.7'sinin dört kişilik odalarda, %33.3'ünün de tek kişilik odalarda kalmakta oldukları görülmektedir. Ayrıca araştırma grubundaki bireylerin %20'sinin ziyaretçisinin olmadığı, %32.4'ünün mektubunun gelmediği, %36'sının telefon görüşmesi yapmadığı ve %17.8'inin ise hesabına para yatmadığı tespit edilmiştir. Araştırma grubunun bu özelliklerine bakıldığında sosyal destekten yoksun olan ya da ailesi, yakını olmayan bireylerin azımsanmayacak bir oranda oldukları görülmektedir. Özellikle tek kişilik odalarda yaşayan ve bu destekten yoksun olan kişilerin bu zorlayıcı yaşantıya uyum göstermelerinin daha zor olacağı düşünülmektedir. Demir'in (1996) araştırmasında; ceza infaz kurumundaki ziyaretçi durumunun Genel Sağlık Anketi (GSA) üzerinde anlamlı etkisinin olduğu görülmüştür. Grupların GSA puan ortalamalarına bakıldığında, ziyaretçisi gelen grubun GSA ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarında daha büyük bir azalmanın olduğu görülmektedir. Buna göre; sosyal destekten yoksun olan bireylerin psikolojik belirti ve özelliklerinde artış gözlenmesi ve beklenmesi mümkündür.

Suç türlerine baktığımızda; en fazla işlenen suçun %45.8 ile hayata karşı suç olduğu görülmektedir. Şiddet içeren suçların (hayata karşı suç, vücut dokunulmazlığına karşı suç ve cinsel dokunulmazlığa karşı suç) %60.0 oranında, şiddet içermeyen suçların (diğerleri) ise %40.0 oranında yer aldığı görülmektedir.

Ayrıca suç türlerine göre elde edilen bulgular incelendiğinde; tutuklu ve hükümlülerden daha önce suç işleyenler arasında, şiddet içeren suçların şiddet içermeyen suçlardan daha fazla işlendiği görülmektedir. Bu bulguya göre; daha önce suç işleyen bireylerin yeniden suç işlediklerinde, başkalarına zarar verme risklerinin arttığı görülmektedir. Fido ve arkadaşları (1992), hükümlülerin ruhsal rahatsızlıklarının incelenmesi amacıyla yaptıkları araştırmalarında; hükümlülerin üçte birinin daha önceden bir sabıkası olduğunu ve yaklaşık yarısının geçmişte psikiyatrik tedavi gördüğünü belirtmişlerdir. Buna göre; daha önce ceza infaz kurumunda bulunan bireylerin ruhsal bozukluk geçmişine sahip olmaları beklenen bir bulgudur.

Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanan bireylerin işledikleri suç türlerine bakıldığında %48.1'inin şiddet içeren suç işledikleri görülmektedir. Alanyazını incelendiğinde şiddet, suç türü ve madde kullanma arasındaki ilişki ortaya koyulmaktadır. Kuyu'ya (1998) göre; genel olarak madde kullanıcıları arasında hırsızlık, gasp, yaralama, adam öldürme, cinsel suçlar diğer suç türlerine göre daha yaygındır. Day ve arkadaşları (2003) ise alkol kullanımının bazı suç türlerinde en önemli faktör olduğu, alkollü araç kullanımından dolayı ölümlerle sonuçlanan kazalar, cinsel suçlar ve şiddet suçları gibi ciddi suçlarda alkolün etkisinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Madde kullanan ve kullanmayan iki grubun karşılaştırıldığı araştırmada, madde kullanan grubun %88'inin küçük hırsızlık, %66'sının hırsızlık, %32'sinin diğer suçları işlediği bulunmuştur (Özdemir, 2001). Eper (1967) ise madde kullananlarda suç işleme eğilimi fazla olmakla birlikte, suç türlerinde ilk sırayı yaralamanın ve hırsızlığın yer aldığını vurgulamıştır.

Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımına ilişkin elde edilen bilgilere göre; %24.4'ünün alkol, %25.3'ünün alkol dışındaki maddeler olmak üzere toplam %49.7'sinin madde kullandığı görülmektedir. Ayrıca 5 ila 10 yıl arasında madde kullananların oranının ise %15.1 ile en yüksek oranda olduğu görülmektedir. Singleton ve arkadaşlarının (1999) belirttiği gibi; alkol insanları suça karıştırmada önemli bir etkidir. Amerika Birleşik Devletlerinde kanunsuz opioid kullanımı ve suç arasında ilişki vardır. Kanundışı opioid kullanan kişiler, kullanmayanlara oranla daha sık suç işlemektedirler. Eroin bağımlılarının % 50' den fazlası, ilk defa eroin kullanmadan önce tutuklanmıştır.

Özellikle bağımlılığın başlamasından sonra görülen suç davranışı da, suçlu yaşam biçiminin sadece devamı olduğu öne sürülebilir, fakat suç davranışında opioid bağımlılığı başladıktan sonra bir artış gözlenmektedir. Maddeyle bağlantılı olmayan tutuklanma oranları, bağımlılık başladıktan sonra %150-300 oranında artmaktadır (Kaplan ve Sadock, 1989).

Ceza infaz kurumundaki hükümlü ve tutuklulardan ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullananların cinsiyetlerine baktığımızda; erkeklerin kadınlardan daha yüksek oranda madde kullandıkları görülmektedir. Bu da suç davranışının erkekler arasında yaygın olduğu gibi madde kullanımının da kadınlardan daha yaygın olduğunu göstermektedir. Ayrıca elde edilen bulgulara göre; madde kullanım riskini erkek olmak 2.23 kat arttırmaktadır. Toplumumuzda maddeye ulaşılabilirlik, elde edilebilirlik ve sosyal çevrede kabul, onay göreme açısından bakıldığında maddeye başlama ve sürdürme davranışının erkeklerde daha kolay olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada; ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımının, daha önce ceza infaz kurumunda bulunma ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca tutuklu ve hükümlülerden %30.7'si hem daha önce ceza infaz kurumunda bulunmuş hem de ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanmıştır. Bu bulguya göre; madde kullanımı olan bireylerde yeniden suç işleme davranışının ortaya çıkabildiği görülmektedir. Mason ve Windle'nin (2002) bulgularına göre; alkol kullanımı ve suç davranışlarının yeniden ortaya çıkışı iki farklı şekilde olabilir. Buna göre; madde kullanımı suç davranışı riskini artırabilir, veya suç davranışı madde kullanımına yol açabilir. Alkol kullanımı ve suç arasında ortaya çıkan karşılıklı bir nedensel ilişkiden de söz edilebilir veya her ikisi de ortak nedeni paylaşabilir. Yavuz, A. E. (2003) tarafından yapılan araştırmada çocuklardaki tekrarlayan suç davranışı madde kullanımı ve eğitim durumu ile ilişkili bulunmuştur. Diğer bir araştırmada ise; primer tanısı alkol veya madde kötüye kullanım olanlar, diğer tanıları alanlara göre yüksek tutuklanma oranı göstermişlerdir. Alkol ve madde kötüye kullanım tanısı, suç tutuklanmaları geçmişiyile pozitif yönde ilişkili bulunmuş ve alkol ve madde kötüye kullanımının gençlerde suç davranışı için önemli bir katalizör olabileceği belirtilmiştir (Holcomb ve Ahr, 1988). Coşkun-Gülkan'ın araştırmasında da, eroin bağımlılığı tanısı alan bireylerin %74'ünün daha önce suç işledikleri bulunmuştur.

İster madde kullanımı suç tekrarına yol açsın ister yeniden suç işleme madde kullanımına neden olsun; yeniden suç işleme olasılığı, madde kullanımı ile birlikte görülmektedir. Buna göre Ülkemizdeki madde kullanım oranlarındaki artışla birlikte suç işleme oranlarında artış olacağı söylenebilir. Koyuncu (2001) tarafından yapılan araştırma; madde bağımlılarının %34'ünün bir kez, %15'inin birden fazla, madde temin edebilmek için hırsızlık, ahlâka aykırı davranışta bulunmak zorunda kaldığı, %62'sinin yasalarla sorunu olduğunu ortaya koymuştur. Bunların %16'sının madde kullanımı ile ilgili olarak cezaevine girdikleri saptanmıştır.

Ayrıca ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımının, suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanımı ile de ilişkili olduğu bulunmuştur. Yani madde kullanan bireylerin madde etkisi altında da suç işledikleri görülmektedir. Bu araştırma ile madde kullanan kişilerin madde nedeniyle suça karıştıklarına ilişkin bulgular elde edilmiştir. Fagan (1990), yaptığı araştırma sonucunda; alkol, madde ve şiddet arasındaki ilişkinin, biyolojik, psikolojik ve psikiyatrik, sosyal ve kültürel yaklaşımların birlikteliği sonucunda ortaya çıkarılabileceğini belirtmiştir. Bu çoklu yaklaşım sonucunda, ilgili maddelerin kullanılmasının bilişsel yetiler ve işlevler üzerinde belirgin etki bıraktığı, bu etki gereği pek çok değişkenin bundan etkilendiği ve sonuç olarak bazı davranış şekillerinin yerleştiğini yani suç davranışını tetiklediğini belirtmiştir. Amerika Birleşik Devletlerinin 2002 yılına ait istatistiklerine bakıldığında hükümlülerden madde kullanım testleri tutuklandıkları sırada pozitif çıkanların oranının ortalama %60 olduğu görülmüştür (National Institute of Justice, 2002). Araştırma bulguları ve alanyazını doğrultusunda; suç davranışının altında yatan temel nedenler ne olursa olsun bu davranışı tetiklemede madde kullanımının önemli bir belirleyici olduğu değerlendirilmiştir.

Alkol ve madde kullanımının şiddete yol açtığına işaret eden destekleyici araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin; Parker ve Rehman'a (1995) göre; alkol kullanımı şiddet davranışına engel konmasını engellemektedir. Bireyler içinde buldukları sosyal durum gereği şiddet davranışını içselleştirmektedirler ve buldukları sosyal ortamda kabul edilebilir bir norm ise, alkolle birlikte kişilerarası anlaşmazlıkları şiddetle çözmektedirler. Pernanen ve arkadaşları (2002) da Kanada Federal Hapishanelerinde mahkumların %38'inin ciddi şiddet suçlarını alkolün etkisi altında işlediklerini rapor etmişlerdir. Walfish ve

Blount'un (1989) görüşlerine göre; alkol direkt olarak çeşitli suçlara neden olabilmektedir ki bu bilişsel bozulmalar nedeniyle olmaktadır. Kişilik ve sosyal dezavantajlar gibi üçüncü bir faktörün varlığı nedeniyle de dolaylı olarak etkili olmaktadır. Ayrıca suçun kendisi – hırsızlık gibi- alkol tüketimine yol açabilmektedir. Parker ve Auerhann (1998), şiddet ve kokain arasında ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Fakat Grann ve arkadaşları (2006), alkol ve şiddet arasında güçlü pozitif yönde bir ilişki bulunmasına rağmen, suç davranışını tetiklemede diğer maddelerin etkisi olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmada işledikleri suçlardan kısa süre önce madde kullanıp kullanmadıkları incelendiğinde ise, %62.7'sinin suç işlemeyen önce madde kullanmadıkları, fakat %37.3'ünün madde kullanmış olduğu görülmektedir. Ayrıca ceza infaz kurumuna girmelerine neden olan suçu işlemeyen kısa süre önce madde kullanan kişilerin ise %33.3'ünün şiddet içeren suç işlediği ve suçu işledikleri sırada maddenin etkisi altında olduğunu belirten tutuklu ve hükümlülerin %26.6 oranında olduğu tespit edilmiştir. Yavuz, Y. (2003) tarafından yürütülen çalışmada ise benzer bir şekilde; madde suçları işleyen hükümlülerin % 20.9'unun bu suçları işlerken alkol etkisi altında, %33.3'ünün ise diğer maddelerin etkisi altında olduğu belirlenmiştir. Alkol dışındaki maddelerin etkisi altında olanlardan %18.2'sinin eroin, %4.5'inin morfin ve kodein, %72.7'sinin esrar, %4.5'inin de kokain maddesi kullandığı belirtilmiştir. Demirsoy (1996) suç işleyen ve işlemeyen eroin bağımlılarını karşılaştırdığı araştırmasında; katılımcıların %82.14'ünün madde kullanmaya başladıktan sonra suç işlediği ve suç işlendiği anda %67.86'sinin madde etkisi altında olduklarını bulmuştur. Madde ile ilgili suç işlemeyenlerin %10.2'sinin madde etkisi altında suç işledikleri tespit edilmiştir. Fakat Özdemir'in (2001) araştırma bulgularına göre; madde kullananlar başkalarına, kendilerine ve eşyaya yönelik daha fazla şiddet göstermekte ve suç işlemektedirler. Maddenin etkisi altında başkalarına yönelik şiddet oranı %28.6 iken, madde etkisi olmadığı zamanlarda %55.1 olarak bildirilmiştir. Yani maddenin etkisi altında başkalarına yönelik fiziksel şiddetin azaldığı bulunmuştur.

Madde kullanımının suçla dolaylı ilişkisini ortaya koyan diğer bir bulgu da daha önce madde kullanan kişilerin arasında suç işlerken madde elde etme amacı olanların oranının %8.4, suç işlemeyen kısa süre önce madde kullanan ve bu suçu madde elde etmek için işleyenlerin ise %8.0 olmasıdır. Madde kullanan kişiler maddeyi elde etme amacı ile

maddenin etkisi altında olarak veya olmayarak suçta karışmaktalar. Madde kullananların arasında hırsızlık, gasp suçlarının görülmesi maddeyi temin etme amacından kaynaklanmaktadır.

Yaş ile sadece hostilite arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunması, yaşın artmasıyla birlikte hostilite puanlarındaki azalmaya işaret etmektedir. Bu bulgu, daha genç olan hükümlü ve tutukluların daha fazla hostilite özellikleri göstermelerine yani; daha genç olanların saldırganca tutumlara daha fazla sahip olduklarına, öfkelerini daha az kontrol edebildiklerine işaret etmektedir.

Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma ile anksiyete, hostilite ve olumsuz benlik ilişkili bulunmuştur. Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma ile anksiyete arasındaki ilişkinin nedeni olarak; özellikle tutuklu ve hükmen tutuklu bireylerin kendileri hakkında nasıl bir ceza verileceğine ilişkin veya ceza infaz kurumunda bulunmanın kendilerine neler getirebileceğine dair kaygılar taşımalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Anksiyete semptomlarına sahip bireylere bakıldığında; korktukları olumsuz sonuçların oluşma olasılığını gerçekte olduğundan daha abartılı olarak algılama ve korktukları sonuç oluştuğunda bunun bir felaket olacağını düşünme gibi ortak özelliklere sahip oldukları görülmektedir (Sungur, 2006). Dolayısıyla ceza infaz kurumunda haklarında bir karar verilmesini bekleyen tutuklular ve hükmen tutuklular, eğer ceza alırlarsa, bu cezanın kendilerine verilmesi gereken cezadan daha yüksek olacağını ve cezanın sonuçlarının bir felaket olacağını düşünmeleri beklenir. O nedenle, daha önce ceza infaz kurumunda bulunmuş olsalar bile, bu sefer her şeyin daha kötü olacağı konusunda kaygılandıkları düşünülmektedir.

Hostilitenin temelinde yatan duygu öfkedir. Ayrıca öfke; benlik saygısını etkileyen depresyon, kaygı ve somatizasyonla ilişkilidir (Balkaya ve Hisli-Şahin, 1995). Dolayısıyla daha önce ceza infaz kurumunda bulunmuş, ardından normal hayatına dönmüş hükümlü ve tutukluların, daha sonra yeniden kuruma alınmaları nedeniyle öfke hissetmeleri beklenir bir durumdur. İlgili bulgu ceza adalet sistemine, mağdura veya kuruma girmeye neden olan sebebe ilişkin bir öfkenin varlığına işaret etmektedir.

Yeniden suç işleyen veya suça karışan bu bireylerin, depresyon, hostilite ve anksiyeteye bağlı olarak olumsuz benlik semptomları taşıdıkları düşünülmektedir. Öfkeye bağlı olarak gelişen saldırganlık dürtüleri, kendini değersiz hissetme duyguları ve antisosyal davranış örüntüleri, ile birleştiğinde, bu kişilerin problem çözmede şiddete başvurmaları kaçınılmaz bir yol olarak görünmektedir.

Psikolojik belirtilere ilişkin ölçekler arasındaki korelasyona bakıldığında birincil psikopati ile hostilite ve olumsuz benlik ilişkili bulunurken; ikincil psikopati ile kısa semptom envanterinin tüm alt ölçekleri arasında ilişkiler olduğu bulunmuştur. Krueger ve ark. (1998) psikopatinin, antisosyal kişilik bozukluğu, davranım bozukluğu ve madde kullanım bozukluklarını içeren dışsal (externalizing) bozukluklarla pozitif yönde ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. İlişkili olmadığı veya negatif yönde ilişkili olduğu kabul edilen içsel (internalizing) bozukluklar ise, tek-kutuplu duygudurum ve anksiyete bozukluklarıdır. Araştırma bulgularına göre ikincil psikopati ve anksiyete arasındaki ilişki dışında diğer bulgular alanyazınını desteklemektedir.

Araştırmada birincil psikopatinin sadece hostilite ile ilişkili bulunması Levenson, Kiehl ve Fitzpatrick'in (1995); birincil psikopatların katı kalpli-acımasız, manipülatif, ağır bir şekilde bencil ve rutin olarak güvenilmez kişiler olduğu görüşünü destekler niteliktedir. Ayrıca Hare ve arkadaşlarının (1990) yaptığı sınıflandırmaya göre; başkalarını kendi çıkarları için sömüren, bencil, acımasız özelliklerine sahip bu kişilerin hostilite semptomları ile ilişkili olması bulguları desteklemektedir.

Engeler ve Yargıç'ın (2006) çalışmasına göre; ikincil psikopatlar veya kuvvetli ikincil psikopatik karakteristikleri taşıyanlar, tedavi ile ilgili ortamlarda veya kriminal ortamlarda daha sık görülmektedirler. Ayrıca ikincil psikopatların duygusal bir bozukluğun etkisi altında antisosyal davranışlara giriştikleri bilgisi göz önünde tutulduğunda, bu araştırmada ikincil psikopatinin KSE alt ölçeklerinin tümü ile ilişkili bulunması alanyazınını desteklemektedir. Ayrıca araştırma bulguları; kriminal ortamlarda daha sık görülen ikincil psikopatinin, öfkeyle bağlantılı olan depresyon, anksiyete, olumsuz benlik ve hostilite ile olan ilişkisini de desteklemektedir.

Araştırmada şiddet içermeyen suç işleyenlerin şiddet suçu işleyenlere göre, sadece ikincil psikopati özelliğini daha fazla taşıdığı bulunmuştur. Levenson ve ark.ın (1995) görüşlerine göre; sadece birincil psikopatların gerçek psikopatlar olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülürse; araştırmada şiddet suçu işleyenlerin şiddet içermeyenlere göre daha fazla birincil psikopati özelliği taşıdıklarına ilişkin bulgu edinilmesi beklenmiştir; fakat birincil psikopati puanlarında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Buna rağmen; şiddet içermeyen suçları işleyenlerin şiddet suçları işleyenlere göre ikincil psikopati özelliği taşımaları Levenson ve ark.ın görüşleri ile bir bakıma örtüşmektedir. İkincil psikopatların daha az bencil ve sadece duygusal bir bozukluğun altında antisosyal davranışları sergilemeleri özelliğine sahip olmalarından ötürü; şiddet içermeyen suç işleyenlerde daha fazla görülmesi Levenson ve ark.ının bulgularını desteklemektedir. Kosson ve ark. (1990), psikopatik hükümlülerin ister şiddet içeren olsun, ister içermeyen her türlü suç türlerini diğerlerine göre daha fazla işlediğini, psikopatik bireylerin yüksek risk alma davranışlarına katıldıklarını tespit etmişlerdir. Alanyazını ve bulgulara göre; birincil veya ikincil psikopatik özellikleri taşıyan bireylerin diğer bireylere oranla daha fazla suça karışma olasılıkları olduğu düşünülmektedir.

Madde kullanımı olanların kullanmayanlara göre daha fazla birincil psikopati ve ikincil psikopati özellikleri taşıdıkları görülmektedir. Alanyazınına baktığımızda; madde kullanımı olan kişilerin antisosyal, psikopatik nitelikler taşıdıkları bulunmuştur. Örneğin; Özmenler'in (1995), antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almış bireylerle yaptığı çalışmada; antisosyal grupların kontrol grubuna göre daha fazla miktarda sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullandıkları tespit edilmiştir. Coşkun-Gülkan'ın (1994) araştırmasına göre; eroin bağımlısı olan hastaların MMPI (Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri) sonuçlarına göre; hastaların %70'i bir kişilik bozukluğu tanısı aldığı görülmektedir. Özdemir'in (2001) madde bağımlısı olan ve olmayan grupları karşılaştırdığı çalışmada; yapılan Cornell Index uygulaması sonuçlarına göre; madde kullanımı olan grubun çok yüksek değerlerde psikopatolojik bulguları olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bulgularına göre; yine madde kullanımı olanların kullanmayanlara göre daha fazla anksiyete, olumsuz benlik ve hostile semptomlarına sahip oldukları görülmektedir. Alanyazınına bakıldığında; nevrozizm/olumsuz duygulanım ve alkolizm

arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacıların alkolikler arasında depresyon ve anksiyetenin yüksek oranda olduğunu buldukları görölmektedir (Gratzer ve ark., 2004; Hasin ve Nunes, 1997; Weitzman, 2004). Buna ek olarak alkol kullanım bozukluğu olan bireylerin, alkol kullanmayanlara oranla olumsuz duygulanım ve nevrozizm skorlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Martin, Lynch, Pollock ve Clark, 2000; McGue, Slutske ve Iacono, 1999; Swendsen, Conway, Rounsaville ve Merikangas, 2002). Ayrıca dürtüsellik ve engel koyamama davranışı alkolizmle ilişkili bulunmuştur (Baker ve Yardley, 2002; Bennett, Mc Crady, Johnson ve Pandiana., 1999; Mc Gue, Slutske, Taylor ve Iacono, 1997; Trull, Waudby ve Sher, 2004).

Bucholz ve ark. (2000), Kanzler ve Rosenthal, 2003, Rohde ve ark. (2001), Trull ve ark. (2000), Trull ve ark.ın (2004) alkol kullanımı olan bireylerde dürtüsellik yüksek oranda göröldüğünü belirtmeleri, hostilite açısından destekleyici görüşlerdir. Spielberger ve ark.na göre (1995); hostilite, öfke duygularını içermesine rağmen, diğer kişilere doğrudan zarar vermek amacıyla yapılan saldırgan davranışları harekete geçiren bir anlama sahiptir. Öfke ve hostilite, başka kişilere ya da objelere yönelik tahrip edici ve zarar verici davranışları kapsamaktadır (Akt; Baklaya ve Hisli-şahin, 1995). Bulgulara göre madde kullanımı ile dolaylı veya doğrudan ilişkili suç işleyen bireylerin diğerlerine göre daha fazla hostilite semptomlarına sahip olmaları, madde kullanan kişilerin daha saldırgan ve daha fazla diğerlerine zarar verme riskleri olan bireyler olduğunu göstermektedir.

Madde kullanımı ile anksiyete arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmektedir. Her iki bozukluk birbirinin gidişi, şiddeti ya da tedaviye yanıtı üzerinde etkili olabilmektedir. Anksiyete bozukluklarının varlığı madde kullanımına yatkınlığı tetikleyebilir, maddenin etkisine duyarlılık oluşturabilir ya da maddeye karşı gösterilmesi gereken direnci zayıflatabilir. Bunun dışında; madde kullanımına bağlı olarak bilişsel işlevlerde bozulma sonucunda anksiyete ve fobilerin ortaya çıkması görölebilir (Cansever, 2006). O nedenle madde kullanımı ve anksiyetenin bir arada görölmeleri olağandır ve madde kullanımı olan bireylerde daha fazla görölmektedir. Araştırmanın bulguları bu görüşü destekler niteliktedir.

Öztürk'e (2002) göre; psikoaktif madde kullanan kişilerin çoğunda aşırı güvensizlik, bağımlılık, benlik (ego) zayıflığı, engellenmeye dayanma eşiğinde düşüklük, güçsüzlük ve

başarısızlığı kapatabilmek için otoriteye karşı gelme, yasaları ve kuralları çiğneme eğilimi bulunmaktadır. Dolayısıyla, madde kullanan kişilerin araştırma sonuçlara göre kullanmayanlarda daha fazla olumsuz benlik semptomlarına sahip olmaları, onların aşırı ego zayıflığından ve bu zayıflığı kapatmak için yasaları çiğneme davranışları sergiledikleri görülmektedir. Ayrıca engellenmeye dayanamadıkları noktada sorunları çözme yöntemi olarak madde kullanımına ve şiddete başvurmaları muhtemeldir.

Bulgulara göre; madde kullanım riskini erkek olmanın ve daha önce ceza infaz kurumunda olmanın arttırdığı görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi erkek olmak maddeye ulaşılabilirliği ve sosyal onay görmeyi kolaylaştırdığı için madde kullanımında önemli bir risk etmeni olduğu görülmektedir.

Daha önce ceza infaz kurumunda bulunmuş bu ortamda yaşamış bireyler, sosyal ilişkiler sonucu problem çözmede madde kullanımının ve şiddetin kullanılmasını öğrenmeye eğilimlidirler. Özellikle ergenlerin akran gruplarından etkilenerek ceza infaz kurumunda kronik suçlularla ve madde bağımlıları ile etkileşime girmelerinden sonra madde kullanmayı veya daha büyük suçları öğrenmeleri olasıdır. Dolayısıyla ceza infaz kurumunun istenmeyen davranışların öğrenilmesinde önemli bir risk etmeni olduğu düşünülmektedir. Yeniden suç işleme olasılığı ve olası bir suçun ortaya çıkışında madde kullanımı nedeniyle başkalarına ve kendilerine zarar verme riskleri artabilmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçları ve bu sonuçlar doğrultusunda sunulacak öneriler üzerinde durulmuştur.

Bu araştırmada hükümlü ve tutukluların suç davranışları, madde kullanıp kullanmamaları, ceza durumları ile psikopati ve diğer bazı psikolojik belirtileri arasındaki olası ilişkileri araştırmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan 225 tutuklu ve hükümlünün kişisel bilgi toplama aracından elde edilen bilgiler analiz edilmiş, madde kullanımı (kullanan-kullanmayan) ve suç türü (şiddet içeren-şiddet içermeyen) değişkenlerine göre ayrılan grupların ilgili ölçek puan ortalamaları arasındaki farklılığın önemli olup olmadığını göstermek için Two Way ANOVA (Çift Yönlü Varyans Analizi); bağımsız değişkenlerin (cinsiyet, daha önce ceza infaz kurumunda bulunma, olumsuz benlik, ikincil psikopati) bağımlı değişkeni (madde kullanımı) yordayıp yordamadığını bulabilmek için ise lojistik regresyon analizi yapılmıştır.

Araştırmanın sonuçları, madde kullanımı ve suç işleme arasındaki ilişkiyi göstermekle birlikte, bazı psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi de ortaya koymuştur. Madde kullanımı, suç ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilere tartışma bölümünde değinilmiştir. Özetle; araştırmada; ceza infaz kurumuna girmeden daha önceki madde kullanımının, daha önce ceza infaz kurumunda bulunma ve suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanımı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca; madde kullanımı olan bireylerde birincil ve ikincil psikopati ile anksiyete, olumsuz benlik ve hostilete semptomlarının kullanmayanlara oranla daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir. Ayrıca erkek olmanın ve daha önce ceza infaz kurumunda bulunmanın madde kullanımında önemli risk etmenleri olduğu tespit edilmiştir.

Suç işleme nedeni ne olursa olsun bireylerin ceza infaz kurumuna girmelerinin ardından kendilerine verilecek hizmetler ile topluma yeniden kazandırılmaları gerekliliği söz konusudur. Topluma yeniden kazandırma sürecinde ister ceza infaz kurumuna girmeden ruhsal bir bozukluğu olsun, ister ceza infaz kurumuna girdikten sonra ortaya çıkan uyum

sorunları ve ruhsal rahatsızlıkları olsun, yapılan değerlendirmelerin ardından bireye özel müdahalelerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Haris ve ark. (1994), çocukluk döneminde uyum bozukluklarının psikopatiye neden olduğu ve bireylerin yeniden suç işleme olasılıklarında psikopatinin bir etken olduğunu öne sürmüşlerdir. Yapılan bu araştırmada ikincil psikopati -yani klinik ortamlarda daha fazla görülen psikopatinin- madde kullanımı ve diğer psikolojik belirtilerle ilişkili bulunması dikkate alınacak olursa, bu konuda yapılacak çalışmaların önem taşıdığı görülmektedir. Bu kapsamda, ceza adalet sistemine suça karışarak dahil olan çocuk ve gençlerin uyum bozuklukları konusunda çalışmalar yapılmalı ve ileride kronik suçlu olmalarını engelleyici ve madde bağımlılığını önleyici gerekli müdahaleler geliştirilmelidir. Ayrıca yetişkin bireylerin psikopati değerlendirmesinin yapılabilmesi için yurt dışında geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış psikopati değerlendirme ölçeklerinin ülkemize uyarlamasının yapılması ve ceza adalet sisteminde psikopati kriterlerine sahip bireylere özel müdahaleler geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımı olan bireylerin kurum koşullarında yaşayabilecekleri zorlukların dikkate alınmasının yanı sıra, yeniden suç işleme olasılıklarının yüksek olduğunun, kendilerine ve başkalarına yeniden zarar verme riskinin varlığının atlanmaması gerekmektedir. Bu nedenle ülkemizdeki ceza infaz kurumlarında yeniden zarar verme risklerine yönelik olarak araştırmalar yapılmalı, yurt dışında geliştirilen politikalar takip edilerek ülkemiz için en uygun ölçme araçları ve müdahale çalışmaları geliştirilmelidir. Ayrıca, araştırmanın bulgularına göre; daha önce ceza infaz kurumunda bulunan bireylerin madde kullanımında önemli risk taşıdıklarının tespit edilmesinden yola çıkılarak, ceza infaz kurumundan sonraki izleme ve denetim çalışmalarının etkin hale getirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Madde kullanımı nedeniyle suç işleyen bireylerin, madde kullanımı ve buna eşlik eden diğer olumsuz davranışlarının ortadan kaldırılması için, maddeden zorunlu olarak uzak kaldıkları ceza infaz kurumunda gerekli uygun yöntemler geliştirilmesi ve uygulanması ve

bu yolla ceza infaz kurumundan çıktıktan sonra madde kullanımının nüksetmesini önlemeye çalışmak yerinde olacaktır.

Yapılan bu araştırmada tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumuna girmeden önce sahip oldukları psikolojik belirtilerin varlığı bilinmemektedir. Erkan'ın (1976) araştırmasında, ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin kendi değerlendirmelerine göre; ceza infaz kurumuna girdikten sonra %20'si üzüntü, %17'si pişmanlık, %12'si sınırlılık ve %9'u uykusuzluk gibi değişiklikler hükümlüler tarafından belirtilmiştir. Bu araştırmada; katılımcılarda ceza infaz kurumunda bulunmadan dolayı söz konusu belirtilerin ortaya çıkıp çıkmadığı, ayrıca bu belirtilerin zaten olup olmadığı tespit edilememiştir. Söz konusu nedenlerle bundan sonra yapılabilecek çalışmalarda, mahkeme süreci devam ederken ceza adalet sistemine dahil olmuş kişilerin öncelikle değerlendirilmesi ve ceza infaz kurumuna girdikten sonra tekrar değerlendirmeye alınmaları bu soruna cevap olabilecek ve gerekirse kurum koşulları tekrar gözden geçirilebilecektir.

Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanan tüm bireylerin aynı müdahale programına alınması değil benzer psikolojik belirtiler taşıyan, benzer özellikteki bireylerin bireysel ve grup çalışmalarına alınmalarının daha faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, ceza infaz kurumuna ilk defa girenlerin ve iki veya daha fazla girmiş olan bireylerin de, psikolojik belirtileri ve madde kullanım geçmişleri dikkate alınarak ceza infaz kurumunda yapılan çalışmalara dahil edilmesi uygun olacaktır. Araştırma sonuçlarına göre; yeniden suç işleyen bireylerin arasında madde kullanımını davranışının diğerlerine oranla fazla olduğu dikkate alınır; bu farklı iki grubun yani daha önce ceza infaz kurumunda bulunan ve bulunmayanların etkileşimine fırsat vermeyecek grup çalışmalarının yapılması yerinde olacaktır.

Araştırma bulgularına göre; ikincil psikopatinin kısa semptom envanterinin tüm alt ölçekleri ile ilişkili bulunmuş olması ve bu yönde alanyazınını desteklemesi bir sonraki çalışmalar için yol gösterici olmaktadır. Ülkemizde psikopati ile ilgili yapılan çalışma sayısı az olmakla birlikte bu konudaki araştırmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca

ceza infaz kurumundaki bireylerin yeniden suç işleme olasılıkları, risk değerlendirmesi ve madde kullanımı arasındaki ilişkiye yönelik spesifik araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Türkiye’deki ceza infaz kurumlarımızda hükümlülerin ve tutukluların rehabilitasyonu için geliştirilmiş müdahale programlarının bulunduğu bilinmektedir. Bu çalışmalara ek olarak hostilite, anksiyete, olumsuz benlik, psikopati ve madde kullanımı ile ilgili çalışmaların da yürütülmeye başlanması gerekmektedir. Ceza infaz kurumlarındaki psiko-sosyal servis görevlilerinin sürekli eğitim ve süpervizyon almaları, yurtdışında geliştirilen programların Türkiye uyarlamalarında aktif rol almaları sağlanmalı ve uygulamaları konularında uzman öğretim görevlileri tarafından takip edilmelidir. Özellikle psikolojik rahatsızlıkların ortadan kaldırılması, zarar verme risklerinin tespiti ve yeniden suç işleme olasılıklarının azaltılmasına yönelik yapılacak çalışmalar uzmanlık ve deneyim gerektirdiğinden, üniversitelerimizin ilgili bölümlerinden, sivil toplum kuruluşlarından ve hekimlerden destek alınarak bu faaliyetlerin yürütülmesi gerekmektedir.

Ceza infaz kurumlarımızda görevli psiko-sosyal servis çalışanları sadece hükümlü ve tutukluların cezaevindeki yaşantılarının düzenlenmesi ve iyileştirilmesinden değil; toplumun korunmasından ve bu bireylerin rehabilitasyonundan sorumludur. Bu nedenle ancak tüm personelin kendilerini geliştirmelerine olanak sağlanarak, çalışma koşulları cazip hale getirilerek, ulusal ve uluslararası eğitimlere, konferans ve kongrelere katılımları sağlanarak aktif birer ceza adalet sistemi görevlisi olmaları sağlanabilir.

Modern ceza infaz sisteminin gereği olarak suçta orantılı ve bireye özgü ceza vermek gerektiği bilinmektedir. Bireye özgü verilen cezanın içinde toplumu koruma ve bireyin yeniden topluma kazandırılması temel politika olarak görülmeli ve adaletin sadece doğru ceza vererek değil, ceza verilenin, tanık olanın, mağdur olanın korunarak topluma yeniden kazandırılarak sağlanabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bu araştırmada madde kullanımının, ceza infaz kurumunda bulunmanın, şiddet suçlarının ve hükümlü ve tutukluların ruhsal rahatsızlıklarının önemi ortaya koyulmuştur.

Tüm dünyada olduğu gibi Ülkemizde de madde kullanımındaki artışla birlikte madde kullanımıyla doğrudan veya dolaylı ilişkili suçların da arttığı gözlenmektedir. Maddenin arzına yönelik çalışmalar devam ederken, maddenin talebini engellemeye yönelik çalışmalara da önem verilmeli; madde kullanan bireyler, eşlik eden ruhsal rahatsızlıkları ile birlikte ele alınarak psiko-sosyal çalışmalara dahil edilmelidir. Madde kullanan bireylerin çoğu ceza adalet sistemine dahil olmaktadır, bu nedenle tüm çalışmaların Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sosyal Hizmetler Kurumu, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde yapılması gerekmektedir. Ancak işbirliği içinde yapılan çalışmalar sayesinde bu sorununun çözümünde yol kat edilebilir ve toplumun, bireylerin, mağdurların korunması sağlanabilir.

ÖZET

Hükümlü ve Tutuklularda Madde Kullanımı ile Suç Türü ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler

Bu araştırmanın amacı, hükümlü ve tutukluların suç davranışları, madde kullanımı ile psikopati ve diğer bazı psikolojik belirtileri arasındaki olası ilişkileri araştırmaktır.

Araştırmada hükümlü ve tutukluların çeşitli özellikleri hakkında bilgi toplayabilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Toplama Aracı, psikolojik belirtilerin saptanabilmesi için Kısa Semptom Envanteri (KSE) ve kişilik bozukluklarından psikopatinin tespiti için de Levenson Psikopati Ölçeği (LSRP) kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında, Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan toplam 226 tutuklu ve hükümlüye ölçekler uygulanmıştır. Araştırmada madde kullanımı ve suç türü değişkenlerine göre ayrılan grupların söz konusu ölçek puan ortalamaları arasındaki farklılığın önemli olup olmadığını göstermek için çift yönlü varyans analizi; bağımsız değişkenlerin (demografik değişkenler, suç ile ilgili değişkenler ve ölçeklerin toplam puanları) bağımlı değişkeni (madde kullanımı) yordayıp yordamadığını belirlemek için lojistik regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgulara göre; ceza infaz kurumuna girmeden önce madde kullanımının, daha önce ceza infaz kurumunda bulunma ve suçu işlemeden kısa süre önce madde kullanımı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte araştırmada; suç türü ve madde kullanımına bağlı olarak görülen psikolojik belirtilere ilişkin bulgulara bakıldığında, şiddet içermeyen suç işleyenlerin, şiddet suçu işleyenlere göre daha fazla ikincil psikopati özelliği taşıdıkları görülmüştür. Madde kullanımı olanların ise, hem birincil psikopati hem de ikincil psikopati özelliklerini madde kullanmayanlara göre daha fazla taşıdıkları ve daha fazla anksiyete, olumsuz benlik ve hostilete semptomlarına sahip oldukları bulunmuştur.

Tutuklu ve hükümlülerden daha önce ceza infaz kurumuna girenler arasında, şiddet içeren suçların şiddet içermeyen suçlardan daha fazla işlendiği görülmektedir. Ayrıca erkek olmanın ve daha önce ceza infaz kurumunda bulunmuş olmanın madde kullanımında risk etmeni olduğu belirlenmiştir.

Psikolojik belirtilere ilişkin kullanılan ölçek puanları arasındaki korelasyonlara bakıldığında, Birincil Psikopati puanı ile KSE/Hostilite ve KSE/Olumsuz Benlik puanları birbiriyle ilişkili bulunurken; İkincil Psikopati ile Kısa Semptom Envanterinin tüm alt ölçekleri arasında ilişkilerin olduğu görülmüştür.

Araştırmanın sonuçları alanyazınındaki ilgili çalışmalar ışığında tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Suç, madde kullanımı, ceza infaz kurumu, psikolojik belirtiler, psikopati.

SUMMARY

Relations Between Prisoners' Substance Use, Types Of Crimes and Psychological Symptoms

The aim of this study is to investigate potential relations between type of crime, substance use among prisoners, psychopathy and other some psychological symptoms.

In this study, scales that including Personal Information Collection Tool which was developed by researcher is used for collecting data about prisoners' various characteristics, Brief Symptom Inventory (BSI) is used for confirming psychological symptoms and Levenson Self-Report Psychopathy Scale (LSRP) is used for determining psychopathy have been applied.

Within the context of the study, scales were applied to 226 prisoners who were in Denizli D Type Closed Prison. Two-way variance analyze were performed to compare the differences of average scale scores of groups which are divided according to the variables of substance use and type of crime. Logistic regression analyze was performed to find independent variables (demographic variables, variables of crime and average scale scores) in prediction of dependent variable (substance use).

The results of the study indicated that; substance use before imprisonment was related to the being in prison in the past and substance use just before the crime. Nonetheless, the findings that are concerning psychological symptoms of type of crime and substance use; it has been observed that violence crime offenders have shown more secondary psychopathy characteristics than non-violence crime offenders and substance users have shown more primary psychopathy and secondary psychopathy characteristics and anxiety, low-self esteem and hostility symptoms than non-users.

It is observed that; violence crimes have been acted more than non-violence crimes among prisoners who had been in prison in the past. And also it has been found that being male and being in prison in the past are risk factors on substance use.

It is also indicated that; correlations between the scores of scales related to psychological symptoms, it has been found that primary psychopathy is related to hostility and low-self esteem; secondary psychopathy is related to all of the sub-scales of BSI.

The findings of the present study were discussed in the light of the related literature.

Keywords: Crime, substance use, prison, psychological symptoms, psychopathy

KAYNAKLAR

- ABRAM, K. M. & TEPLIN, L. A. (1991). Co-occurring disorders among mentally ill jail detainees: Implications for public policy. *American Psychologist*, 46, 1036-1045.
- ABRAM, K. M., TEPLIN, L. A. & MC CLELLAND, G. M. (2003). Comorbidity of severe psychiatric disorders and substance use disorders among women in jail. *American Journal of Psychiatry*, 150, 1007-1010.
- AMERİKAN PSİKİYATRİ BİRLİĞİ: *Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması Elkitabı*, Yeniden gözden geçirilmiş dördüncü baskı (DSM IV-TR), Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington DC, 2000'den Çeviren Köroğlu, E. Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2001. 91-150.
- ANDERSON, W. P. & HOLCOMB, W. R. (1983). Accused murderers: five personality types. *Journal of Clinical Psychology*, 39, 761-768.
- ANTHONY, J. (1999). Epidemiology of Drug Dependence. In M. Galanter & H. D. Kleber (Eds.), *Textbook of substance abuse treatment*. Washington DC: American Psychiatric Press.
- ARCHER, D. & MC DANIEL, P. (1995). Violence and gender. In R. B. Ruback & N. A. Weiner (Eds.), *Interpersonal violent behaviors: social and cultural aspects*. New York: Springer.
- AYDEMİR, Ç., CEBECİ, S., GÖKA E., KASIM İ. & TÜZER V. (2002). Kronik Böbrek Yetmezliği Hastalarının Yakınlarında Yaşam Kalitesi ve Psikiyatrik Semptomlar. *Kriz Dergisi*, 10, 31.
- BAKER, J. R. & YARDLEY, J. K. (2002). Moderating effect of gender on the relationship between sensation seeking- impulsivity and substance use in adolescents. *Journal of Child Adolescence Substance Abuse*, 12, 27-43.
- BALKAYA, F. & HİSLİ-ŞAHİN, N. (2003). Çok boyutlu öfke ölçeği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 14, 192-202.
- BATIGÜN A., ŞAHİN N. & UĞURTAŞ S. (2002). Kısa semptom envanteri (KSE): ergenler için kullanımının geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı.. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13, 125-135.
- BENNETT, M. E., MC CRADY B. S., JOHNSON, V. & PANDIANA, R. J. (1999). Problem drinking from young adulthood to adulthood: pattern, predicts and outcomes. *Journal of Study of Alcohol*, 60, 605-614.
- BORUM, R., SWANSON, J. W., SWARTZ, M. S. & HIDAY, V. A. (1997). Substance abuse, violent behavior and police encounters among persons with severe mental disorder. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 13, 236-250.
- BRINDED, P. M. J., MULDER, R. T., STEVENS, I., FAIRLEY, N. & MALCOLM, F. (1999). The Christchurch prisons psychiatric epidemiology study: personality

disorders assessment in a prison population. *Criminal Behavior and Mental Health*, 9, 144-155.

BRINDED, P. M. J., SIMPSON, A. I. F., LAIDLAW, T. M., FAIRLEY, N. & MALCOLM, F. (2001). Prevalence of psychiatric disorders in New Zealand prisons: a national study. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 35, 166-173.

BUCHOLZ, K. HESSELBROCK, V. HEATH, A., KRAMER, J. & SCHUCKIT, M. (2000). A latent class analysis of antisocial personality disorder symptom data from a multi-centre family study of alcoholism. *Addiction*, 95, 553-567.

CANSEVER, A. (2006). Madde Kullanımının Yol Açtığı Anksiyete Bozuklukları. *Anksiyete Bozuklukları*. (Eds. R. Tükel & T. Alkın). Türk Psikiyatri Dergisi Yayınları, Ankara: 549-562.

Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri. (2008). ADALET BAKANLIĞI, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İstatistik Şube Müdürlüğü.

CHECKLEY, H. (1976). *The Mask of Sanity*. St. Louis, MO: Mosby.

CHICK, G. E., LOY, J. W. & WHITE, W. E. (1984). Differentiating violent and nonviolent opiate addicted reformatory inmates with MMPI. *Journal of Clinical Psychology*, 40, 619-623.

COŞKUN-GÜLKAN, B. (1994). *Eroin Bağımlılarının Kişilik ve Sosyodemografik Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.

DAVIDSON, G. C. & NEALE, J. M. (2004) *Anormal Psikolojisi*. (Çev. Ed. İ. Dağ). Türk Psikoloji Derneği Yayınları, 7. Basım, Ankara.

DAY, A., HOWELLS, K., HESELTINE, K. & CASEY, S. (2003). Alcohol use and negative affect in the offence cycle. *Criminal Behavior and Mental Health*, 13, 45-58.

DEMİR, E.G. (1996). *Hükümlülerin Genel Psikiyatrik Belirtiler Yönünden Değerlendirilmesi: Bir İzleme Çalışması*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Psikoloji Anabilim Dalı. Ankara.

DEMİR, G. (1998). Hükümlülerin psikiyatrik belirtiler yönünden değerlendirmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 13, 35-44.

DEMİRSOY, Ç. (1996). *Psikoaktif Madde Kullananlarda Suçu Etkileyen Faktörlerin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.

DE VOGEL, V. & DE RUIJTER, C. (2005). HCR-20 in personality disordered female offenders: a comparison with a matched sample of males. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 12, 226-240.

DIAMOND, P. M., WANG, E. W., HOLZER, C. E. III., THOMAS, C. & DES ANGES CRUSER, D. A. (2001). The prevalence of mental illness in prison. *Administration and Policy in Mental Health*, 29, 21-40.

- DIETZ, P. E. (1992). Mentally disordered offenders. Patterns in the relationship between mental disorder and crime. *Psychiatric Clinics of North America*, 15, 539-551.
- ENGELER, A. & YARGIÇ, İ. (2006). *Alkol-Madde Kullanımı, Psikopati ve Kişilik Bozuklukları*. 42. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nde Sunulmuş Poster, İstanbul.
- ENGELER, A. (2006). *Psikopati ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- EPER, E. (1967). Toksikomoni ve Şahsiyet, *Tıp Dünyası*, 40, 75-87.
- ERKAN, G. (1976). *Ankara Yarıaçık Cezaevi Hükümlülerinde Suçluluk Nedenleri*, Sosyal Hizmetler Akademisi, Ankara.
- FAGAN, J. (1990). Intoxication and aggression in drugs and crime. In M. Tonry & J. Q. Wilson. (eds.), *In crime and justice: a review of research* (pp: 241-320). Chicago: University of Chicago Press.
- FAGAN, J., WEIS, J. G. & CHENG, Y. (1990). Delinquency and substance use among inner-city students. *Journal of Drug Issues*, 20, 351-402.
- FAZEL, S. & DANESH, J. (2002). Serious mental disorder in 23.000 prisoners: A systematic review of 62 surveys. *Lancet*, 359, 545-550.
- FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION. (2003). *Crime in United States: Uniform Crime Reports 2002*. Washington, DC: Federal Bureau of Investigation, U. S. Department of Justice.
- FERGUSON, D. M., LYNSKEY, M. T., HORWOOD, L. J. (1996). Alcohol misuse and juvenile offending in adolescence. *Addiction*, 91, 483-494.
- FIDO, A. A., RAZIK, M. A., MIRZA, I. & EL ISLAM, M. F. (1992). Psychiatric disorders in prisoners referred for assessment a preliminary study. *Canadian Journal of Psychiatry*, 37, 100-103.
- GOLDSTEIN, P. J. (1985). The drugs/violence nexus: a tripartite conceptual framework. *Journal of Drug Issues*, 15, 493-506.
- GOLDSTEIN, P., BROWNSTEIN, H. H., RYAN P. J. & BELLUCI, P. A. (1989). Crack and homicide in New York City 1988: a conceptually based event analysis. *Journal of Contemporary Drug Problems*, Winter, 651-687.
- GORDON, H. (1983). The psychiatric assessment of prisoners. *The Practitioner*, 227, 119-123.
- GRANN, U. H., HALLQUIST, J., LANGSTRÖM, N. & MÖLLER, J. (2006). The role of alcohol and drugs in triggering criminal violence: a case-crossover study. *Addiction*, 101, 100-108.
- GRATZER, D., LEVITAN, R. D., SHELDON, T., TONEATTO, T., RECTOR, N. A. & GOERCING, P. (2004). Lifetime rates of alcoholism in adults with anxiety, depression, or comorbid depression/anxiety: a community survey of Ontario. *Journal of Affective Disorders*, 79, 209-215.

- HALCOMB, W. R., ADAMS, N. A., PANDER, H. M. & ANDERSON, W. P. (1984). Cognitive and behavioral predictors of MMPI scores in pretrial psychological evaluations of murderers. *Journal of Clinical Psychology*, 40, 592-597.
- HARE, R. D. & MC PHERSON, L. M. (1984). Violent and criminal behavior by criminal psychopaths. *International Journal of Law and Psychiatry*, 7, 33-50.
- HARE, R. D., HARPUR, T. J., HAKSTIAN, R. A., FORTH, A. E., HART, SD. (1990). The Revised Psychopathy Checklist: Reliability and Factor Structure, *Psychological Assessment*, 2, 338-341.
- HARRIS, G. T., RICE, M. C. & QUINSEY, V. L. (1994). Psychopathy as a taxon: evidence that offenders. *The Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62, 387-397.
- HASIN, D. & NUNES, E. (1997). Comorbidity of Alcohol, Drug and Psychiatric Disorders: Epidemiology. In Dual Diagnosis and Treatment. In H. Kranzler & B. Rounsaville (Eds.), (pp:1-31). *Substance Abuse and Comorbid Medical and Psychiatric Disorders*. New York: Marcel Dekker.
- HILLS, H. (2003). *The special needs of women involved with family drug court*. Delmar, NY: GAINS Center.
- HOLCOMB, W. R. & AHR, P. R. (1988). Prevalence of criminal behavior in young adult psychiatric patients. *Hospital and Community Psychiatry*, 39, 52-57.
- HOWARD, M. O. & JENSON, J. M. (1999). Inhalant use among antisocial youth: prevalence and correlates. *Addictive Behavior*, 24, 59-74.
- JORDAN, B. K., SCHLENGER, W. E., FAIRBANK, J. A. & CADDELL, J. M. (1996). Prevalence of psychiatric disorders among incarcerated women II. Convicted felons entering prison. *Archives of General Psychiatry*, 53, 513-519.
- KANZLER, H. R. & ROSENTHALL, R. N. (2003). Dual diagnosis: alcoholism and comorbid psychiatric disorders. *American Journal of Addiction*, 12, 26-40.
- KALINCH, D., EMBERT, P. & SENESE, J. (1990). Mental Health Services for Jail Inmates: Imprecise Standards, Traditional Philosophies and the Need for Change. In J. A. Thompson & G. C. Mays (Eds.), *American Jails, Public, Policy Issues*. Chicago: Nelson-Hall Publisher.
- KAPLAN, H. I. & SADOCK, B. J. (1985). *Comprehensive Textbook of Psychiatry*. Baltimore: Williams & Wilkins.
- KARTALLAR, R. (1996). *Antisosyal Davranış Ölçeği Geliştirmeye Yönelik Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Psikoloji Anabilim Dalı. Ankara.
- KOSSON, D. S., SMITH, S. S. & NEWMAN, J. P. (1990). Evaluating the construct validity of psychopathy in black and white male inmates: three preliminary studies. *Journal of Abnormal Psychology*, 99, 250-259.

- KOYUNCU, A. (2001). *Madde Bağımlılarında İntihar Eğilimlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- KRUEGER, R. F., CASPI, A., MOFFIT, T. E. & SILVA, P. A. (1998). The structure and stability of common mental disorders (DSM-III-R): a longitudinal-epidemiological study. *Journal of Abnormal Psychology*, 107, 216-227.
- KUNJUKRISHAN, R. & VARAN, R. (1992). Major affective disorders and forensic psychiatry. *Psychiatry Clinics of North America*, 15, 569-574.
- KUYU, C. (1998). *Adli Psikiyatri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- LEVENSON, M. R., KIEHL, K. A. & FITZPATRICK, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 151-158.
- LEWIS, D. O., YEOGER, C. A., COBHOM-PORTORNEAL, C. S., KLEIN, N., SHOVELKER, C. & ANTHONY, B. A. (1991). Follow-up female delinquents maternal contributions of the perpetuation of deviance. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 30, 197-201.
- LIDZ, C. W., MULVEY, E. P. & GARDNER, W. (1993). The accuracy of predictions of violence to others. *Journal of the American Medical Association*, 269, 1007-1011.
- LINDOVITZ, P. & ALLEBECK, P. (1990). Schizophrenia and crime a longitudinal follow-up of 644 schizophrenic in Stockholm. *British Journal of Psychiatry*, 157, 345-350.
- LUCAS, B. A & NEWMARK, C. S. (1993). MMPI Scale 9 changes in incarcerated felons. *Psychological Reports*, 72, 28-30.
- LYNAM, D. R. & GUDONIS, L. (2005). The development of psychopathy. *Annual Reviews of Clinical Psychology*, 1, 381-407.
- MADEN, T., SWINTON, M. & GUNN, J. (1994). Psychiatric disorder in women serving a prison sentence. *British Journal of Psychiatry*, 164, 44-54.
- MARTELL, P. A. & DIETZ, P. E. (1992). Mentally disordered offenders who push or attempt to push victims on to subway tracks in New York City. *Archives of General Psychiatry*, 49, 472-475.
- MARTIN, J. S., LYNCH K. G., POLLOCK, N.K. & CLARK, D. B. (2000). Gender differences and similarities in the personality correlates of adolescent alcohol problems. *Psychology of Addiction Behavior*, 14, 121-133.
- MASON, W. A. & WINDLE, M. (2002). Reciprocal relations between adolescent substance use and delinquency: a longitudinal latent variable analysis. *Journal of Abnormal Psychology*, 111,63-76.
- MATEYOKE-SCRIVNER, A., WEBSTER, J. M., HILLER, M. L. STATON, M. & LUEKEFELD, C. (2003). Criminal history, physical and mental health, substance abuse and services use among incarcerated substance abusers. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 19, 82-97.

- MC GUE, M., SLUTSKE, W., TAYLOR, J. & IACONO, W. G. (1997). Personality and substance use disorders: I. Effects of gender and alcoholism subtype. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 21, 513-520.
- MC GUE, M., SLUTSKE, W. & IACONO, W. G. (1999). Personality and substance use disorders: II. Alcoholism versus drug use disorders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67, 394-404.
- MC HOSKEY, J. W., WORZEL, W. & SZYARTO, C. (1998). Machiavellianism and psychopathy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 192-210.
- MC MURRAN, M. & HOLLIN, C. R. (1989). Drinking and delinquency: another look at young offenders and alcohol. *British Journal of Criminology*, 29, 386-394.
- MC NIEL, D. E. & BINDER, R. L. (1990). The relationships of gender to violent behavior in acutely disturbed psychiatric patients. *Journal of Clinical Psychiatry*, 51, 110-114.
- MENDELSON, E. F. (1992). A survey of practice at a regional forensic services: what do forensic psychiatrists do? Part I: characteristics of cases and distribution of work. *British Journal of Criminology*, 160, 769-772.
- MENDELSON, E. F. (1993). Underlying patterns of practice in a regional forensic psychiatric service. *Medicine Science and Law*, 33, 55-62.
- MILLER, W. R. & CARROLL, K. M. (2006). *Rethinking Substance Abuse. What Science Shows, and What We should Do About It*, New York: The Guildford Press.
- MILLON, T. (1981). *Disorders of Personality: DSM-III, Axis II*. New York: Wiley.
- MOELLER, F. G., DOUGHERTY D. M., LANE, S. D., STEINBERG, J. L. & CHEREK, D. R. (1998). Antisocial personality disorder and alcohol-induced aggression. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 22, 1898-1902.
- MONAHAN, J., STEADMAN, H. J., SILVER, E., APPELBAUM, P. S., ROBINS, P. C., MULVEY, E. P., ROTH, L. H., GRISSO, T. & BANKS, S. (2001). *Rethinking risk assessment: The MacArthur study of mental disorder and violence*, Oxford: Oxford University Press.
- MUNETZ, M. R., GRANDE, T. P. & CHAMBERS, M. R. (2001). The incarceration of individuals with severe mental disorders. *Community Mental Health*, 37, 361-372.
- NATIONAL INSTITUTE OF JUSTICE. (2000). *1999 annual report on drug use among adult and juvenile arrestees*. Office of Justice Programs, National Institute of Justice, Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- NESTOR, P. G. (1992). Neuropsychological and clinical correlates of murder and other forms of extreme violence in a forensic psychiatric population. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 180, 418-423.
- NEWHILL, C. E., MULVEY, E. P. & LIDZ, C. W. (1995). Characteristics of violence in the community by female patients seen in a psychiatric emergency service. *Psychiatric Services*, 46, 785-789.

- NORSTRÖM, T. (1998). Effects on criminal violence of different beverage types and private and public drinking. *Addiction*, 93, 689-699.
- O'BRIEN, M., MORTIMER, L., SINGLETON, N. & MELTZER, H. (2003). Psychiatric morbidity among women prisoners in England and Wales. *International Review of Psychiatry*, 15, 153-17.
- OĞUZLAR, A. (2005). Lojistik Regresyon Analizi Yardımıyla Suçlu Profiline Belirlenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (1).
- ÖZBEK, A. (1980). *Adli Psikiyatri*. Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ÖZDEMİR, S. (2001). *Uçucu Madde Kullanımı ve Şiddet*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- ÖZMENLER, K.N. (1995). *Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Suç Örüntüsüne Göre Psikososyal Özelliklerin İncelenmesi*. Uzmanlık Tezi. Gülhane Askeri Tıp Akademisi Askeri Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı. Ankara.
- ÖZTÜRK, O. (2002). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- PARKER, R. N. & REHBUN, L. A. (1995). Alcohol and Homicide: A Deadly Combination of Two American Traditions. Albany: State University NY Press.
- PARKER, R. N. & AUERHAHN, K. (1998). Alcohol, drugs and violence. *Annual Review of Sociology*, 24, 291-311.
- PERNANEN, K., COUSINEAU, M. BROCHU, S. & SUN, F. (2002). *Proportions of Crime Associated with alcohol and Other Drugs in Canada* (Solicitor General Canada. Erişim: [<http://www.ccsa.ca/NR/rdonlyres.pdf>] Erişim Tarihi: 15. Aralık. 2007.
- PETERS, R. & OSHER, F. (2003). *Co-occurring disorders and specialty courts*. Delmar, NY: National GAINS Center.
- PHILIPS, P. (2000). Substance misuse, offending and mental illness: a review. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 7, 483-489.
- ROBERTSON, G. DELL, S., JAMES, K. & GROUNDS, A. (1994). Psychotic men remanded in custody to Brixton Prison. *British Journal of Criminology*, 164, 55-61.
- ROCK, M. (2001). Emerging issues with mentally ill offenders: Causes and social consequences. *Administration and Policy in Mental Health*, 28, 165-180.
- ROHDE, P., LEWINSON, P. M., KAHLER, C. W., SEELY, J. R. & BROWN, R. A. (2001). Natural course of alcohol use disorders from adolescence to young adulthood. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40, 83-90.
- ROMAN, D. D. & GERBING, D. W. (1989). The mentally disordered criminal offender: A description based on demographic, clinical and MMPI Data. *Journal of Clinical Psychology*, 45, 983-990.

- ROSS, D. J. HART, S. D. & WEBSTER, C. D. (1998). Agression in psychiatric patients. *Using the HCR-20 to assess risk for violence in hospital and in the community*. Port Coquitlam, BC: Riverview Hospital.
- RUTHERFORD, M. J., ALTERMAN, A. I., CACCIOLA, J. S. & MC KAY J. R. (1997). Validity of the Psychopathy Checklist-Revised in male methadone patients. *Drug Alcohol Dependency*, 44, 143-149.
- SACKS, J. Y. (2004). Women with Co-occurring substance use and mental disorders (COD) in the criminal justice system: A Research Review. *Behavioral Sciences and the Law*, 22, 449-466.
- SMITH, J., FRAZER, S., BOER, H. & DONAVAN, M. (1994). Dual diagnosis in the UK. *Hospital and Community Psychiatry*, 45, 280-281.
- SINGLETON, N. FARRELL, M., MELTZER, H. (1999). *Substance Misuse among Prisoners in England and Wales*. London: Office for National Statistics.
- SOYSAL, H. (2005). *Adli Psikiyatri El Kitabı*. İstanbul: Roman's Yayınları.
- SPIELBERGER, C. D., REHEISER, E. C., SYDEMAN, S. J. VE ARK. (1995). Measuring the Experience, Expression and Control of Anger. *Anger Disorders: Definition, Diagnosis and Treatment*. (Ed. N. Kassinove). Washington, Taylor& Francis.
- STEADMAN, H. J., MULVEY, E. P., MONAHAN, J., ROBBINS, P. C., APPELBAUM, P. S., GRISSO, T., ROTH, L. H. & SILVER, E. (1998). Violence by people discharged from acute psychiatric inpatient facilities and by others in the same neighborhoods. *Archives of General Psychiatry*, 55, 339-401.
- STEVENSON, R. J., LIND, B., WEATHERBURN, D. (1999). The relationship between alcohol sales and assault in New South Wales, Australia. *Addiction*, 94, 397-410.
- SUNGUR, M. Z. (2006). Anksiyetenin Anlaşılmasında Bilişsel-Davranışçı Kuramlar. *Anksiyete Bozuklukları*. (Eds. R. Tükel & T. Alkın). Türk Psikiyatri Dergisi Yayınları, Ankara: 27-40.
- SWARTZ, M. S., SWANSON, J. W., WAGNER, H. R., BURNS, B. J., HIDAY, V. A. & BORUM, R. (1999). Can voluntary outpatient commitment reduce hospital recidivism? Findings from a randomized controlled trial in severely mentally ill individuals. *American Journal of Psychiatry*, 156, 1968-1975.
- SWENDSEN, J. D., CONWAY, K. P., ROUNSAVILLE, B. J. & MERIKANGAS, K. R. (2002). Are personality traits familial risk factors for substance use disorders? Results of a controlled family study. *American Journal of Psychiatry*, 159, 1760-1766.
- ŞAHİN, N.H. & DURAK, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk Gençleri İçin Uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.
- TARDIFF, K., MARZUK, P. M., LEON, A. C., PORTERA, L. & WEINER, C. (1997). Violence by patients admitted to a private psychiatric hospital. *American Journal of Psychiatry*, 154, 88-93.

- TRULL, T. J., SHER, K. J., MINSK-BROWN, C., DURBIN, J. & BURR, R. (2000). Borderline personality disorder and substance use disorders: a review and integration. *Clinical Psychology Reviews*, 20, 235-253.
- TRULL, T. J., WAUDBY, C. J. SHER, K. J. (2004). Alcohol, tobacco, and drug use disorders and personality symptoms. *Experimental and Clinical Psychopharmacology*, 12, 65-75.
- ULLRICH, S. & MARNEROS, A. (2004). Dimensions of personality disorders in offenders. *Criminal Behavior and Mental Health*, 14, 202-213.
- WALFISH, S. & BLOUNT, W. R. (1989). Alcohol and crime: issues and directions for future research. *Criminal Justice and Behavior*, 16, 370-386.
- WEITZMAN, E. R. (2004). Poor mental health, depression, and associations with alcohol consumption, harm, and abuse in a national sample of young adults in college. *Journal of Nervous Mental Disease*, 192, 269-277.
- YAVUZ, A. E. (2003). *Tutuklu Ya Da Hükümlü Erkek Ergenlerde Kriminolojik Öykü ile Madde Kullanımı ve Aile Yapısı Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- YAVUZ, Y. (2003). *Uyuşturucu Madde Suçu Nedeniyle Türkiye Cezaevlerinde Bulunan Mahkumların Profili*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- YAVUZER, H. (1986). *Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, Özlem Kardeşler Matbaası.

EKLER

Ek 1 – Kişisel Bilgi Toplama Aracı

Lütfen her bir maddede size uyan cevabın karşısına (X) işareti koyunuz.

1. **Cinsiyetiniz** 1) Erkek () 2) Kadın ()

2. **Yaşınız :**

3. **Eğitim durumunuz:**

4. **Medeni durumunuz:**

5. **Mesleğiniz:**

6. **Ne kadar süredir ceza infaz kurumunda bulunuyorsunuz?**

- 1) 0-6 ay ()
- 2) 6 ay-1 yıl ()
- 3) 1 yıl-3 yıl ()
- 4) 3 yıl-5 yıl ()
- 5) 5 yıl-10 yıl ()
- 6) 10 yıl-20 yıl ()
- 7) 20 yıl üstü ()

7. **Ceza infaz kurumundaki hukuki durumunuz nedir?**

- 1) Tutuklu ()
- 2) Hükmen tutuklu ()
- 3) Hükümlü ()

8. **Ceza infaz kurumunda hangi suç nedeniyle bulunuyorsunuz?**

- 1) Mal varlığına karşı suç (Hırsızlık, yağma, dolandırıcılık gibi.) ()
- 2) Hayata karşı suç (Kasten öldürme, taksirle öldürme gibi.) ()
- 3) Vücut dokunulmazlığına karşı suç (Kasten yaralama, taksirle yaralama gibi.) ()
- 4) Cinsel dokunulmazlığa karşı suç ()
- 5) Hürriyete karşı suç (Tehdit, şantaj gibi.) ()
- 6) Şerefe karşı suç (Hakaret gibi.) ()
- 7) Kamunun sağlığına karşı suç (Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak gibi.) ()
- 8) Bilişim alanında suç ()
- 9) Millete ve devlete karşı suç ()
- 10) Diğer()

9. **Daha önce ceza infaz kurumunda bulundunuz mu?**

- 1) Evet ()

(Cevabınız evet ise 10., 11. ve 12. soruları da lütfen cevaplayınız.)

2) Hayır ()

(Cevabınız hayır ise 13. soruya geçiniz)

10. Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma süreniz ne idi? (Birden fazla ise toplam süre)

1) 0-6 ay ()

2) 6 ay-1 yıl ()

3) 1 yıl-3 yıl ()

4) 3 yıl-5 yıl ()

5) 5 yıl-10 yıl ()

6) 10 yıl-20 yıl ()

7) 20 yıl üstü ()

11. Daha önce ceza infaz kurumunda bulunma nedeniniz ne idi?

1) Mal varlığına karşı suç (Hırsızlık, yağma, dolandırıcılık gibi.) ()

2) Hayata karşı suç (Kasten öldürme, taksirle öldürme gibi.) ()

3) Vücut dokunulmazlığına karşı suç (Kasten yaralama, taksirle yaralama gibi.) ()

4) Cinsel dokunulmazlığa karşı suç ()

5) Hürriyete karşı suç (Tehdit, şantaj gibi.) ()

6) Şerefe karşı suç (Hakaret gibi.) ()

7) Kamunun sağlığına karşı suç (Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak gibi.) ()

8) Bilişim alanında suç ()

9) Millete ve devlete karşı suç ()

10) Diğer()

12. Bu suç nedeniyle hüküm aldınız mı?

1) Evet ()

2) Hayır()

13. Şu an ceza infaz kurumunda kaç kişilik odada kalmaktasınız?

1) Tek kişilik ()

2) Üç kişilik ()

3) Dört kişilik ()

14. Ceza infaz kurumuna girmeden önceki dönemlerde madde kullanıyor muydunuz?

1) Evet ()

(Cevabınız evet ise lütfen 15. ve 16. soruları da cevaplayınız)

2) Hayır ()

(Cevabınız hayır ise 17. soruya geçiniz)

15. Ceza infaz kurumuna girmeden önceki dönemlerde ne kullanıyordunuz?

1) Alkol ()

2) Uçucu ()

- 3) Uyarıcı ()
4) Uyuşturucu ()

16. Maddeyi ne kadar süre kullandınız?

- 1) 0-6 ay ()
2) 6 ay-1 yıl ()
3) 1 yıl-3 yıl ()
4) 3 yıl-5 yıl ()
5) 5 yıl-10 yıl ()
6) 10 yıl-20 yıl ()
7) 20 yıl üstü ()

17. Ceza infaz kurumuna girmenize neden olan suçı işlemeden kısa bir süre öncesinde madde kullanmış mıydınız?

- 1) Evet ()
(Cevabınız evet ise 18., 19. ve 20. soruyu da lütfen cevaplayınız.)
2) Hayır
(Cevabınız hayır ise 21. soruya geçiniz.)

18. Hangi maddeyi kullandınız?

- 1) Alkol ()
2) Uçucu ()
3) Uyarıcı ()
4) Uyuşturucu ()

19. Ceza infaz kurumuna girmenize neden olan suç sırasında maddenin etkisi altında olduğunuzu düşünüyor musunuz?

- 1) Evet ()
2) Hayır ()

20. Hangi maddenin etkisi altındaydınız?

- 1) Alkol ()
2) Uçucu ()
3) Uyarıcı ()
4) Uyuşturucu ()

21. Ceza infaz kurumuna girmenize neden olan suçı işlerken maddeyi elde etme amacınız var mıydı?

- 1) Evet ()
2) Hayır ()

22. Ceza infaz kurumuna ziyaretçileriniz geliyor mu?

- 1) Evet ()
2) Hayır ()

23. Mektubunuz geliyor mu?

- 1) Evet ()
2) Hayır ()

24. Telefon görüşmesi yaptığınız kişiler var mı?

1) Evet ()

2) Hayır ()

25. Hesabınıza para gönderiliyor mu?

1) Evet ()

2) Hayır ()

Ek 2 - Kısa Semptom Envanteri

Aşağıda insanların bazen yaşadıkları belirtilerin ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun. Daha sonra o belirtinin SİZDE BUGÜN DAHİL, SON BİR HAFTADIR NE KADAR VAROLDUĞUNU yandaki bölmede uygun olan yerde işaretleyin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin. Yanıtlarınızı kurşun kalemle işaretleyin. Eğer fikir değiştirirseniz ilk yanıtınızı silin.

Yanıtlarınızı aşağıdaki ölççeğe göre değerlendirin:
Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?

0. Hiç yok	3. Epey var
1. Biraz var	4. Çok fazla var
2. Orta derecede var	

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?

	Hiç				Çok Fazla
	0	1	2	3	4
1.İçinizdeki sınırlılık ve titreme hali	0	1	2	3	4
2.Baygınlık,baş dönmesi	0	1	2	3	4
3.Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri	0	1	2	3	4
4.Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu korkusu	0	1	2	3	4
5.Olayları hatırlamada güçlük	0	1	2	3	4
6.Çok kolayca kızıp öfkelenme	0	1	2	3	4
7.Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar	0	1	2	3	4
8.Meydanlık (açık) yerlerden korkma duygusu	0	1	2	3	4
9.Yaşamınıza son verme düşünceleri	0	1	2	3	4
10.İnsanların çoğuna güvenilemeyeceği hissi	0	1	2	3	4
11.İştahta bozukluklar	0	1	2	3	4
12.Hiç bir nedeni olmayan ani korkular	0	1	2	3	4
13.Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları	0	1	2	3	4

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?

	Hiç				Çok Fazla
	0	1	2	3	4
14.Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetmek	0	1	2	3	4
15. İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetmek	0	1	2	3	4
16.Yalnızlık hissetmek	0	1	2	3	4
17.Hüzünlü, kederli hissetmek	0	1	2	3	4
18.Hiçbir şeye ilgi duymamak	0	1	2	3	4
19.Ağlamaklı hissetmek	0	1	2	3	4
20.Kolayca incinebilme, kırılmak	0	1	2	3	4
21.İnsanların sizi sevmediğine, kötü davrandığına inanmak	0	1	2	3	4
22.Kendini diğerlerinden daha aşağı görme	0	1	2	3	4
23.Mide bozukluğu, bulantı	0	1	2	3	4
24.Diğerlerinin sizi gözlediği yada hakkınızda konuştuğu duygusu	0	1	2	3	4
25.Uykuya dalmada güçlük	0	1	2	3	4
26.Yaptığımız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek	0	1	2	3	4
27.Karar vermede güçlükler	0	1	2	3	4
28.Otobüs,tren,metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkmak	0	1	2	3	4
29.Nefes darlığı, nefessiz kalmak	0	1	2	3	4
30.Sıcak soğuk basmaları	0	1	2	3	4
31 .Sizi korkuttuğu için bazı eşya,yer yada etkinliklerden uzak kalmaya çalışmak	0	1	2	3	4
32.Kafanızın bomboş kalması	0	1	2	3	4
33.Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar	0	1	2	3	4
34.Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği	0	1	2	3	4
35.Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları	0	1	2	3	4
36.Konsantrasyonda (dikkati bir şey üzerinde toplama) güçlük/zorlanmak	0	1	2	3	4
37.Bedenin bazı bölgelerinde zayıflık,güçsüzlük hissi	0	1	2	3	4

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?

	Hiç	1	2	3	Çok Fazla
38.Kendini gergin ve tedirgin hissetmek	0	1	2	3	4
39.Ölme ve ölüm üzerine düşünceler	0	1	2	3	4
40.Birini dövme,ona zarar verme,yaralama isteği	0	1	2	3	4
41.Bir şeyleri kırma,dökme isteği	0	1	2	3	4
42.Diğerlerinin yanındayken yanlış bir şeyler yapmamaya çalışmak	0	1	2	3	4
43.Kalabalıklarda rahatsızlık duymak	0	1	2	3	4
44.Bir başka insana hiç yakınlık duymamak	0	1	2	3	4
45.Dehşet ve panik nöbetleri	0	1	2	3	4
46.Sık sık tartışmaya girmek	0	1	2	3	4
47.Yalnız bırakıldığında / kalındığında yalnızlık hissetmek	0	1	2	3	4
48.Başarılarınız için diğerlerinden yeterince takdir görmemek	0	1	2	3	4
49.Yerinde duramayacak kadar tedirgin hissetmek	0	1	2	3	4
50.Kendini değersiz görmek / değersizlik duyguları	0	1	2	3	4
51.Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu	0	1	2	3	4
52.Suçluluk duyguları	0	1	2	3	4
53.Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri	0	1	2	3	4

Ek 3 - Levenson Psikopati Ölçeği

TERCİHLER VE TUTUMLAR

Aşağıda bir dizi ifade listelenmiştir. Her biri genel olarak bulunan görüşleri ifade etmektedir ve doğru veya yanlış cevap yoktur. Muhtemelen siz bazılarıyla aynı fikirde olacaksınız ve bazılarıyla da aynı fikirde olmayacaksınız. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve her bir ifadeyle aynı fikirde olduğunuzun veya olmadığınızın derecesini en iyi tanımlayan ya da her bir ifadenin size ne kadar uyduğunuzun derecesini belirten rakamı daire içine alınız.

1 = Kesinlikle katılmıyorum
2 = Genellikle katılmıyorum

3 = Genellikle katılıyorum
4 = Kesinlikle katılıyorum

1. Sık sık canım sıkılır.	1	2	3	4
2. Günümüzde, yakamı sıyrabildikten sonra, başarı için herhangi bir şeyi yapmanın doğru olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4
3. Bir şeyi yapmadan önce, ortaya çıkabilecek sonuçları ayrıntılı bir şekilde gözden geçiririm.	1	2	3	4
4. Hayattaki başlıca amacım; elde edebildiğim kadar çok sayıda lüks ve pahalı şeyler elde etmektir.	1	2	3	4
5. Başladığım işlere olan ilgimi çabucak kaybederim.	1	2	3	4
6. Başka kimselerle bir çok ağız kavgası yapmışımdır.	1	2	3	4
7. Bir şeyi beğendirmek için çok uğraşsam bile, onun hakkında yalan söylemezdim.	1	2	3	4
8. Zaman zaman kendimi aynı tür dertlerin içinde bulurum.	1	2	3	4
9. Başka kimselerin duygularıyla oynamaktan hoşlanırım.	1	2	3	4
10. Tek bir amacın peşine uzun bir süre için, başkalarına duymak istedikleri şeyleri söylerim.	1	2	3	4
11. Kendimi düşünmek benim başlıca önceliğimdir.	1	2	3	4
12. İstedğim şeyleri yapmaları için, başkalarına duymak istedikleri şeyleri söylerim.	1	2	3	4
13. Başkalarına haksızlık olacağı için hile yapmak doğru değildir.	1	2	3	4

1 = Kesinlikle katılmıyorum
2 = Genellikle katılmıyorum

3 = Genellikle katılıyorum
4 = Kesinlikle katılıyorum

14. Aşk gereğinden fazla önemsenmektedir.	1	2	3	4
15. Benim başarım başka birinin zararı pahasına elde edilecek olursa rahatsız olurum.	1	2	3	4
16. Hayal kırıklığına uğradığımda, kendimi kaybedercesine öfkeyle patlarım.	1	2	3	4
17. Benim için, yakamı sıyrabildikten sonra herhangi bir şeyin yapılması uygundur.	1	2	3	4
18. Problemlerimin bir çoğu, insanların beni tam olarak anlamamasından kaynaklanır.	1	2	3	4
19. Başarı en güçlü olanların hayatta kalması esasına dayanır; mağluplara aldırış etmem.	1	2	3	4
20. Başlangıçta, herhangi bir şeyin çok ilerisini planlamam.	1	2	3	4
21. Sözlerim veya davranışlarım başkasının duygusal olarak acı hissetmesine yol açarsa, kendimi kötü hissederim.	1	2	3	4
22. Çok para kazanmak benim en önemli amacımdır.	1	2	3	4
23. Bırakın başkaları yüksek değerler üzerinde tasalansın; ben günlük çıkarıma bakarım.	1	2	3	4
24. Gerçekten akıllıca bir üçkağıda çoğu kez hayranlık duyarım.	1	2	3	4
25. Aldatılacak kadar aptal insanlar genellikle bunu hak ederler.	1	2	3	4
26. Amaçlarımı gerçekleştirirken başkalarına zarar vermemeye gayret ederim.	1	2	3	4

ÖZGEÇMİŞ

I - BİREYSEL BİLGİLER

Adı: Nalan

Soyadı: PEKER

Doğum Yeri ve Tarihi: Burdur, 29.09.1982

Uyruğu: T.C.

Medeni Durumu: Bekar

İletişim Adresi: Aziziye Mah. Refik Belendir Sok. Hoşdere C. Turizm Sitesi J Blok
41/2 A.Ayrancı/ ANKARA

Telefon: 0 312 441 7645

E-posta: pnalan@hotmail.com, pnalan@yahoo.com

II - EĞİTİMİ

Yüksek Lisans: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adli
Tıp Anabilim Dalı Adli Psikoloji Yüksek Lisans Programı/ 2005-2008

Lisans: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü/2000-2004

Ön Lisans: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Ön Lisans
Programı/ 2002-2004

Ortaöğretim: Antalya Akdeniz Koleji Lise Kısmı ve Antalya M.N.Ç. Anadolu Lisesi
Orta Kısmı 1993-2000

İlkokul: Antalya Namık Kemal İlkokulu 1989-1993

Yabancı Dili: İngilizce, Almanca

III -UNVANLARI

Lisans Düzeyinde Psikolog – 2004

Ön Lisans Düzeyinde Halkla İlişkiler Meslek Elemanı - 2004

IV - MESLEKİ DENEYİM

Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (4 iş günü)/ 2005

Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu (1 iş günü)/ 2005

Denizli 1., 2. ve 3. Aile Mahkemeleri (Bilirkişilik Hizmeti)/ 2005

Ankara Merkez Kapalı Ceza İnfaz Kurumu/ 2005-2006

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve
Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı/ 2006 - Devam ediyor

İçişleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı,
Uyuşturucu İle Mücadele Çalışma Grubu Kurum Temsilcisi/ 2006 – Devam ediyor

Emniyet Genel Müdürlüğü Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme
Merkezi Kurumsal Temas Noktası/ 2006 – Devam ediyor

V – DİĞER BİLGİLER

Görev Aldığı Projeler

Türkiye’de Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin Geliştirilmesi AB Eşleştirme Projesi/
8 Ağustos 2005 – 24 Mart 2007

Türkiye’de Çocuk ve Mağdurlarla İlgili Çalışmaların Geliştirilmesi AB Eşleştirme
Projesi/ Ocak 2009’da başlayacak

Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği Ankara İli Pilot Projesi/ Görüşme Formlarının İncelenmesi, Görüşmeciler Oryantasyon Eğitimi ve Değerlendirme Toplantılarına Katılım/ 2008

Yurtdışı Çalışma Ziyareti

Çek Denetimli Serbestlik ve Uzlaşma Hizmetlerinin İncelenmesi 16-23 Temmuz 2006

Görev Aldığı Seminer, Panel, Konferans ve Çalıştaylar

Denetimli Serbestlik Mevzuatının Gözden Geçirilmesi Çalıştayı 15-19 Ocak 2007

Stratejik Plan Oluşturma Çalıştayı 7-9 Şubat 2007

I. Ulusal Denetimli Serbestlik Konferansı 19-20 Mart 2007

Denetimli Serbestlik Altındaki Çocuklara Yönelik Uygulamalar ve Müdahale Programları Semineri 3-4 Mayıs 2007

Atılım Üniversitesi Psikolojinin Alt Alanları Tanıtım Semineri (Adli Psikoloji Nedir? Konulu Sunum) 13 Mayıs 2007

I. Uluslararası Bağımlılık ve Önlenmesi Konferansı (Madde Bağımlılığı ve Suç Konulu Sunum) 27-28 Şubat 2008

Ankara Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı ve Adli Bilimler Derneği, Denetimli Serbestlik Paneli (Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri Konulu Sunum) 25 Nisan 2008

Madde Bağımlılığında Denetimli Serbestlik Uygulamaları Semineri (Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbirinde Rehberlik Hizmetleri Konulu Sunum) 29-30 Nisan 2008

Katıldığı Sempozyum ve Çalıştaylar

Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım Sempozyumu 16-17 Mayıs 2006

Işık Savaşır Klinik Psikoloji Sempozyumu-III 14-15 Mayıs 2007

Sağlık Bakanlığı Damar İçi Madde Kullanıcıları Özelinde HIV/AIDS Önleme ve Destek Çalışmaları Çalıştayı 3 Ocak 2008

Aldığı Eğitimler

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İş ve Meslek Danışmanlığı Eğitimi 23-25 Mayıs 2005

Temel Uygulama Becerileri Eğitici Eğitimi 30 Ocak-10 Şubat 2006

Risk İhtiyaçları Değerlendirme Aracı Geliştirme Eğitimi 3-14 Temmuz 2006

Madde Kullanımı Olan Hükümlülerle Çalışma Eğitici Eğitimi 4-15 Eylül 2006

Yönetim Becerileri Eğitimi 15-17 Eylül 2006

Kamu Hizmeti Cezası Eğitici Eğitimi 16-20 Ekim 2006

Hükümlü Risk İhtiyaçları Değerlendirme Eğitimi 22 Ocak-2 Şubat 2007

İletişim Stratejileri Eğitimi 5-9 Mart 2007

SPSS Türkiye SPSS ve İstatistiksel Analizler Temel Eğitimi 12-14 Eylül 2007

Eğiticilik Deneyimi

Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Görevli Uzman ve İnfaz Koruma Memurlarının Madde Kullanımı Olan Hükümlülerle Çalışma Eğitimi 18-29 Eylül 2006

Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Görevli Uzman ve İnfaz Koruma Memurlarının Kamu Hizmeti Cezası Eğitimi 30 Ekim-17 Kasım 2006
Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Görevli Uzman ve İnfaz Koruma Memurlarının Mevzuat ve Rapor Eğitimi 5-9 Haziran, 26-30 Haziran, 17-21 Temmuz 2006
Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Görevli Şube Müdürlerine Temel Beceri Kazandırma Eğitimi 20-25 Kasım 2006
Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Görevli İnfaz Koruma Memurlarının Rapor Hazırlama Sertifikası Eğitimi 17-28 Ekim 2007

Katkıda Bulunduğu Yayınlar

Adalet Bakanlığı Yayınlarından;

Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri El Kitabı I (2006)

Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri El Kitabı II (2007)

Temel Uygulama Becerileri Personel El Kitabı (2007)

Temel Uygulama Becerileri Eğitici El Kitabı (2007)

Madde Kullanımı Olan Hükümlülerle Çalışma Personel El Kitabı (2007)

Madde Kullanımı Olan Hükümlülerle Çalışma Eğitici El Kitabı (2007)

Kamu Hizmeti Cezası Personel El Kitabı (2007)

Kamu Hizmeti Cezası Eğitici El Kitabı (2007)